

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

3 | 2018

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

AKADEMICKÉ KNIHOVNY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- Budoucnost akademických knihoven – *Ondřej Fabián* 2
Knihovna je srdcem Mendelovy univerzity v Brně – *Věra Svobodová* 8
Prostor učení – knihovnická informační platforma – *Václav Ovčáček* 12

Inspirace, podněty, náměty

- Rychlé čtení jako podpora osobní práce s informacemi Část 1: Modely čtení –
Richard Papík 15
Po stopách staříků aneb Jak lze v knihovně pracovat s regionální tematikou –
Jana Vaculíková 19

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s Mgr. Zdeňkou Dohnálkovou – *Libuše Foberová* 23

Veřejné knihovny

- Právní poradna: Praktické problémy spojené s autorským právem –
Soňa Dresslerová 26
Vesnice roku 2018 v Jihomoravském kraji – *Helena Jalová* 27

Konference, akce

- Jižní Morava čte třetím rokem – *Adéla Dilhofová* 30
Knihovna věc veřejná – panelové diskuse v krajích nad současností
a budoucností veřejných knihoven – *Monika Kratochvílová* 31
Setkání EoD ve Stockholmu – *Michal Škop* 33

Informace pro knihovny

- MVSKové reminiscence – *Mária Manoušková* 36
Asociace knihoven vysokých škol ČR: 16 let spolupráce – *Hana Landová* 37
Odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost
na vysokých školách (Komise IVIG) – *Lenka Bělohoubková* 39

Z činnosti MZK

- Regionální funkce v Jihomoravském kraji v roce 2017 –
realita versus očekávání – *Monika Kratochvílová* 41
Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven spolupracuje
s architekty – *Martina Huječková* 44
Bohemistický seminář 2018 – *Soňa Šinclová* 46

Knihovnické osobnosti

- PhDr. Ludmila Tichá – *Hana Landová* 51

Oči Brna

- Oči Brna v září – *Romana Macháčková* 53

Recenze

- „Nepravdivý“ náhled do historie „Husy“ – *Vít Závodský* 54

Z historie knihoven

- 1918 – průkopníci veřejného knihovnictví: František Křestan – *Jana Nejezchlebová* 56

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Alexandrijská knihovna sedm let od počátku arabského jara II. – *Denisa Šimíčková* 61
Studijní cesta SDRUK 2018 – Saské knihovny – *Martin Ďurkáč, Věra Adámková* 65

Rozhovory

- Tapetuji až nakonec – rozhovor s komiksářem a knižním ilustrátorem
Jiřím Grusem – *Radim Kopáč* 72

Fejeton

- Život s knihou – *Alena Mornštajnová* 76

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

období letních dovolených je již minulostí a stojíme na prahu nového školního roku. Třetí číslo časopisu Duha by Vám proto chtělo přiblížit **akademické knihovny**, které se již chystají na nápor svých primárních uživatelů – studentů a pedagogů. Ve *Studii*, *článcích* se můžete společně s Ondřejem Fabiánem zamyslet nad jejich budoucností. Věra Svobodová Vám představí činnost Ústřední knihovny Mendelovy univerzity v Brně a Václav Ovčáček popisuje přeshraniční vzdělávací projekt pěti univerzitních knihoven z České republiky i Německa. K tématu čísla se v rubrice *Proměny českého knihovnictví* vyjadřuje také Mgr. Zdeňka Dohnálková. *Informace pro knihovny* prezentují činnost Asociace knihoven vysokých škol a Komise IVIG, s níž je úzce spjata dr. Ludmila Tichá – *Knihovnická osobnost* čísla.

Věříme, že i další rubriky si získají Vaši pozornost. *Inspirace, podněty, náměty* přináší 1. díl cyklu doc. Papíka o rychlém čtení a příklad práce s regionální tematikou ze vsetínské knihovny. *Konference, akce* mimo jiné upozorňují na projekt „Jižní Morava čte“, jehož třetí ročník v 60 vybraných knihovnách začíná. *Zkušenosti ze zahraničních knihoven* Vás již podruhé zavedou do Alexandrijské knihovny a také do Saska. *Rozhovor* nám poskytla další výrazná osobnost komiksového světa – Jiří Grus a *fejeton* pochází z tvůrčí dílny spisovatelky Aleny Mornštajnové.

Přejeme Vám krásné podzimní dny a zajímavé čtení.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 32 (2018), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:
Knihovna Univerzitního kampusu MU. Autor fotografie:
Mgr. Jiří Kratochvíl, Ph.D.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka,
Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka
a jazyková korektura.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská
zemská knihovna), předseda redakční rady,
PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská
vědecká knihovna v Ostravě), PhDr. Helena
Gajdušková (Masarykova veřejná knihovna
Vsetín), Mgr. Hana Šimonová (Městská
knihovna Hodonín)

Jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Budoucnost akademických knihoven

Ondřej Fabián

fabian@utb.cz

Autor se v příspěvku zabývá současností a budoucností akademických knihoven. Zamýšlí se nad změnami podmínek, požadavků a potřeb na činnost a služby akademických knihoven, které přinášejí společenský vývoj. Ukazuje a také navrhuje možná konkrétní řešení.

Stejně jako je v současné době silně diskutována budoucnost veřejných knihoven, probíhá podobná debata i na úrovni knihoven akademických. Jakým hrozbám nebo naopak příležitostem tyto knihovny čelí? Jsou pro své zřizovatele stále nezpochybnitelným přínosem nebo představují pouze nutné zlo, které je potřeba z jakési povinnosti nadále financovat? Jako u všeho, lze na celou situaci nahlížet různými pohledy. Lze identifikovat akademické knihovny, které mají značný přehled a slouží nejen svým domovským institucím, ale i jako odborné knihovny pro širokou veřejnost. Na druhé straně jsou pak i opačné případy akademických knihoven, které zdaleka tolik úspěšné nejsou. V každém případě však lze konstatovat, že činností, podnětů a příležitostí, které mohou (či rovnou mají) akademické knihovny řešit, je dostatek a je jenom na nich samotných, jakým způsobem k tomu přistoupí.

Nežít z podstaty

Knihovny, ty akademické nevyjímaje, mnohdy sráží řada zaběhnutých knihovnických klišé. Studenti přece do knihovny v rámci plnění svých studijních povinností musí! Skutečně? Mnozí akademičtí knihovníci v minulosti podlehlí nebo stále ještě podléhají představě, že knihovna představuje v rámci univerzity jednotku, bez níž fakticky nelze existovat a nelze ji zrušit. Není potřeba na tomto místě polemizovat, zda to je, či není pravda. Podstatný je totiž fakt, že takové uvažování nemůže už ze zásady přinést nic pozitivního. Pracovníci v akademických knihovnách by totiž měli především dbát o to, aby jejich knihovny přinášely

svým zřizovatelům a uživatelům takovou přidanou hodnotu, že podobné otázky nebude potřeba vůbec vznášet. Zároveň si není třeba nalhávat ani to, že by vedení univerzit financovalo své knihovny s neskonanou radostí. Knihovna představuje servisní jednotku a ochota odvádět na takovéto činnosti peníze bývá ve vysokoškolském prostředí obecně velmi malá. Jinými slovy, knihovny si musí své finance jednoznačným způsobem zasloužit. Co to však obnáší?

Akademická knihovna by v žádném případě neměla být odtrženou jednotkou od zbytku univerzity. Právě naopak. Představa, že život na jednotlivých fakultách se neustále vyvíjí a posunuje určitým směrem, zatímco knihovna zůstává izolovaným ostrůvkem s vlastními, roky ustálenými postupy, na nichž není potřeba nic měnit, je naprosto lichá. Je velkým úkolem ředitelů akademických knihoven, aby dokázali vysvětlit svým podřízeným trendy a cíle, které jejich univerzita globálně sleduje, a v souladu s těmito cíli by měly být nastaveny i procesy v knihovně samotné. V českém prostředí je to v současné době například extrémní orientace vysokých škol na projektové financování. Prostřednictvím nejrozličnějších projektů jsou dnes financovány i naprosto rutinní činnosti, které vysoké školy standardně zajišťují. Akademické knihovny logicky nemohou stát stranou a očekávat, že jejich činnost zafinancuje zřizovatel jaksi automaticky. Participace knihoven na univerzitních projektech, nebo podávání projektů vlastních je naprostou nutností. Stejně tak je nutné sledovat měnící se informační potřeby studentů a výzkumných pracovníků a adekvátně na ně

Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně - volný výběr

Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

reagovat. Naopak budou-li se akademické knihovny snažit přežít pouze z podstaty, bude se jejich postavení v rámci vlastních institucí oslabovat. Není přitom podstatné řešit, zda lze takovouto knihovnu zrušit. Zřizovatel ji pak prostě přestane finančně (i jinak) podporovat a postupně se z ní stane jednotka na pokraji zájmu, což se sice nerovná přímo zániku, nicméně fungování knihovny za takových podmínek je víceméně tristní.

UŽ ne pouze knihy

Spousta knihovníků stále ještě pamatuje časy, kdy se prakticky veškeré služby koncentrovaly okolo pečlivě budovaného knihovního fondu. Důležitost tištěných fondů se však zmenšuje i v kontextu knihoven veřejných. V akademické sféře je tento odklon ještě zřetelnější. Poskytování přístupu k elektronickému obsahu, včetně prestižních databází či obrovského množství elektronických časopisů, je pro akademické knihovny naprostou samozřejmostí. Výhodou může být fakt, že tato transformace proběhla už před časem a akademické knihovny se s ní nejenže vyrovnaly, ale přidaly v elektronickém prostředí spoustu velmi cenných služeb. Discovery systémy, linkovací technologie, nástroje pro vzdálený přístup k elektronickým informačním zdrojům či různé mobilní aplikace jsou standardními nástroji, kterými knihovny usnadňují svým uživatelům práci.

Ostatně jsme-li u nabídky elektronických informačních zdrojů, působí mnohé knihovny i jako tvůrci obsahu. Řada akademických knihoven má např. na starosti provoz digitálních úložišť elektronických kvalifikačních prací, repozitářů publikační činnosti apod. Další složkou je pochopitelně i moderní technické vybavení, které by knihovny měly svým uživatelům nabízet (mnohdy přitom stačí kvalitní wi-fi připojení, protože spousta čtenářů disponuje vlastními notebooky). Podstatou knihoven však nadále zůstává fyzický prostor a i zde je nutné přicházet s podstatnými inovacemi. Důležitost tištěného fondu prokazatelně klesá, ale knihovny by měly nadále zůstat „společenskými centry“ univerzit. Proto je nutné vytvářet příjemné prostory nejen pro tiché studium, ale také pro

odpočinek, relaxaci nebo práci ve skupinkách. Pokud knihovna takovými prostory disponuje, nepocítuje rapidní úbytek čtenářů a je i nadále velmi populárním a frekventovaným místem pro své uživatele. V příjemných prostorách se navíc může konat řada přednášek, školení či společenských akcí.

Podpora vědy a výzkumu

Aspekt, který výrazným způsobem odlišuje akademické knihovny od knihoven veřejných, je podpora vědeckovýzkumného procesu. Nejedná se přitom pouze o zpřístupňování odborných informačních zdrojů. Největší potenciál akademických knihoven, který obvykle zaměstnává nemalou část jejich osazenstva, spočívá v „přímé roli“ při podpoře vědy a výzkumu. Vzdělání či dostatečně proškolení zaměstnanci knihoven disponují velmi dobrými znalostmi v oblasti vědeckého publikování. V mnoha případech vykazují výsledky publikační činnosti své instituce, což má přímou návaznost na financování domovské organizace. Knihovny vytvářejí také repozitáře publikační činnosti, všemožně propagují publikační výstupy univerzitních autorů, ale dokážou pomoci už při procesu vzniku publikací např. výběrem vhodného časopisu pro publikování. Samostatnou kapitolou je podpora tzv. otevřeného přístupu (Open Access). Transformace vědeckého publikování směrem k otevřenému přístupu je v posledních letech naprosto znatelná a různé formy Open Access jsou pro autory článků mnohdy velmi nepřehledné. A to se v budoucnu dají očekávat ještě náročnější úkoly v oblasti Open Data či Open Science globálně. Akademické knihovny hrají v tomto segmentu svou nezastupitelnou roli.

Stejně tak mohou být knihovny přínosné při vydávání odborných knih či univerzitních časopisů, neboť knihovníci dobře znají standardy, které musí vědecké časopisy splňovat, aby mohly být např. indexovány v prestižních databázích. Referenční role knihovníků je ve věcech spojených s vědeckým publikováním opravdu významná, protože informační gramotnost zejména začínajících akademiků v této oblasti bývá obvykle až

zarážejícím způsobem nízká. A protože akademické knihovny se už nějakou dobu podporou vědy a výzkumu zabývají a získaly při tom spoustu zkušeností a dat, bývají v některých případech aktivně zapojeny i do samotného hodnocení publikační činnosti, a to jak instituce v celkovém měřítku, tak na úrovni fakult, ústavů či jednotlivých akademiků. Informační vzdělávání je ostatně doménou řady knihoven, které školí nikoliv pouze výzkumné pracovníky v oblasti vědeckého publikování, ale také v rámci řádné výuky na svých univerzitách seznamují studenty se základními službami knihovny a s pojmy z oblasti informační gramotnosti.

Personální zabezpečení

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že v akademických knihovnách je potřeba mnohem více profesí než jen pouhý knihovník. V mnoha případech se odehrává souboj mezi zastánci „klasického“ pojetí knihovnictví a novými trendy. Ty jsou v akademických knihovnách zjevné a v souladu s nimi je nutné zaměstnávat také IT specialisty, grafiky, pracovníky s pedagogickými zkušenostmi a v neposlední řadě také marketingové specialisty. Společným rysem bývá obvykle to, že na specifické prostředí akademické knihovny nejsou ze začátku žádní z těchto pracovníků dokonale připraveni. Aktivní zaměstnanci však do tajů akademického knihovnictví proniknou velmi rychle, přičemž odborné knihovnické vzdělání představuje v tomto směru výhodu, nikoliv však bezpodmínečnou nutnost. Nabízí se přitom základní otázka. Lze v akademických knihovnách, které obecně neplatí za instituce s vysokým mzdovým ohodnocením, zaměstnávat a hlavně udržet kvalitní specialisty, kteří dokáží plnit náročné pracovní úkoly?

Za současné situace na trhu práce, je tato otázka o to palčivější. Dovolím si tvrdit že velké většině akademických knihoven se to daří. Je možné, že se v mnoha případech projevuje jakýsi patriotismus a to, že práce v knihovně je pro mnoho lidí do značné míry srdcovou záležitostí. Na druhou stranu však rostou v knihovnách i platy a zejména v situacích, kdy jsou zaměstnanci

akademických knihoven zapojeni do strategických projektů svých vysokých škol, není jejich mzdové ohodnocení úplně k zahození. Jistou výhodou může být také fakt, že zaměstnanci vysok školských knihoven mohou obvykle bez potíží absolvovat různá školení, odborné konference či stáže. Zde je každopádně jedna z nejtěžších rolí ředitelů akademických knihoven. Právě oni jsou totiž primárně zodpovědní za to, v jakém personálním složení jejich knihovny fungují. Mnohdy se ovšem nejedná pouze o finanční ohodnocení. Akademické knihovny totiž zápolí i s opačným problémem. Ten tkví v tom, že řada knihovníků setrávajících na svých místech není ochotna akceptovat změny a neustále lpí na stálých zavedených postupech. V takovém případě současná legislativní úprava nedává vedoucím knihoven příliš velký manévrovací prostor a obvykle musí chtít nechtě pracovat i s těmito „problémovými“ jedinci. Z globálního pohledu je v ČR ještě daleko doba, kdy bude práce akademického knihovníka požívat odpovídající vážnosti, nicméně činnost a výsledky řady českých akademických knihoven dávají naději, že se této pozici alespoň přibližujeme.

Prodat svou práci

Zasvěcení si nejspíš nemohli nepovšimnout, že ústřední knihovny některých významných českých vysokých škol procházejí v poslední době poměrně náročnými časy, které jsou spojené s významnými změnami v jejich fungování. Znamená to snad, že tyto knihovny fungovaly špatně, nebo neplnily stanovené úkoly? S velkou pravděpodobností to tak není. Naopak spousta knihoven poskytuje velmi dobré služby, ovšem s jedním podstatným háčkem. Nikdo (nebo téměř nikdo) o tom neví. Propagace vlastní práce či klidně přímo i dosažených úspěchů je v akademických knihovnách stále nedostatečná. Heslo „dobrý produkt se prodává sám“ totiž už dávno neplatí a knihovny na to velmi často doplácují. A nejde přitom pouze o služby pro samotné uživatele. Knihovny se v minulých letech masivně přihlásily k fenoménu sociálních sítí a snaží se své uživatele

informovat o novinkách, službách, akcích atd. veškerými dostupnými informačními kanály. Nicméně problém mnohdy nastává spíše v informovanosti směrem k samotnému zřizovateli. Zejména nejvyšší univerzitní hodnostáři by měli vědět, co pro rozkvět univerzity dělají jejich vlastní knihovny. A je především v zájmu akademických knihoven, aby o nich bylo dostatečně slyšet. Jinak mohou, i při poskytování kvalitních služeb, posléze zjistit, že se s nimi při plánování strategických aktivit celouniverzitního charakteru tak nějak nepočítá.

Každý svého štěstí strůjce

Jak tedy nahlížet na budoucnost, která akademické knihovny čeká? Nesporně je před nimi spousta příležitostí a výzev. Vše je však o přístupu, angažovanosti a celkovém pojetí služeb jednotlivých knihoven. Troufám si tvrdit, že klasický model

knihovny, která poskytuje převážně výpůjční služby, je už nejen v akademickém prostředí přežitý. Nepochybně bude ještě řadu let zaměstnávat část personálu v knihovnách, nicméně větší důležitost bude věnována službám v digitálním prostoru, vzdělávací činnosti, komunitní roli knihovny, podpoře vědy a výzkumu a dalším segmentům, které jsou pro akademické prostředí signifikantní. Velmi důležitou roli přitom bude nadále představovat činnost vedoucích pracovníků v akademických knihovnách. Nejedná se přitom pouze o samotné ředitele, ale také další výkonné pracovníky, kteří se zaměřují na dílčí úseky v akademických knihovnách. Pokud budou tyto pozice obsazeny progresivními, angažovanými odborníky, kteří aktivně vyhledávají nové výzvy, není třeba se o budoucnost akademických knihoven obávat. I v tomto směru totiž platí otřepané pravidlo „každý svého štěstí strůjce“.

Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Knihovna je srdcem Mendelovy univerzity v Brně

Věra Svobodová

vera.svobodova@mendelu.cz

Príspevek predstavuje činnosť a služby Knihovny Mendelovy univerzity v Brně, ktorá v budúcom roku slaví 100. výročie od svojho založenia.

Specifika vysokoškolských knihoven

Součástí systému knihoven, které poskytují veřejné knihovnické a informační služby, jsou vysokoškolské knihovny. Ve srovnání s klasickými veřejnými knihovnami však jejich služby mají jistá specifika. Zřizovatelem vysokoškolských knihoven je mateřská univerzita, která činnost knihovny financuje. Vysoká škola a její knihovna jsou úzce propojené organismy, vysokoškolská knihovna nemůže existovat samostatně. Činnost univerzitní knihovny má dva pilíře – podporu studia a podporu vědecké činnosti. Knihovna vytváří podporu pro rozvíjení informační gramotnosti studentů a spolupracuje na utváření jejich klíčových kompetencí pro studium, pro budoucí profesní a celoživotní učení. Vědeckým a pedagogickým pracovníkům poskytuje informační zázemí pro jejich bádání. V první řadě univerzitní knihovna své služby poskytuje studentům a vědeckým pracovníkům své univerzity, všechny jsou také otevřeny pro absolventy a širokou veřejnost.

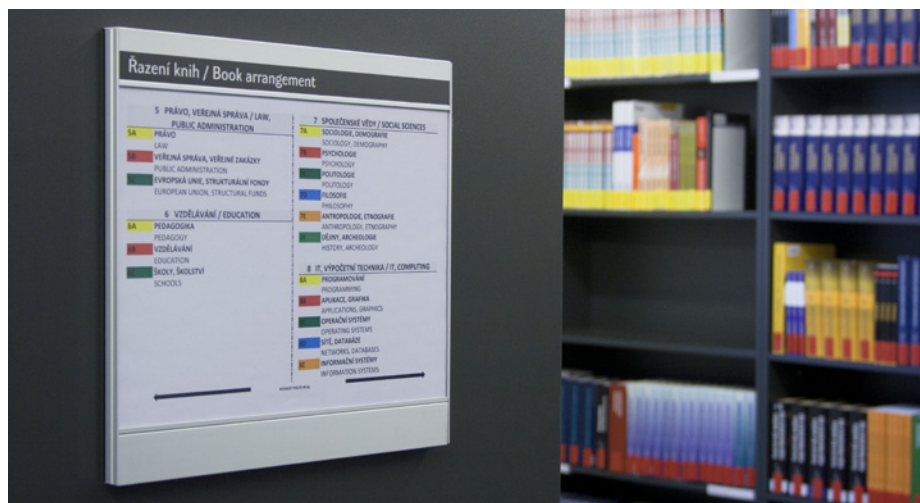
Vysokoškolská knihovna má ještě další funkce, možná méně formální, ale o to důležitější: má být centrem akademického prostředí, poskytovat příjemné klima pro studium a odpočinek, nabízet klidné a přátelské prostředí, kde každý návštěvník pocítí patřičnou úctu a pozornost, má být místem setkávání a nabízet prostor pro společenské události, motivovat k dalšímu vzdělávání.

Knihovna Mendelovy univerzity v Brně

Svou knihovnu má také Mendelova univerzita v Brně, a to již od svého založení v roce 1919. Příští

rok tedy obě oslaví 100 let od svého vzniku. Univerzita i knihovna by tedy mohly být důstojnou letitou dámou, ale naštěstí je skutečnost zcela jiná. Stejně jako univerzita se i její knihovna dynamicky rozvíjí.

V listopadu loňského roku se podlahová plocha knihovny rozšířila celkem o 400 m². Studentům jako dárek k Mezinárodnímu dni studentstva byla předána do užívání nová část knihovny včetně seminární místnosti, individuálních a týmových studoven. Do volného výběru byl vyčleněn nejnovější fond, zvolili jsme vydání z posledních pěti let a dále nejčastěji půjčované tituly. Všechny knihy si studenti mohou půjčit domů, buď u služby nebo přes selfcheck. Starší a ne tak často používaný fond je uložen ve skladu knihovny a po objednání je pro žadatele připraven k vyzvednutí nejpozději do 24 hodin. Ve volném výběru je fond stavěn oborově. Cílem bylo postavit knihy, které se týkají stejného tématu, vedle sebe. Tak aby čtenář, který potřebuje například „něco o fyziologii rostlin“, věděl, ke kterému regálu má jít, a zde si mohl knihy prohlédnout a vybrat si tu, která mu nejlépe vyhovuje. Celý jeden rok se vypracovával systém řazení knih podle oborů tak, aby postihl vědní obory pěstované na MENDELU. Inspirací je Konspekt, ale některé kategorie, jako je zemědělství a lesnictví, jsou dále jemněji rozděleny. Základní strukturu tvoří 27 kategorií, které jsou členěny do podkategorií, z nichž některé mají ještě vnitřní členění. Nové řazení fondu vyžadovalo změnu systému tvorby signatur tak, aby knihy stejného názvu, ale různého vydání mohly stát vedle sebe. Ve třech ze čtyř studoven s volným výběrem byl již fond přestavěn. V letošním létě se připravuje

Oborové řazení knih

prestavění fondu poslední knihovny, která je umístěna v Lednici a jejíž fond je zaměřen na zahradnictví a krajinnou a zahradní architekturu.

Přístup k elektronickým informačním zdrojům

Nejen knihy tvoří informační zázemí. Pro vědeckou práci a také pro odbornou činnost studentů je nezbytné zajištění přístupu do elektronických informačních zdrojů (EIZ). Dostupnost informací z celého světa je význačným rysem informační společnosti. Kvalitní informační zdroje jsou podmínkou zapojení vědců do řešení nových problémů a nově vznikajících oborů v Evropě a ve světě. Možnost čerpat ze stejných informačních zdrojů, jako mají jejich kolegové v zahraničí, zvyšuje konkurenceschopnost vědeckých výsledků MENDELU. EIZ na MENDELU jsou dostupné na všech počítačích univerzity včetně detašovaných pracovišť. Do všech databází je v souladu s licenčními podmínkami umožněn zabezpečený vzdálený přístup z domova, většina zdrojů je implementována do jednoho vyhledávacího prostředí. Pravidelně jsou sledovány statistiky využívání, které tvoří důležitou zpětnou vazbu pro další pokračování licence. Knihovníci zajišťují pravidelné přednášky a instruktáže, kde se zájemci učí vyhledávat

a efektivně využívat elektronické informační zdroje.

Evidence publikační činnosti

Vzniklé výsledky vědy a výzkumu je nutné evidovat a podle zákona o vědě a výzkumu řádně odevzdávat do Rejstříku informací o výsledcích (RIV). Na Mendelově univerzitě se osvědčilo centralizované zadávání výsledků, kdy záznam o výsledku pro evidenci nevyplňují sami autoři, ale zaškolené knihovnice na základě stručné Hlášenky o vzniku výsledku vědy a výzkumu. Knihovna tak vede evidenci veškeré publikační činnosti a odpovídá za formální správnost a soulad s platnými předpisy. Používáme systém OBD, jehož součástí jsou různé rejstříky, např. pro časopisy a konference. Právo zápisu do těchto rejstříků mají pouze pověřené osoby. Tím je minimalizována chybovost a vícenásobné zakládání stejné publikace, akce, vydavatele. Knihovnice také v databázích aktivně vyhledávají výsledky autorů z MENDELU. Důvodů, proč autor zapomněl na výsledek podat hlášenku, může být více – autor ukončil pracovní poměr nebo doktorské studium, jednalo se o zahraničního autora, který na univerzitě působil a pod jejíž hlavičkou publikoval nebo prostě autor zapomněl, neboť doba od přijetí článku k jeho fyzickému vydání bývá často dlouhá.

MENDELU nová knihovna

MENDELU nová knihovna

Průběžně probíhá kontrola afiliací uváděných u autorů z MENDELU v databázích, které se používají pro hodnocení vědy (Web of Science a Scopus). Pravidelně jsou posílány požadavky na propojení nepřirazených variant názvů univerzity pod jeden identifikátor. Je to důležité pro vědecké analýzy výkonu; v případě nepřirazení publikace pod správný identifikátor dochází u analýz zpracovávaných externími hodnotiteli ke snížení sledovaných bibliometrických a scientometrických ukazatelů MENDELU.

Pro analýzu výkonu vědeckého pracovníka je rozhodující se identifikovat ve vědeckém světě. Používá se Researcher ID (WoS) a Orcid ID (mezinárodní identifikátor výzkumníka, který je propojen s Researcher ID ve WoS a je implementován i do profilu autora ve Scopusu). Knihovníci poskytují poradenskou službu a pomohou s manuální aktualizací publikací v profilech autora tak, aby zařazené publikace byly skutečně výsledkem autorovy publikační činnosti.

Podpora otevřeného publikování v režimu Open Access spočívá v poradenství při výběru časopisů vhodných k publikování, protože se množí počty tzv. predátorských vydavatelů, kteří oslovují autory s nabídkami na publikování a jimi vydávané časopisy, až na drobné odchylky, vypadají jako časopisy vydávané renomovanými vydavatelskými domy. Predátorské časopisy rezignují na recenzní řízení a hlavním cílem jejich vydavatelů je rychlý finanční zisk hlavně z poplatků za vydání článků. Tuto činnost bohužel ztížilo ukončení fungování stránek, kde byl vystaven tzv. Beallův seznam predátorských vydavatelů – autor byl donucen svůj blog zrušit.

Meziknihovní služby

Meziknihovní výpůjční služba a Mezinárodní meziknihovní výpůjční služba slouží pro získání plných textů publikací, které nepředplácí MENDELU nebo Moravská zemská knihovna. Je poskytována zdarma vědeckým a pedagogickým pracovníkům a studentům postgraduálního studia, studenti bakalářského a magisterského studia hradí vzniklé náklady. Dochází k mírnému poklesu požadavků, neboť díky vhodné zvoleným předpláceným EIZ je stále více požadovaných článků dostupných v rámci předplácených kolekcí.

Závěr

Činnost knihovny tedy prolíná snad do všech činností univerzity. A pokud by ji student nebo vědec náhodou nepotřeboval v rámci své práce, pořád má možnost knihovnu navštívit ve svém volném čase, půjčit si beletrii nebo prohlédnout některou z výstav. Ta poslední, která se připravuje u příležitosti stého výročí založení univerzity, bude věnována historii naší knihovny.

Knihovna Mendelovy univerzity v Brně

Bude vás zajímat, že...

... 20. ročník festivalu Den poezie ČR se koná ve dnech 11.-25. listopadu 2018. Pravidelně probíhají akce na oslavu svátku poezie ve více než 60 městech České republiky. Letošní téma festivalu je „Nebát se ...“. Výrok prezidenta T. G. Masaryka byl inspirací, záměrně je však název neukončen, záleží na rozhodnutí organizátorů, čeho se v roce 2018 máme nebát. Studenti a žáci se budou moci s poezií setkávat na autorských čteních i na besedách s básníky.

Prostor učení – knihovnická informační platforma

Václav Ovčáčík
vaclav.ovcacik@tul.cz

Program spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko 2014 – 2020 probíhá prostřednictvím projektu Prostor učení – Knihovnická informační platforma. Cílem projektu je propojit 5 partnerských knihoven do přeshraničního vzdělávání. Knihovny mohou pracovat s elektronickými informačními zdroji a kvalitním technickým vybavením, mají k dispozici tištěné zdroje partnerů projektu. Umožní jim to poskytování širokého spektra informačních služeb a neomezený bezplatný přístup k informacím pro studenty i veřejnost.

Projekt Prostor učení – Knihovnická informační platforma je přeshraničním počinem pěti partnerů: *Univerzitní knihovny Technické univerzity v Chemnitz, Vysokoškolské knihovny Vysoké školy Zittau/Görlitz, Univerzitní knihovny Žápadočeské univerzity v Plzni, Krajské vědecké knihovny a Univerzitní knihovny Technické univerzity v Liberci.* Jmenované instituce se v rámci *Kooperačního programu na podporu přeshraniční spolupráce mezi Svobodným státem Sasko a Českou republikou 2014-2020* sešly s úmyslem propojit partnerské knihovny do přeshraničního vzdělávacího prostoru. K tomuto cíli směřují pomocí pěti taktických plánů, na kterých se podle svých možností podílí všechny partnerské knihovny.

Konsorciální pořízení informačních zdrojů / Meziknihovní výpůjční služba / Semestrální příruční aparáty

Jak lze v podobných projektech logicky předpokládat, část prostředků byla využita k získání potřebných zdrojů informací, v tomto případě odborných databází a e-knih, jež jsou dostupné pro všechny uživatele zúčastněných knihoven. Po několika pracovních schůzkách a následném smlouvání s dodavateli bylo vybráno necelých 5500 e-knih od Taylor&Francis v režimu EBS (Evidence Based Selection), který dává knihovnám větší kontrolu nad výběrem, rozpočtem a rozložením pořizovaných knih mezi obory. Co se týká sdílení tištěných zdrojů, kterými knihovny disponují,

jsou nabízeny uživatelům partnerských knihoven prostřednictvím meziknihovní a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby, která je v rámci projektu zdarma.

Technické vybavení

Další významnou součástí a přínosem projektu bylo pořízení technického vybavení, jak pro zajištění samotné spolupráce mezi knihovnami, tak pro zajištění kooperativní výuky u jednotlivých partnerů. Vznikl tím fyzický a rovněž virtuální prostor, v němž může probíhat společná komunikace, kooperace i další aktivity, které dnešní zařízení umožňují. Promýšlelo se mnoho hardwarových řešení, zvažovalo se několik různých technologií, a v rámci praktické realizace měly knihovny nakonec možnost přizpůsobit si technickou stránku vlastní situaci a potřebě. S pomocí zakoupených zařízení už proběhl i úvodní webinář, kdy se uživatelé spolupracujících knihoven prostřednictvím webkonference dozvěděli více o službách nabízených partnery a o příležitostech, které vytvořený mezinárodní prostor učení nabízí.

Open Access

Všichni partneři dlouhodobě podporují myšlenku neomezeného bezplatného přístupu k odborným informačním zdrojům, a proto není divu, že se princip open access odrazil i ve společném projektu. Kromě práce na překladech fulltextových digitálních repozitářů partnerů, a samozřejmě i jejich katalogů a webů, se zmíněná myšlenka promítla

Zahajovací akce Prostor učení – knihovnická informační platforma

Seminář IK Chemnitz

také ve výběru zdrojů a ve sdílení materiálů vytvořených v rámci projektu.

Odborné zprostředkování informační kompetence

Od počátku projektu probíhala rozsáhlá diskuze o tom, jak by mělo toto zprostředkování informační kompetence vypadat. Na základě výsledků výše zmíněných disputací vznikly následně dva rozdílné virtuální moduly, které posilují informační gramotnost uživatelů zapojených partnerských knihoven. Vývoje prvního modulu se od počátku ujala Univerzitní knihovna Technické univerzity v Liberci, přičemž po prvotních setkáních bylo zvoleno jako vhodný LMS (Learning Management System) prostředí Moodle. Moodle je v českém prostředí dobře znám a nabízí velké možnosti editování a přístupu ke zpracovávanému obsahu. Postupně vznikly dvě koncepce, na jejichž základě se začal stavět samotný modul zprostředkování informační kompetence. V Německu ovšem Moodle není tak známý ani rozšířený, proto se partneři z druhé strany hranice po čase rozhodli, že svým uživatelům nabídnou raději platformu, na níž jsou zvyklí, a usnadní jim tak orientaci i práci. Jelikož už existoval základ, nebyl to nakonec velký problém, a až toto rozhodnutí trochu změnilo vyznění celého projektu, z procesu tvorby i vzájemné kooperace si všichni partneři odnesli cenné lekce.

Proběhla také celá řada vzdělávacích akcí, a to nejen pro studenty a doktorandy ze zapojených univerzit, ale i pro zájemce z řad odborné

veřejnosti. Prohloubily znalosti účastníků v mnoha směrech a přispěly k celkovému zkvalitnění spolupráce i tím, že daly možnost všem zapojeným účastníkům navštívit partnerské knihovny, do kterých by jinak zavítali jen velmi obtížně.

Akce a opatření pro práci s veřejností

I přesto, že rámec společné vzdělávací platformy přirozeně obsahoval využívání telekomunikačních prostředků umožňujících spolupráci na dálku, bylo zřejmé, že účastníkům i mezinárodnímu projektu jako celku prospívají osobní setkání. Kromě virtuálních porad a schůzek byla proto realizována také spousta workshopů, seminářů a stází. Některé aktivity cílily přímo na partnerské knihovny a jejich knihovníky, jiné spíše zvyšovaly informační kompetence jejich čtenářů – studentů a odborné veřejnosti. Kromě vlastního nastavení rutin přeshraniční spolupráce zapojených institucí a vybudování základů virtuálního prostoru platformy pro společné učení si dal projekt za cíl také sepsání zkušeností a poznatků spolupracujících členů ve formě publikace. Takto partneři nabídli svou zkušenost i dalším knihovnám, účastníkům podobných projektů.

Projekt Prostor učení – Knihovnická informační platforma se momentálně blíží ke svému konci, a poté budou jeho plody ještě nějakou dobu zřát, ale už nyní jsou přínosy jasně znatelné. Pokud byste je chtěli také okusit, navštivte některou z partnerských knihoven a určitě nebudete litovat.

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Akteur: source: Hedio Nardhar
Interning V.A. / 2014 – 2020

LERNAUM
Bibliothekswissenschaftliche
Informationsplattform
PROSTOR UČENÍ
Knihovnická informační platforma

Bude vás zajímat, že...

... město Plzeň ve dnech 21.–22. září 2018 hostilo **1. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Plzeň**. Akce se stala regionálním knižním svátkem připomínajícím starší a větší pražský veletrh, který měl na jaře (10.–13. května) 2018 čtyřicetileté výročí. Vzhledem k tomu, že se veletrh v Plzni konal na začátku školního roku, byl zaměřen tematicky na pořady a autory v žánru non-fiction a na vzdělávání. Návštěvníci knižního veletrhu mohli využít také snížené vstupné na návštěvu Muzea knihtisku a knihy v Plzni.

Rychlé čtení jako podpora osobní práce s informacemi

Část 1: Modely čtení

Richard Papík
papikr@cuni.cz

„Lidé nemají ani tušení, kolik času a námahy se musí vynaložit, aby se člověk naučil číst. Potřeboval jsem k tomu osmdesát let a stále ještě nemohu tvrdit, že jsem dosáhl kýženého cíle.“ J. W. Goethe

Kvantitativní nárůst informací a čtení

Informační explozi nelze plně zvládnout a vyřešit. Lze ji minimalizovat například promyšlenější organizací publikování, vyhledávání, zpracování a rozšiřování dokumentů. S kvantitativním nárůstem informací se lze zmínit také o tzv. informačním znečištění a o nutnosti „informační hygieny“, kterou můžeme obohatit efektivnějšími formami čtení.

Člověk a jeho vnímání a myšlení jsou v současnosti fyzicky a psychicky limitované. Uživatel informací se může dostávat i do nepříjemných psychologických stavů, a to buď z nedostatečné informovanosti, nebo naopak z nadbytku informací a nedostatku času. Mohou nastávat obranné reakce uživatele, které vyvolají patologicky podminěné stavy a které dokument odmítnou, aniž je kdy pročetl a obsahově vyhodnotil. Čtenář zaujímá k dokumentové komunikaci negativní postoj, kdy se objevuje *bariéra přehlcení informací*. Bránit se informačnímu přetížení je možné více způsoby, a to na úrovni osobní nebo na úrovni širších systémových opatření, např. sociálních skupin (vědci a výzkumníci, řídící pracovníci atd.), anebo na ještě obecnějších sociálních stupních spojených např. s informační ekologií. S nárůstem méně ověřitelných informačních zdrojů se metody rychlého čtení mohou dostávat i více do kontextu tzv. kritického myšlení, což je dnes populární téma v informačním vzdělávání studentů a žáků škol, ale také začínajících doktorandů a vědeckých pracovníků.

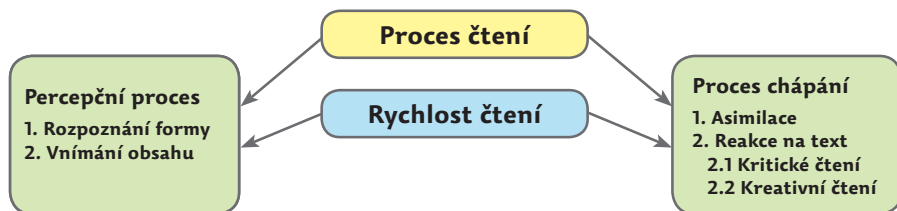
Jedna z možností, jak efektivně vybírat a přijímat informace, je praktické částečné nebo i úplné ovládnutí racionálních metod čtení, abychom se dokumentům známým z hlediska poznatků nebo méně náročného stupně obtížnosti mohli věnovat sice s větší pozorností, ale jinou, diferencovanou rychlostí čtení než dokumentům či jejich pasážím vyžadujícím pomalejší čtení a podrobnější promyšlení s vnitřní argumentací. Zjednodušeně napsáno: abychom měli čas na čtení dokumentů pro nás podstatných a uměli oddělit méně podstatné dokumenty či jejich pasáže od těch méně podstatných. V žádném případě nejde o povrchní práci s dokumenty, ale o zvládnutí metod informační, potažmo i duševní hygieny, v době hrozícího *informačního přetížení*, které nás naopak k dokumentové komunikaci ještě více povzbudí, protože umíme identifikovat tzv. *informační jádro* dokumentu. Již na úrovni základního vizuálního vnímání textů je možno cvičit efektivitu percepce, např. *rozšíření zrakového rozpětí, snížení počtu fixací na řádku* nebo *odstraňování regresních pohybů očí*.

Modely čtení a efektivní čtení

Na čtení z tištěné předlohy nebo z obrazovky počítače můžeme vztáhnout následující modely čtení, které zároveň mohou poukázat, kam umístit nácviky metod rychlého čtení a lepší obsahové zpracování.

1. model [VIITANIEMI, 1983] je upraven o následující podoby:

Model procesu čtení

Model procesu čtení [VIITANIEMI, 1983]

E. VIITANIEMI [1983, s. 183–200] vidí proces čtení ve vztahu k rychlosti čtení zajímavým způsobem. Proces čtení se podle něj skládá ze dvou fází, a to z *percepčního procesu* a z *procesu pochopení čteného* a dalšího zpracování v mozku. *Rychlost čtení* je pak závislá na rychlosti a úrovni obou fází. Percepční proces pak má dvě složky, a to *rozpoznání* textové formy a *vnímání*, tj. převedení nových prvků textu do našich vnitřních kódů. Proces chápání pak sestává z prvků asimilace, tj. čtenář chápe text, ale neutváří si závěry, a z *reakce na text*. Reakce na text probíhá tzv. *kritickým čtením*, kdy čtenář je schopen vyvozovat závěry, interpretovat text, klasifikovat, „číst mezi řádky“ apod., je to empatické navázání dialogu mezi čtenářem a autorem (pozn. pro tento způsob čtení lze užít také termínu *analytické čtení*), nebo tzv. *kreativním čtením*, tj. tvořivým čtením, které je pokročilým stupněm v tomto procesu chápání a v kterém se projevují nové a často osobité přístupy.

Rychlost čtení by neměla být posuzována izolovaně, protože má souvislost s rychlostí percepčního procesu a procesu chápání i jejich složek. Rychlost čtení je veličina dynamická, nikoli statická, a závisí na mnoha faktorech (např. povaha textu, schopnosti jednotlivého čtenáře, účelu čtení).

Velký počet lidí všech profesí zůstává v technice čtení na způsobu, kterému se naučil na základní škole. To není jistě špatně, neboť určité vývojové záležitosti nelze přeskochit a je třeba respektovat patřičnou a odpovídající

didaktiku dle věkového stupně nebo úrovně nebo účelu čtení (např. pro učení). Vzhledem k tomu, že lidé nejrozličnějších profesí, ale i studenti musejí zvládat již zmíněné velké množství materiálu ke čtení, je výhodné zrychlit vlastní čtení – naučit se rychle, pohotověji a racionálně číst.

Čtenář vnímá formální vlastnosti textu a současně tyto informace obsahově zpracovává. Je možno konstatovat, že čtení je **integrovaným výkonem spojujícím porozumění formě a obsahu**. Rychlost procesu čtení je ovlivněna formálními i obsahovými vlastnostmi textu. Rychlost se v závislosti na obou zmíněných základních složkách (percepcie, chápání) dynamicky proměňuje. I toto je jeden z důvodů, kdy např. ve Spojených státech se hovořilo v souvislosti s efektivním, rychlým, racionálním čtením o *čtení dynamickém*.

Rozvíjející se grafická uživatelská rozhraní začala ovlivňovat působení prezentovaných informací na pravou mozkovou hemisféru. Pravá mozková hemisféra se mj. vyznačuje převažujícím zpracováním obrazové informace, zatímco levá mozková hemisféra bývá charakterizována jako více slovně pojmová, i když toto dělení je potřeba brát v kontextu mnoha dalších poznatků zejména neurověd. Můžeme konstatovat, že grafická rozhraní mohou mít v současnosti i v budoucnosti pozitivní vliv na čtenářství uživatelů, které však ztratí svou konzervativní podobu minulých století pojičích se k tištěnému nebo rukopisnému dokumentu. Např. počítačová grafika v prostředí napomáhá

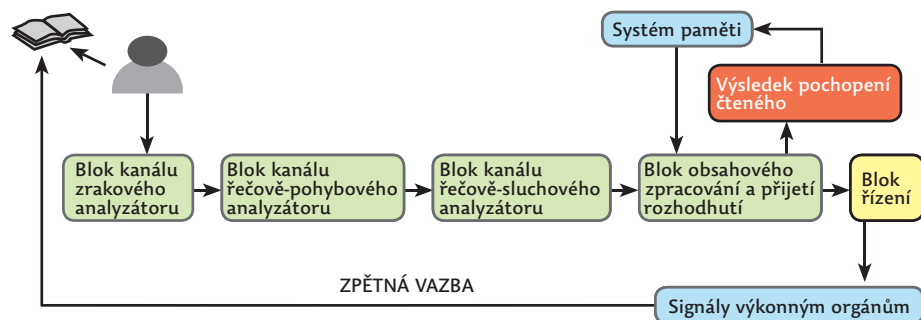
kognitivně znevýhodněným uživatelům nebo uživatelům s *poruchami učení*. Proto text prezentovaný současnými počítačovými nástroji a multimediálními formami je velmi slibnou pomůckou pro podporu učení, ať už prostřednictvím nástrojů e-learningu nebo web-based learningu, který je spjat s *kolaborativními nástroji*, a to např. v nejjednodušší podobě díky hyperlinkům. Hypertext velmi ovlivnil čtenářské návyky a způsoby a je předmětem zkoumání již po mnoho desetiletí, ale zejména v době užívání hypertextových protokolů v prostředí distribuovaných sítí nabývá na dramatickém rozšíření a používání. Hypertext skýtá mnoho výhod, ale také s sebou nese jisté nevýhody.

2. model čtení je možné dle dále uvedených autorů nazvat *kybernetickým modelem čtení*. [ANDREJEV; CHROMOV, 1987] Lze ho přenést z prostředí tištěného textu i do prostředí elektronického textu. Ukazuje blokově na procesy, které se podílejí na čtení s důrazem na zpětnou vazbu. Na tomto modelu se dá prezentovat také problematika tzv. efektivního čtení, kdy jedním z brzdných procesů v rychlosti čtení je tzv. *vokalizace čtení*. Vyslovování a poslouchání textu není nutné, a to ani v jeho tiché fázi. V procesu čtení je možno vydělit 5 základních bloků. Informaci přijímá blok kanálu zrakového analyzátoru, zpracování informace probíhá při účasti řečově-pohybového bloku, řečově-sluchového bloku a bloku obsahového zpracování a přijetí rozhodnutí. Na způsob zpracování a na rychlost příjmu

má vliv nejen nová informace, ale i ta vnitřní o předmětu čtení, která postupuje ze systému paměti na základě dříve získaných znalostí a instrukcí, které si můžeme představit jako „programy“ duševních činností pro efektivní promyšlení přečteného. Výsledek činnosti bloku obsahového zpracování – porozumění přečtenému textu – postupuje do systému paměti. Blok řízení kontroluje výkonné orgány: svaly očí, rukou, jazyka, rtů a další. Tím se uzavírá komunikační okruh „text-čtenář-text“. Je tak vyjádřen i vztah/dialog/komunikace mezi čtenářem a autorem textu.

V souladu s popsanou strukturou je možno proces čtení shrnout následujícím způsobem. Čtenář vnímá část textu, který se dále začíná zpracovávat v kanále zrakového analyzátoru. Proběhne také řečově-sluchová a řečově-pohybová aktivita. Výsledkem třístupňového zpracování je rozhodnutí v bloku procesu obsahového zpracování: příkaz k regresi, tj. k zpětnému pohybu očí nebo k přečtení další části textu, příkazy svalům ruky k obrácení stránky nebo k zastavení čtení.

Někdy se konstatuje, že čtení je současné „příjem a ztvárnění“ řeči. Od toho, jak jsou tyto procesy organizovány a jaký je stupeň jejich koordinovanosti, závisí také rychlost čtení. Jestliže při čtení vzniká tzv. hlasitá i tichá artikulace, tzn. přeříkávání toho, co právě čteme, a jestliže okamžitě s tím proběhne vnitřní poslouchání, pak informaci zpracovávají všechny tři bloky: zrakový, řečově-pohybový a řečově-sluchový.

Kybernetický model čtení [ANDREJEV; CHROMOV, 1987]

Jinými slovy: text zrakově vnímáme, v duchu přeříkáme a poslehneme si. Takové mnohustupňové zpracování textu není vždy nutné a účelné. Kromě toho si přečtené neosvojujeme lépe, jak si někdo může myslet. Může být ztížením vnímání a chápání větších částí textu v logických souvislostech. Z pohledu kybernetického by se dalo pomalé tempo čtení vysvětlit nízkou propustností řečově-sluchového kanálu. Proto tento model bývá nazýván tzv. *kybernetickým modelem čtení*. Potlačíme-li artikulaci, můžeme vyřadit řečově-sluchový blok a přejít na nové – dvoustupňové zpracování informace pomocí zrakového bloku a bloku řečově-pohybového, jejichž činnost se změní. Při takovém čtení se celé skupiny slov v mozku zredukuje na klíčová slova vyjadřující smysl celých vět a odstavců. Znamená to pomocí speciálních učebních metod rozvíjet periferní části zrakového analyzátoru, blokovat řečově-sluchový analyzátor a současně vytvořit nové „programy“ pro práci mozku při zpracování textu.

Závěr pro 1. část

Rychlé čtení se jeví jako jeden ze způsobů, jak efektivně zpracovat textovou informaci.

Podmínkou pro uplatnění metod rychlého čtení jsou podle JAKŠTISE [1982, s. 18–23]:

- redundance (nadbytečnost) textů,
- vnitřní rezervy lidského mozku,
- nedostatky tradičních metod čtení.

Běžný člověk je schopen při vynaložení vůle, při odstranění zlovyků v průběhu čtení a při nacvičení jistých obratností dosáhnout větší rychlosti čtení, a to nikoli na úkor chápání a zapamatování si textu. Se zapojením procesů pozornosti se lze zlepšovat v rychlosti a při udržení nebo zlepšení úrovně pochopení textů a zapamatování si základních faktů. Praktické nacvičení je možné učinit s velkou účinností pomocí i metod online učení s využitím projektu ROZEČTI.SE (<http://www.rozectise.cz>), který mohou mít knihovny pro své uživatele zcela zdarma přístupný (<http://knihovna.rozectise.cz>).

O praktických nácvicích efektivního čtení se dočtete v příštím pokračování spolu s důležitou poznámkou, že přestože záležitosti teorie a praxe čtení jsou často univerzálního charakteru, tak metody racionálního čtení směřujeme spíše k textům věcným, například ke čtení snadnějších odborných textů, zpravodajským textům apod. Pro čtení beletrie nebo poezie je škoda aplikovat metody racionálního čtení, neboť jde často o emotivní nebo estetické zážitky. Tím zase není třeba popírat, že i vědecké, odborné nebo novinové a časopisecké články nejsou schopny přinášet emoce a dramatické podněty k diskuzi a utváření si názorů.

Literatura:

- ANDREJEV, O. A., CHROMOV, L. N. *Technika bystrogo čtenija*. Minsk : Izd. Univ., 1987. 204 s.
- DILLON, A.; MACKNIGHT, C.; RICHARDSON, J. Reading from paper versus reading from screen. *Computer Journal*. 1988, vol. 31, no. 5, s. 457-464. ISSN 0010-4620.
- JAKŠTIS, J. S. Obučenie specialistov metodu uskorenного vosprijatja informacij. *Nauč.-techn. Inform.*, 1982, Ser. 1, č. 10, s. 18-23.
- MISTRÍK, J. *Rýchle čítanie*. 2. vyd. Bratislava : Slov. ped. nakl. 1982. 118 s.
- PAPÍK, R. *Naučte se číst!* Praha : Grada, 1992. s. 181. ISBN 80-85424-93-2.
- PAPÍK, R.; HOLÝ, M. Sny pomáhají třídit nadbytek informací. In Mašková, Martina. *ČRo Rádio Česko : Studio Česko* [online]. Praha : Český rozhlas, 4. března 2011, 15:35 [cit. 2011-05-16]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/860522>.
- PAPÍK, Richard. Metody rychlého čtení jako efektivní nástroj osobní práce s informacemi. *ITlib : informačné technológie a knižnice* [online]. 2011, č. 4 [cit. 2018-08-20]. Dostupný z WWW: <http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2011/4/metody-rychleho-cteni-jako-efektivni-nastroj-osobni-prace-s-informacemi.html?page_id=701>. ISSN 1336-0779.
- PITKIN, W. B. *The art of rapid reading*. New York : McGraw-Hill, 1929. 233 s.
- SHENK, D. *Data smog : surviving the information glut*. San Francisco : Harper Edge, 1997. 250 s. ISBN 0-06-018701-8.
- SMETÁČEK, V. Rychlost čtení a pochopení textu. *Čtenář*, 1972, roč. 24, č. 5, s. 171-173.

STEINEROVÁ, J. Informačná ekológia – využívanie informácií srdcom. *ITlib* [online]. 2009, roč. 13, č. 2 [cit. 2018-08-23]. Dostupný z WWW: <http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2009/2/informacna-ekologia-vyuzivanie-informacii-srdcom.html?page_id=1108>. ISSN 1336-0779.

WAINWRIGHT, G. R. *Rapid reading : made simple*. London : W. H. Allen, 1972. 286 s.

VIITANIEMI, E. Has there been a decline in reading

ability among pupils of finnish ,comprehensive' school? *Scandinavian Journal of Educational Research*. 1983, vol. 27, no. 4, s. 183-200. ISSN 1470-1170.

WRIGHT, P.; LICKORISH, A. Proof-reading texts on screen and paper. *Behaviour and Information Technology*. 1983, vol. 2, no. 3, s. 227-235. ISSN 0144-929X.

ZIELKE, W. Jak číst rychleji a lépe. 2. vyd. Praha : Svoboda 1988. 168 s.

Po stopách staříčků aneb Jak lze v knihovně pracovat s regionální tematikou

Jana Vaculíková
jvaculikova@mvk.cz

Od 8. února 2018 vychází v Masarykově veřejné knihovně Vsetín série sběratelských kartiček o historii tamních zaniklých hostinců. Sami tvůrci neví, jak tento počín označit – jedná se o dobrodružnou soutěž, naučnou stezku, vzpomínkové putování či regionální projekt? Ať už počín označíme jakkoli, jeho cílem je hravou formou popularizovat lokální historii a prohloubit vztah k místu. Inspirací se knihovníkům stal jak stále oblíbený Geocaching, tak možná trochu opomíjený Questing, na konec se ale vydali po vlastní cestě... Jaké? Dozvíte se v článku.

Nápad

Myšlenka přiblížit Vsetíňanům (a nejen jim) místa, která oni nebo jejich rodiče či prarodiče pravděpodobně znali a kolem kterých několikrát denně chodili, se prvně zrodila v regionálním oddělení knihovny při četbě kouzelných článků o starých hostincích v místním zpravodaji. Jejich autor, pan Ladislav Baletka, historik a dlouholetý ředitel Státního okresního archivu, dokázal ve svých textech navodit atmosféru zaniklých míst tak, že jste přímo cítili vůni smažených řízků linoucí se z kuchyně. Tyto informačně velmi zajímavé, ale trochu pozapomenuté texty, které vycházely v letech 1998–2000, se staly ideálním podkladem pro nový projekt knihovny.

Rozhodnutí vytáhnout články znovu na světlo padlo na sklonku roku 2017 a jak už to

tak na skloncích roku bývá, bylo pěkně spontánní: Jdeme do toho, blíží se výročí první republiky a ať už to bylo tehdy jakékoli, na pivo se určitě chodilo! Články by samy o sobě ale nestačily, proto jsme se vydali do archivu. Po několika návštěvách bylo jasné, že materiály o zaniklých hostincích na Vsetíně existují a že je jich dostatek. (Pokud jste ještě nenavštívili archiv a zajímá Vás historie, neváhejte, jsou tam cenné poklady, ale taky si na tyto návštěvy vyhraďte pěknou časovou rezervu, protože tyto poklady jsou hezky schované.) Jak ale všechny ty zajímavé informace zprostředkovat širšímu okolí? Jak to celé poskládat, aby to dávalo smysl? A jak „donutit“ naše čtenáře, aby vyrazili ven a na místa, kde hostince dříve stávaly, se opravdu podívali?

ZPRÁVODAJ MĚSTA VSETÍN

KOLEM NÁS ŠLA HISTORIE

Je potěšitelné, že řada vsetínských občanů legendární hospodu na fotografii, otištěnou v minulém čísle Zpravodaje, poznala a většina odpovědi byla správná (výsledky čtenářské soutěže přinášíme na jiném místě). Přisedněme symbolicky ke stolu, u kterého sedí Kobzaň a Šnajderka nechme si natočit „jedno orosené“ a poslouchejme, co o historii povídá dr. Baletka.

U LUKOTKŮ

V souvislosti s přípravou výstavby budovy dnešního Městského úřadu došlo po roce 1973 k asanaci řady domů po obou stranách ulice Svárov. Jako první padl za obětí těmto asanacím Winklerův hostinec na Svárově č. 331, který je pamětihodným znám spíše jako hostinec U Lukotků. Oficiálně nesl nějakou dobu jméno Valašský šenk, někteří mu říkali neokázale a skromně - Opera. Což mělo své důvody. Budova hostince stávala přibližně v místě dnešního Městského úřadu.

Opera. Což mělo své důvody. Přizemní budova hostince stávala přibližně v prostoru mezi dnešními budovou městského úřadu a obchodním domem Jednota. Jeho prvním známým majitelem byl Josef Winkler, který zde hostinec provozoval již roku 1890. V té době to byl ovšem poslední dům po levé ruce na cestě od náměstí ke vsetínskému nádraží. Zahrada, která k němu náležela, zaujímalá plochu jen o něco menší než dnešní obchodní dům Jednota. Před stolety tato zahrada ležela vlastně za městem. Právě zde, ve Winklerově zahradě, se koncem století konaly výlety, zahradní slavnosti s tancem, zde končily různé průvody, završené všeobecným veselím a zábavou. Winklerova zahrada mívala kdysi poslání skoro stejné jako později hostinec v Potůčkách.

V roce 1914 se Malvína Winklerová, vdova po Josefu Winklerovi, vzdala provozování hostinské živnosti ve prospěch Karla Lukotky (* 1875), neboť si otevřela novou hostinskou živnost v domě č. 805 - hotelu Na Špiči.

me, co o historii povíká

Švárově. Přizemní stavení o půdorysu přibližně 20 krát 10 metrů bylo chodbou rozděleno na dvě různé části. V menší, nalevo od vstupu, byla kuchyně a napravo byly dvě větší hostinské místnosti s kuchyní a malou kanceláří. Záchody vedly do budovy nevešly a byly umístěny ve dvoře. Průčelím byl Lukotkův dům orientován do Švárova, na jedné straně současně s ulicí Sušilovou a z druhé strany s ulicí Poslušných č. 330. V domě č. 330 v šedesátých letech vedl obchod se zeleninou nezapomenutelný Franta Burdík.

Na základě bližšího neznámého podnětu b
tinci dne 22. září 1932 provedena
Komise konstatovala, že budova není
souladu s regulačním plánem a překř
zejména když u ní zastavilo více pov
v níž byli zdravotní rada MUDr.
chala, radní Artur Holub a stavitel R
podmínila další provoz hostince ú
bou hostince, ve lhůtě do roku 193
málně přestavbou záchodů, která
dena do roku 1933.

Po smrti Karla Lukotky přešla na vdovu Arnoštku Lukotkovou vzhledem ke svému vysokému zování živnosti ve prospěch Lukotky (* 1911). Koncese z pokrmů, výčep piva, vína a vy, čaje, čokolády a občerstvení volených her. Ačkoliv MN dářská skupina živností b Vsetíně ještě v listopadu 1

Šifry bývají velmi rozmanité

Nápis na velkém kameni, kousek od míst kde stával
hostinec U Bartolomějů, vám pomůže rozluštit šifru.

6/3 3/2 8/4 9/1 3/5 8/11 4/2

---/..../---/...-/..../---/...-/..../---/...-/..../---/...-/..../
..../...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../
-./...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../...-/..../

Na protější straně silnice vedle původního sklepu Palérni
je zidka, na níž je čtyřciferné číslo, které vám poslouží
jako klíč k šifře.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
S	P	N	K	M	Q	V	Z	R	C
T	O	I	A	N	X	L	W	G	E

Mapa hostinců je koncipována jako uzavřený okruh

Realizace

Celý název vzpomínkového putování zní *Po stopách staříků aneb Kde sa za první republiky dalo „naťat jak pantok“* a jeho realizace je podpořena z projektu MK ČR Republika slaví 100 let! zaměřeném na připomenutí prvorepublikového období. O úspěšnosti nejrozličnějších akcí často rozhoduje první dojem, dali jsme si tedy záležet na tvorbě vlastního loga, a protože je naše grafička šikovná a precizní, proměnilo se nám to málem v hru „najdi 5 rozdílů“ (někteří neviděli ani jeden) a to nemluvíme o razítku ...

Osmero hostinců, které jsme pro osmičkový rok 2018 vybrali, vznikalo na přelomu 19. a 20. století a rozkvetlo za první republiky. S příchodem 50. let jejich soukromá hostinská činnost skončila, některé zanikly úplně, jiné se transformovaly a sloužily ještě několik desetiletí jako podnikové restaurace – právě na ty si mnozí místní pamatují. Osudným se jim pak stalo budování nové infrastruktury Vsetína v 70. letech – staré budovy nenávrtně zmizely pod koly buldozerů a nezůstala po nich (až na jednu výjimku) ani památka.

S přípravami v terénu jsme začali v jednom z více mrazivých lednových dní, kdy jsme se vydali na procházku (brrrr), potenciální místa si pořádně prohlédli a nafotili pro naši pozdější potřebu. Ověřili jsme si délku a směr trasy, vhodnost jednotlivých zastávek a poté jsme v nástroji My Maps od firmy Google navrhli uzavřený okruh, který může být i vhodným podkladem pro odpolední rodinnou procházku po Vsetíně. Mapa je složena do formátu A6, na její druhé straně je logo stezky, informace o projektu a pravidla soutěže.

Historie s důrazem na období 1. republiky a následné osudy každého hostince jsou zpracovány na přehledné oboustranné kartičce, která vychází vždy 8. dne v měsíci. (Opět ta osmička!) V nejednom čtenáři se tak kromě očekávání a těšení zažehla i sběratelská vášně. (No, kdo by nechtěl mít ucelenou kolekci!) Každá kartička je navíc obohacena

o jednoduchou šifru, k jejímuž vyřešení je třeba zjistit klíč. Ten je k nalezení pouze na místě, kde hostinec původně stával, a je tedy třeba se tam vypravit. K lokalizaci tohoto místa slouží, kromě mapy, přesné GPS souřadnice a slovní popis současné podoby. Každá šifra má jedinečnou formu (např. Caesarova šifra, Morseova abeceda...) a i klíč má vždy jinou podobu (nápis na zdi, lísteček s heslem, pamětní kámen...) . Odměnou za vylustění šifry je razítko do mapky, a aby čtenáři měli nějakou motivaci, domluvili jsme pro první úspěšné luštitelky poukázky do blízké hospůdky. Těm, kterým se šifry louskat nechce, zůstává alespoň hezká sada kartiček s mapou, které jsou vyvedeny na kvalitním papíru a poskládány do praktické obalové kapsičky.

Ohlasy

Projekt si získal od počátku kladné ohlasy a po reportáži v místní regionální televizi jsme se chvíli i obávali, že nebudeme poptávku schopni uspokojit. Nakonec si za půl roku projektu pro mapku s kartičkami přišlo více než 250 zájemců a přibližně 100 se jich pravidelně vrací každý měsíc pro kartičku novou. Pro ty byl zklamáním 8. srpen, kdy nepřibyla žádná nová kartička; připravena byla pouze nesoutěžní otázka: *Víte, co je to svědomé pivo?*¹ Jednalo se o avizovanou letní přestávku, o které si však většina jinak pilně čtoucích sběratelů nepřečetla.

Kromě papírové podoby vznikla i stránka na Facebooku, na které jsou pravidelně zveřejňovány krátké medailonky o zaniklých vsetínských hostincích, které jsou ale navíc doplněny archivními materiály a fotografiemi vztahujícími se k jednotlivým hostincům a jejich přílehlému okolí. Není překvapením, že

¹ Svědomé pivo se podávalo svědkům při ústních smlouvách nebo celým úřadům při podepisování smluv, aby měli „lepší paměť“. Skládaly se na něj obvykle obě strany, kupující i prodávající a obvykle se ho i účastnily. Jedná se tedy o pivo určené k zapití prodeje či uzavření smlouvy. Více informací: Richard Pavlík, Naše Valašsko. 1929, č. 1, s. 72-74.

právě staré fotografie známých míst přitahují největší pozornost.

Těší nás i luštitelé, kteří si chodí pro razítka, a jelikož hostinců na Vsetíně bylo vždy daleko více než osm, zůstal i prostor na případná další pokračování, nabízí se i uspořádání výstavy a její vernisáž spojená s posezením pro pamětníky, to však již předbíháme. Kartičky jsou stále k dostání v Turistickém informačním centru Vsetín a poslední z osmera hostinců vyjde 8. října 2018.

Zpravodaje města Vsetína

Rozhovor s Mgr. Zdeňkou Dohnálkovou

Libuše Foberová

foberova@svkos.cz

Většinu profesního života jste zasvětila univerzitním/vysokoškolským knihovnám. Nyní jste čerstvě v důchodu, a když se ohlédnete zpět, jak vnímáte postavení vysokoškolských knihoven v síti knihoven ČR? Jak vidíte jejich vývoj?

Myslím, že postavení vysokoškolských knihoven v síti knihoven ČR je stejně jako postavení ostatních typů knihoven silně ovlivněno resortismem, který jim nedává moc možností spolupracovat s jinými typy knihoven. Přesto si myslím, že se vysokoškolské knihovny během posledních dvaceti let staly nositelkami nejnovějších oborových trendů, zejména v práci s elektronickými zdroji informací nebo v práci s uživateli, čímž narážím na rozvoj vzdělávání uživatelů. Je to samozřejmě různé v rámci jednotlivých univerzit, které mají vysokou míru samostatnosti v řízení a přistupují často dost odlišně ke zřizovaným knihovnám.

Jakou roli hrají vysokoškolské knihovny v rámci vysoké školy/univerzity? Jsou na okraji zájmu, nebo centry vysokých škol, kde pulzuje vysokoškolský život?

Domnívám se, že je to skutečně dosti odlišné na jednotlivých vysokých školách. Samozřejmě pro uživatele hrají knihovny roli důležitou a potřebnou, někde je limitující přístup zřizovatele, který pak plnění té role brání. Když vezmeme do úvahy, že ověřené informace, potřebné k solidnímu vzdělávání, jsou zejména v knihovních fondech a že jsou to většinou právě knihovny, které přístup k těmto zdrojům zajišťují, je jasné, že nemohou být na okraji zájmu. Takže jak si vzpomínám, ve většině VŠ knihoven to opravdu pulzovalo. Dále je to také ovlivněno i prostorem knihovny, vybavením, ale nejdůležitější je kvalitní fond a personál, aby uživatelé měli důvod knihovnu navštěvovat. U vysokoškolské knihovny musí být samozřejmě fond cíleně budován podle oborových potřeb té které konkrétní školy.

Řada vysokoškolských knihoven slouží i veřejnosti a není pro zájemce problém zaregistrovat se a využívat všechny služby. Do jaké míry by se měly podle Vás vysokoškolské knihovny „otevřít“ veřejnosti?

Já osobně jsem vždy byla stoupenkyní co nejvyšší míry otevřenosti i pro nejširší veřejnost, v případě méně dostupných fondů alespoň v digitální podobě nebo prezenčním režimu. Vždyť svobodný přístup k informacím patří k základním právům, a v knihovních sbírkách českých vysokoškolských knihoven jsou vynikající zdroje. Odhlížím nyní od speciálního přístupu k informacím ze státní správy, mám na mysli přístup k informacím v obecném smyslu.

Jako ředitelku vědecké knihovny mě zajímá, jak vnímáte vztah vědeckých a vysokoškolských knihoven? Velkou část cílové skupiny uživatelů (studenti a pedagogové) máme společnou. Potkáváme se i ve vybraných odborných činnostech. Jistě záleží na místních podmínkách a na lidech, přesto bych ráda znala Váš názor.

Já osobně jsem měla často dojem, že vědecké knihovny příliš o spolupráci s VŠ knihovnami nestály, že měly dost svých úkolů a dávaly někdy najevo, že jsou prostě „vědecké“ a nemají s námi moc styčných aktivit. Paradoxně s těmi vědci

a vědeckými informacemi pracovaly mnohem více vysokoškolské knihovny. Prostě ten vztah mi připadal jen jako vzájemná existence vedle sebe, i když možnosti ke spolupráci určitě byly a v některých krajích, myslím třeba v Západočeském, fungovaly a fungují. Snad se to nyní díky spolupráci při nákupech elektronických zdrojů nebo při dalších činnostech mění.

Asociace knihoven vysokých škol ČR funguje již 16 let a pro vysoké školy a vysokoškolské knihovny je nepostradatelná. SDRUK plánuje memorandum o spolupráci, které chce uzavřít nejen se SKIP, ale i s AKVŠ ČR. Jak vnímáte roli asociace a v čem by asociace mohla přispět v rámci spolupráce se SDRUK a SKIP?

Považuji roli AKVŠ pro VŠ knihovny za trochu nedocenenou, když si vzpomenu, jakou práci AKVŠ odvedla v oblasti zajišťování elektronických zdrojů, v koncepci informačního vzdělávání uživatelů nebo při lobbingu vůči státní správě. Role AKVŠ je nadále potřebná, jak vidím ze směřování v posledních letech, kdy se zabývá standardy,

měřením výkonnosti, kvality a efektivity či aktuálně novým tématem sdílení. To je podle mne cesta správným směrem. Domnívám se, že by v rámci spolupráce se SDRUK a SKIP mohla AKVŠ přispět svými zkušenostmi právě z těchto oblastí.

Jak vidíte budoucnost vysokých škol (v souvislosti s novelizací vysokoškolského zákona) a tím pádem i budoucnost vysokoškolských knihoven? Vysokoškolské knihovny jsou nositelkami trendu a v mnohém určují směr rozvoje pro ostatní knihovny. Do jaké míry podle Vás plní tuto důležitou roli?

Neznám nyní detaily novely vysokoškolského zákona, ale pokud budou vysoké školy chtít připravovat své absolventy jako kriticky myslící odborníky ve svých oborech, a také i morální a aktivní občany, řádně citující ve svých absolventských pracích, tak se o budoucnost knihoven neobávám. K budoucnosti vysokých škol: snad se podaří udržet, nebo raději zvýšit kvalitu absolventů. Co se týče trendů rozvoje pro ostatní knihovny, to nejsem schopna příliš posoudit, neboť málokterá knihovna uvádí, kde se inspirovala pro nějaké změny či zlepšení, co ji ovlivnilo, zdali to byla nějaká tuzemská VŠ knihovna nebo třeba zahraniční knihovna.

Co by podle Vás pomohlo vysokoškolským knihovnám v lepším rozvoji a co je naopak v rozvoji brzdí?

Pokud odhlédneme od té základní podmínky pro kvalitativní rozvoj, nebo spíše pro kvalitní

existenci, což je samozřejmě dostatečně velký rozpočet, a to nejen na nákup a správu fondů, ale i na dobré platy pro knihovníky, pak myslím, že nejlepší pomocí jsou osvětlení nadřízení, děkani, proreктоři a rektori, kteří chápou důležitou roli knihovny na vysoké škole. Brzdou v rozvoji jsou pak titiž, pokud jsou povahy omezené či přímo nepřející knihovnám.

Děkuji Vám za Váš čas a za rozhovor.
Libuše Foberová

Mgr. Zdeňka Dohnálková vystudovala obor Vědecké informace a knihovnictví na Masarykově univerzitě v Brně. Propagátorka metody information commons v ČR, metod měření výkonu knihoven (zapojení první české knihovny do německého benchmarkingového systému BIX) a informačního vzdělávání. Podílela se na výstavbě tří knihoven, dvou vysokoškolských (budova ÚK Přírodovědecké fakulty MU v Brně a Knihovna univerzitního kampusu MU v Brně) a jedné velké veřejné knihovny (Knihovny Jiřího Mahena v Brně). Především jsou ceněny interaktivní podpory, vytvořené knihovníky KUK, zejména tutoriály a e-publikace z oblasti citování a hodnocení kvality publikační činnosti (Cena Inforum 2011 za e-publikaci Metodika tvorby bibliografických citací). V r. 2011 se Mgr. Zdeňka Dohnálková stala nositelkou Čestné medaile Zdeňka Václava Tobolky, která je udělována za významný přínos pro rozvoj českého knihovnictví Sdružením knihoven ČR a Nadací knihoven.

Bude vás zajímat, že...

... vítězem 31. ročníku **Ceny Jiřího Ortena** je autor knihy s názvem Miluji svou babičku víc než mladé dívky Ondřej Macl. Cena byla vyhlášena 10. května v rámci knižního veletrhu Svět knihy Praha 2018. Cenu uděluje Svaz knihkupců a nakladatelů. Jeho odborná komise pro letošní ročník vybírala z 20 přihlášených titulů.

... mezinárodní odborná porota zvolila 21. května 2018 osmnáctého nositele literární **Ceny Franze Kafky**. Stal se jím český básník Ivan Wernisch. Cenu převezme na tradičním ceremoniálu v říjnu 2018 v Brožíkově síni Staroměstské radnice v Praze.

Právní poradna: Praktické problémy spojené s autorským právem

Soňa Dresslerová

Sona.Dresslerova@mzk.cz

Za jakých podmínek lze v knihovně organizovat veřejná čtení?

Čtení knihy nebo jiného autorského díla na veřejnosti, například při různých vzdělávacích a kulturních akcích pořádaných knihovnami, je užitím autorského díla ve smyslu autorského zákona č. 121/2000 Sb. Proto je třeba pro čtení autorského díla, které je dle autorského zákona chráněno (70 let od smrti autora), mít uzavřenu licenční smlouvu opravňující užití autorského díla. Tuto smlouvu však neuzavírají knihovny, pokud jsou evidovány dle knihovního zákona, protože Národní knihovna má uzavřenu hromadnou licenční smlouvu na veřejná čtení v knihovnách. Jednotlivým knihovnám evidovaným v systému knihoven k získání licence pro veřejná čtení stačí pouze řádné ohlášení údajů prostřednictvím formuláře přístupného na stránkách Národní knihovny. Předmětem ohlášení jsou všechna veřejná čtení, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Pokud bude knihovna pořádat veřejné čtení, při kterém bude vybíráno vstupné (tj. bude dosaženo přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu), musí si sjednat licenci na toto čtení přímo s autorem nebo agenturou DILIA.

Hlášení o veřejném čtení se provádí nejpozději do 10 dnů po jeho uskutečnění pomocí webového formuláře umístěného na webové stránce Národní knihovny nebo vyplněním tištěného formuláře, který se zasílá na adresu:

DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura «veřejná čtení»

Krátkého 1

190 03 Praha 9

Veškeré informace o veřejném čtení i formuláře pro hlášení najdete na webové stránce http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/verCteni06.htm.

Knihovny nezapsané v seznamu knihoven musí řešit užití autorských děl při veřejných čteních individuálně s nositeli autorských práv (autorem, či jeho dědici) a musí před veřejným čtením vždy uzavřít licenční smlouvu.

Za veřejné čtení v knihovně ale není považováno čtení, které se uskuteční v rámci spolupráce se školami jako součást vyučování ve smyslu § 31, odst. 1 písmeno c) zákona č. 121/2000 Sb., tato společná akce se školou musí být pojata skutečně jako součást vyučování a být určena pouze žákům. Stejně tak za toto čtení není považováno čtení výhradně zdravotně postiženým osobám.¹

Jaké náležitosti je nutné dodržet při realizaci veřejného promítání?

Audiovizuální dílo je dílem dle z. č. 121/2000 Sb., o právu autorském. Veřejná projekce záznamů děl je užitím díla provozováním ze záznamu ve smyslu § 12 odst. 4 písm. f) bod 1. ve smyslu § 20 odst. 1 autorského zákona, a je možná pouze

¹ Tato odpověď byla vytvořena za použití článku Mgr. Linda Skolková dne 1.11. 2006 na www.strankach.ikaros.cz a je určena pouze pro zveřejnění v knihovnickém časopise DUHA.

za podmínky výslovného svolení držitele autorských práv k takovému dílu pro tuto formu šíření díla, držitelem těchto práv je výrobce díla dle § 63 odst. 3 a § 24 autorského zákona. Proto pro veřejné promítání je třeba souhlas výrobce díla a zjištění u něj, že má výhradní licenci k dílu dle § 64 autorského zákona. Pokud by výhradní licenci neměl, je třeba získat souhlas i herců, režiséra.

Je možné použít na webu knihovny nebo při tvorbě pozvánky na akci obrázek stažený z internetu?

Dle § 2 odst. 1 z. č. 121/2000 Sb. je autorským zákonem chráněno pouze dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Ne každá fotografie je tak dílem dle autorského

zákona, např. prostá fotka krajiny je pouhým vyobrazením již existující, která nebyla nijak aranžována za účelem fotografie a není výsledkem tvůrčí činnosti autora, dále např. obyčejná fotka regálů není také autorským dílem.

Je tak vždy třeba před použitím fotky posoudit, zda jde o autorské dílo či nikoli dle výše uvedeného. Pokud o autorské dílo nejde a u fotky na internetu není uvedeno, že by ji nebylo možné použít, použít ji lze, ale je lepší uvést u fotky, odkud byla pořízena a např. údaje o jejím autorovi, pokud u fotky jsou.

Pokud by šlo o autorské právo a na internetu nebylo u fotky uvedeno (nebo to nevyplývalo z něčeho jiného), že fotku lze bezplatně volně užít, pak lze tuto fotku užít pouze s výslovným souhlasem jejího autora.

Vesnice roku 2018 v Jihomoravském kraji

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Letos, již pátým rokem, jsem měla tu čest posuzovat obce v komisi soutěže Vesnice roku a navrhovat nejlépe pracující knihovnu do navazující soutěže Knihovna roku za Jihomoravský kraj. 25 obcí, které se v tomto roce přihlásilo, dávalo tušit, že rozhodování nebude jednoduché. Komise hodnotila prezentace jednotlivých obcí v termínu od 3. do 8. června 2018 a vzhledem k počtu přihlášených bylo nutné vyjet na trasu již v neděli.

Přihlášené obce byly z těchto okresů:

- okres Blansko – Černovice, Drnovice, Olomučany a Vysočany,
- okres Brno-venkov – Borovník, Dolní Kounice, Drásov, Jiříkovice, Moutnice,

Nosislav, Ostopovice, Pozoříce, Velatice a Těšany,

- okres Hodonín – Blatnice pod Svatým Antonínkem, Bukovany, Kostelec, Milotice a Násedlovice,
- okres Vyškov – Hrušky, Nemochovice,
- okres Znojmo – Bohutice, Lesná, Vranov nad Dyjí a Výrovce.

Za okres Břeclav nebyla přihlášená žádná obec.

Nejvyšší ocenění – **Zlatou stuhu** získala **obec Hrušky**. Obec funguje jako přirozené centrum Mikroregionu Ždánický les a Politaví a MAS Slavkovské bojiště. V obci pracuje aktivně řada spolků, které se při organizaci společenského a kulturního

Místní knihovna Milotice

života vzájemně doplňují. Ojedinělým zapsaným spolkem je Správa kaple v Hruškách. K výrazně angažovaným skupinám patří senioři. Více o soutěži a výsledcích najdete: <http://www.vesniceroku.cz/>.

Diplom za moderní knihovnické a informační služby byl v tomto roce udělen **Místní knihovně Milotice**. Knihovna je umístěná v rekonstruovaných prostorách a je bezbariérová. Vedoucí knihovny, paní Jitka Úradníková, dlouhodobě a systematicky pracuje se všemi čtenáři své malé knihovny. Svědčí o tom i ocenění z roku 2012, které získala jako nejlépe pracující knihovna okresu Hodonín. Diplom byl předán 14. 7. 2018 na slavnosti v obci Hrušky a umožnil tak knihovně postup do celostátního kola Knihovna roku 2018 za Jihomoravský kraj. S napětím budeme očekávat výsledky, které budou zveřejněny v Týdnu knihoven v nádherném prostředí Zrcadlové kaple Národní knihovny v Praze.

Místní knihovna Milotice - předání diplomu, foto Petr Procházka

Místní knihovna Milotice

Jižní Morava čte třetím rokem

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Třetím rokem se jihomoravské děti a mládež mohou těšit na velké množství aktivit v šedesáti knihovnách zapojených do tohoto projektu. Také letos budou probíhat mezigenerační setkání zaměřená na lokální historii, autorská čtení s regionálními spisovateli, besedy s kronikáři nebo literárně-turistická putování, literární a místopisné kvízy. Projekt je věnován podpoře čtení dětí a mládeže a chápání knihovny jako místa setkávání. Realizují ho Městská knihovna Břeclav ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně.

Jen pro stručné připomenutí: loňského ročníku se celkem **228 akcí** zúčastnilo **5 574 dětí, včetně rodičů a prarodičů do knihoven zaměřilo 7 209 účastníků.**

Na koho se v knihovnách mohou děti těšit?

Svou účast přislíbili například Pavel Čech, Petra Dvořáková, Libuše Šuleřová, Vlasta Švejnová, Jiří Šandera, Vendula Pucharová Kramářová, Zdeněk Železný či Tomáš Herfort.

Již v červnu se konala v Moravské zemské knihovně v Brně pracovní schůzka, na které knihovníci promýšleli nejen formu aktivit, ale také téma soutěže letošního ročníku, kterým je:

„Moje obec – moje město – můj kraj za 100 let.“

V letošním roce je literární, výtvarná a nově také audiovizuální soutěž pro děti ve věku 4–15 let rozšířena o kategorii audiovizuální – děti tak mohou soutěžit se svými youtube nahrávkami na dané téma. Stejně jako v loňském roce mohou v kategorii dětských týmů vytvářet společně

komiks, literární mapu místa,

kde žijí, či jiný literární žánr.

Své práce děti musí stihnout odevzdat nejpozději do konce

října v nejbližší zapojené knihovně. Ti nejlepší se opět sejdou koncem roku v brněnském Divadle Polárka a také ve

Hvězdárně a planetáriu Brno, kde se kromě připraveného kulturního programu mohou těšit na dramatizaci vybraných oceněných děl.

V knihovnách lze navštívit výstavy dětských prací. Napříč Jihomoravským krajem je ke zhlédnutí v zapojených městech a obcích také dodnes putující výstava „Jižní Morava čte v roce 2017“.

Více informací najdete na: <http://jiznimoravacte.cz/> nebo na Facebooku

<https://www.facebook.com/jiznimoravacte/>.

Spolufinancováno Jihomoravským krajem.

Přípravné setkání knihoven zapojených do projektu Jižní Morava čte

Knihovna věc veřejná – panelové diskuse v krajích nad současností a budoucností veřejných knihoven

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

„Česká republika má nejhustší síť veřejných knihoven na světě, kterou ročně navštíví téměř 24 milionů čtenářů a návštěvníků. Mít v obci knihovnu je tradice, která je spojena se vznikem samostatného Československa v roce 1918.“

Právě těmito slovy uvádí Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR svůj dvouletý projekt Knihovna věc veřejná¹, jehož hlavním cílem je s blížícím se jubilejním výročím od vydání prvního knihovního zákona v roce 1919 upozornit na veřejné knihovny jako na významný společenský a kulturní fenomén a jeho nezastupitelnou úlohu v rozvoji kulturního a společenského života, a to za jakýchkoli podmínek. Ekonomických, sociálních, politických.

Veřejné knihovny v průběhu své existence nejen významně ovlivňovaly, ovlivňují a i v budoucnosti budou ovlivňovat úroveň čtenářství, ale také úroveň kultury, osvěty a vzdělanosti. Právě toto sdělení je cílem probíhajících debat u kulatých stolů za účasti zástupců ministerstva kultury, krajů, obcí, knihoven a dalších představitelů kulturního a společenského života spolu se členy a představiteli regionálních organizací SKIP.

Myšlenka uspořádat setkání ve všech krajích nad úlohou a významem knihoven se objevila na půdě Svazu knihovníků již na jaře loňského roku. Po schválení Výkonného výboru SKIP v dubnu 2017 měl být hlavní platformou oslav obou výročí (založení Československé republiky a vydání Zákona o veřejných knihovnách obecních) projekt navržený skupinou pro

komunitní knihovny: Bibliotheca – res publica. Knihovna – věc veřejná.

Jeho obsahem měla být – podle původního záměru – diskuse v obecné rovině (ve smyslu „knihovna včera, dnes a zítra“) o významu a roli veřejných knihoven pro obec, region, kraj.

- „Na co by se knihovny měly v budoucnu více soustředit?“
- „Jaké nové služby by svým návštěvníkům měly nabízet?“
- „V čem by se měly změnit?“

...jsou příklady otázek, které moderátoři kladli panelistům a na které očekávali spolu s posluchači odpovědi s cílem urychlit proces proměny veřejných knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí.

Pro úplnost je třeba uvést, že kulaté stoly organizuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR pod záštitou Asociace krajů ČR, Spolku pro obnovu venkova, Svazu měst na obci ČR a s podporou Ministerstva kultury České republiky. Akce je podpořena dotačním programem Ministerstva kultury ČR Knihovna 21. století.

Základní informace o termínech, účastnících a místech konání panelových diskusí jsou zveřejněny na webové stránce projektu včetně

¹ <https://www.knihovna-vec-verejna.cz/>

fotogalerie, případně záznamu z jejich průběhu: <https://www.knihovna-vec-verejna.cz/>.

„Knihovny nabízejí lidem „klíče“ k informacím, ke službám, k veřejnému prostoru a k sobě navzájem.“

Webová stránka projektu nenabízí pouze přehled konaných či plánovaných diskusí. Jejím ambicemi bylo představit veřejnosti svět knihoven komplexně, s přehledem podle krajů, strategických východisek, aktivit, cen, poskytovaných služeb...

„Knihovny jsou investicí k zajištění rozvoje naší společnosti“

Úvodní motto představující knihovny Jihomoravského kraje² tak vyjadřuje roli a význam knihoven jako institucí přímo se podílejících na utváření budoucího rozvoje. Investovat do rozvoje knihoven se vyplatí. Věděli to naši zákonodárci před sto lety na prahu nově vzniklé Československé republiky a daří se tuto myšlenku prosazovat i dnes, kdy se prostřednictvím krajů otevírají knihovnám nové dotační příležitosti. Jedním z prvních byl Jihomoravský kraj, který v roce 2016 zahájil podporu modernizace knihoven a současně cílenou podporu rozvoje čtenářství, postupně jej plánují následovat

Moravskoslezský kraj a Kraj Vysočina. A věříme, že přibudou i další.

Panelová diskuse v Brně se konala při příležitosti Festivalu Re:Publika na brněnském výstavišti 12. června. Záštitu nad akcí převzali Ing. Petr Vokál, primátor statutárního města Brna, a JUDr. Bohumil Šimek, hejtmán Jihomoravského kraje. Moderování se ujala PhDr. Olga Jeřábková z Českého rozhlasu Brno. Mezi účastníky debaty byl například Mgr. Petr Fedor, vedoucí odboru kultury a památkové péče JmK, Milan Uhde, dramatik, prozaik a politik, František Novotný, starosta městysu Křtiny, Ing. Libuše Nivnická, ředitelka Knihovny Jiřího Mahena v Brně, prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D., ředitel Moravské zemské knihovny v Brně a PhDr. Vít Richter, ředitel Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.

Celý více jak jeden a půlhodinový záznam je zájemcům k dispozici na webové stránce projektu: <https://www.knihovna-vec-verejna.cz/brno/>.

Závěry z kulatých stolů se stanou solidním základem a východiskem pro další rozvoj a směřování knihoven v České republice. Platformou pro jejich prezentaci bude valná hromada SKIP ČR spojená s konferencí Architektura knihoven, která se bude konat ve dnech 13. a 14. června 2019 v prostorách Obecního domu v Praze.

² <https://www.knihovna-vec-verejna.cz/knihovny-v-jihomoravskem-kraji/>

Bude vás zajímat, že...

... **Claude Lanzmann** zemřel 5. července 2018 v Paříži ve svých 92 letech. Filmový režisér, tvůrce nejpozoruhodnějšího filmu o šoa, spisovatel a novinář se narodil 27. listopadu 1925 v židovské rodině pocházející z východní Evropy. Za druhé světové války se rodina ukrývala a Claude se v 17 letech zapojil do francouzského odboje. S prací na filmu Shoah začal v roce 1974, film byl dokončen v roce 1985. Ve filmu vystupují lidé z anonymity čísel, s vlastními obličejí, s vlastním hlasem a vzpomínkami. Devítihodinový dokumentární film byl první dokument, který nevyužíval archivní záběry, ale výhradně výpovědi pamětníků. Poslední dokumentární film Claude Lanzmanna „Čtyři sestry“ byl ve Francii uveden den před režisérovou smrtí.

Setkání EoD ve Stockholmu

Michal Škop

Michal.Skop@mzk.cz

Special Focus: Library Systems and Platforms

Ve dnech 19.–20. června 2018 se v Národní knihovně ve Stockholmu uskutečnilo další otevřené setkání účastníku projektu Ebooks on Demand (EoD). Přestože finanční podpora projektu z prostředků Evropské unie skončila již v dubnu 2014, služba funguje dále a postupně se zapojují i další knihovny. Více informací o službě EoD naleznete na stránce mzk.cz/eod nebo na portálu EoD (books2ebooks.eu). Ve zkratce lze říci, že se jedná o službu, která umožňuje koncovému uživateli velice jednoduchý proces digitalizace knih z fondů všech zapojených knihoven do formátu PDF, včetně možnosti doručení vytištěné a svázané verze kopie požadovaného dokumentu. Síť tvoří 38 knihoven ze 13 zemí a digitalizovat lze takto díla vydaná do roku 1900. Uživatel si může v jednotném rozhraní (search.books2ebooks.eu) vybírat mezi 7,7 miliony záznamů. Jakmile uživatel za digitalizaci zaplatí (využít může samozřejmě online platbu), výsledek je pro všechny další zájemce již dostupný zdarma.

Každé setkání EoD je kromě digitalizace věnováno vždy vybranému hlavnímu tématu a tím letošním byly Knihovní systémy a platformy. Koordinátorka projektu Silvia Gstrein (Tyrolská univerzitní a regionální knihovna, Innsbruck) již tradičně zahájila setkání zprávou o aktivitách projektu v roce 2017. Bohužel se potvrdila klesající tendence využívanosti této služby. To ale může alespoň částečně souviset s tím, že zdigitalizováno je toho čím dál tím více, a tím i ubývají další požadavky. Průměrná cena jedné objednávky stoupla oproti loňskému roku o cca 2 EUR na 32,9 EUR. Celkové statistiky ale jasně vypovídají o tom, že služba má u koncových zákazníků úspěch: **od svého začátku 2008 bylo vyřízeno na 27 tisíc**

objednávek od téměř 11 tisíc zákazníků, zdigitalizováno bylo přes 3, 5 milionu stran a vytištěno 1460 titulů. V lednu 2018 se zapojila Univerzitní knihovna UiT Norské arktické univerzity. Tento nováček se také hned v následujícím příspěvku představil. Zaměřil se při tom na fondy, které nabízí, a na své digitalizační procesy a projekty. V Norsku začali s digitalizací na národní úrovni již v roce 2006, do digitální podoby bylo převedeno již přes 250 tisíc titulů a přístup do autorsky chráněných děl je možný ze všech norských IP adres.

V sekci "Best Practices" byly představeny různé přístupy k digitalizaci ve švédských knihovnách. Velice zajímavý byl příspěvek Kristiana Rydquista (Binghamton University, New York), ve kterém prezentoval, jak lze nad zdigitalizovanými objekty provádět tzv. data mining. V tomto případě šlo o sledování různých vzorců chování investorů a podniků a to na základě zpracování obrovského množství dat (zejména výročních zpráv společností, databází akcionářů a denních cen akcií). V úložištích a v archivech je skryto mnoho zajímavých informací, které doslova čekají, až je někdo vydoluje. V dalších příspěvcích byly představeny digitalizační procesy švédské Národní knihovny a jejich dokumentace, filmový portál <http://www.filmarkivet.se/>, digitální knihovna novin Národní knihovny <http://tidningar.kb.se/> či plnotextový literární portál <https://litteraturbanken.se>. Různým způsobům prezentace digitálních sbírek se věnovali kolegové z knihovny Univerzity Ume – představena byla např. platforma Nainuwa od společnosti Treventus.

Následující blok byl věnován knihovním systémům a platformám. Je obecně známo, že knihovny dnes stojí před rozhodnutím, zda přejít k novým, finančně nákladným

Helge Knüttel, Univerzitní knihovna v Řezně

Účastníci setkání

cloudovým službám nebo jít cestou open source. Se svým vlastním přístupem k tomu-to tématu účastníky nejdříve seznámil Helge Knüttel (Univerzitní knihovna v Řezně). Jeho knihovna stojí před výše uvedeným rozhodnutím, které navíc komplikuje skutečnost, že fungují v rámci sítě 150 bavorských knihoven se společným katalogem. V knihovně byly vytvořeny pracovní skupiny, jejichž členové podrobně zkoumali čtyři vybraná řešení (OCLC WMS, Ex Libris Alma, otevřené systémy KOHA a FOLIO). Helge Knüttel se po důkladném zvážení nejrůznějších eventualit přiklání k třetí variantě. Koha ale podle něj není dostatečně "next-gen", není ani dostatečně komplexní a chybí ji některé potřebné funkce. FOLIO¹ vypadá slibněji (modularita, flexibilita, mikroslužby), ale není ještě připraven. Nicméně za ním stojí velká, rychle se rozrůstající komunita, která je zodpovědná za to, že se tento projekt neustále posouvá dopředu. FOLIO by mohlo výhledově výrazně změnit situaci na monopolizovaném trhu automatizovaných knihovnických systémů, a proto v závěru doporučuje počkat ještě alespoň 2 roky a ideálně se aktivně zapojit do jeho vývoje – např. skrze tzv. Special Interest Groups (SIGs). Nadějně vyhlídky systému FOLIO v následujícím příspěvku podpořil Miklós Lendvay (Széchényiho národní knihovna, Budapešť). Jeho knihovna se již aktivně na vývoji podílí, proto mohl poskytnout bližší pohled na práci jednotlivých zájmových skupin a vůbec na to, jak by modulární systém měl fungovat (spolupráce zapojených knihoven, správa metadat, možnosti překladu prostředí systému apod.). V závěru svého příspěvku představil Miklós Lendvay ředitele knihovny Technologické univerzity Chalmers ve Švédsku, která bude první knihovnou na světě, která na systém FOLIO přejde.² Přejme jim, ať to vyjde – za tu odvahu si to bezpochyby zaslouží.

¹ Podrobněji např. zde: <https://www.folio.org/platform/>

² Viz např. <https://www.folio.org/blog/chalmers-university-of-technology-named-first-folio-beta-partner-for-ebSCO-information-services/>

Kristian Rydquist, Binghamton University, New York

Na dvoudenní konferenci zazněla řada zajímavých příspěvků převážně praktického charakteru. Podnětné byly také diskuze vyplňující přestávky, které byly jedinečnou příležitostí diskutovat o společných problémech na celoevropské úrovni.

Na letošním setkání mělo být oznámeno, zda byl schválen navazující projekt, ve kterém se chtějí někteří účastníci projektu EoD zaměřit na novodobější knižní produkci, na niž se ale již nevztahují autorská práva. Zhodnotit by při tom mohli i již získané know-how. Projekt bohužel přísná kritéria nesplnil a je potřeba jej celkově přepracovat a podat znovu na podzim. Další EoD setkání se uskuteční v roce 2019 v Národní a univerzitní knihovně v Ljublaně a do té doby by již mělo být rozhodnuto.

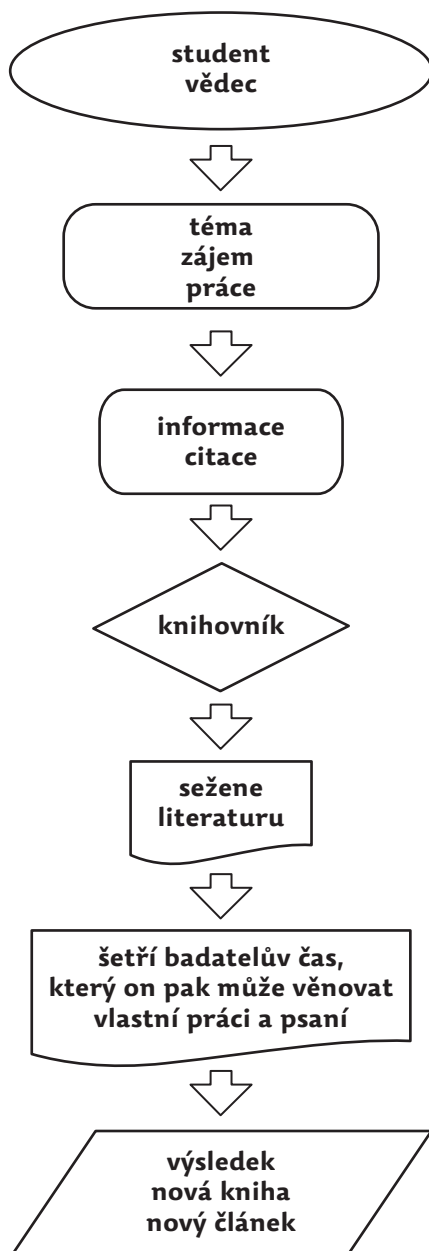
MVSkové reminiscence

Mária Manoušková

Maria.Manouskova@mzk.cz

Když jsem v dubnu roku 1989 nastoupila do oddělení meziknihovních služeb tehdejší Univerzitní knihovny Státní vědecké knihovny v Brně, bylo nás na MVScě pět knihovnic a způsob zpracování požadavků jak od čtenářů, tak z knihoven byl zcela odlišný od dnešní praxe. Poštou nám denně docházely hromady balíků a obálek polepených poštovními známkami a měly pro mě nádech světa dalek. Pracovním nástrojem byla tužka, papírová žádanka, psací stroj, katalogizační lístek a vrcholem techniky v té MVSkové kanceláři s výhledem na Žerotínovo náměstí byl dálkopis. Dohledávaly se signatury konkrétních vydání a exemplářů v lístkových katalogích a v tomto kouzlení nás zaučovali starší kolegové, na které dodnes vzpomínám. Byla to škola k nezaplacení. Citace vypadala jako nedohledatelná (v dnešním jazyce DDS služeb: zamítnuto – nelze uskutečnit), ale stačilo rozluštit pár zkomolených zkratek na správný název sborníku a hned se dalo dopátrat dál ke správnému názvu díla. Časem jsem zjistila, že je k této detektivní práci potřebná mysl otevřená pro různé úhly pohledu, variabilita přístupů k citacím a také pečlivost, důslednost a chuť dohledávat ve všech možných jazycích anebo v azbuce či švabachu.

Čas plynul, dálkopis nahradila emailová pošta, Státní vědecká knihovna byla přejmenována na Moravskou zemskou knihovnu a se současným miléníem jsme se přestěhovali do nově postavené budovy na Kounicově ulici. Zde se fond bývalé „Univky“ spojil s fondem Pedagogické a Technické knihovny a ze skladu byla část převedena do studoven, čímž mnoho svazků dostalo prezenční status a tyto knihy nelze v rámci MVS zasílat do jiných knihoven. S narůstajícím vývojem automatizace a internetu se naše oddělení ustálilo v obsazení tří knihovnic. Za více než 15 let jsme si postupně vytvořily stabilní vazby s kolegy napříč knihovnami

a státy. A čtenáři? Dříve studenti, dnes sami na fakultách učí, píší, bádají a nadále využívají naše služby, které v dnešní době plně databází a elektronických knih jsou zcela odlišné. Ano, hlavním výstupem naší činnosti je stále dodaná kniha či článek, ale postupně se k nim přidávají také informační služby typu ověřování správnosti citací, dohledávání článků, nasměrování badatele k volně dostupnému textu. Zpětná vazba našich uživatelů nám dává impuls pro další snažení. Dostáváme různé druhy poděkování za naši práci. Mimo jiné také ve formě nově vydaných separátů a knih, které vznikly díky materiálům získaným prostřednictvím naší meziknihovní služby. Velmi nás překvapil email s gratulací pražského kolegy, který nás upozornil na novou publikaci ve fondu jejich knihovny, v jejímž úvodu autor děkuje našemu oddělení. Svým způsobem tato naše účinná pomoc při opatrování literatury také pomáhá zpřístupňovat poznání, což nás těší.

K tomuto zamyšlení mě inspirovali dva

lidé. Paní doktorka Libuše Foberová v předchozím čísle DUHY zmiňující měnící se role knihovníků, kdy se stáváme osobními asistenty uživatelů. A pan profesor Andrew Lass, když na jedné přednášce v naší knihovně vyprávěl o své fakultní knihovnici Amy, již osobně nikdy nespatriil, ale která mu vmžiku sežene vše, co potřebuje. Tehdy mě ta slova zaujala a začala jsem používat spojení „jako Amy“. Tedy Amy jako neviditelná knihovnice, jejíž práce inspirovuje a rozšiřuje vědomosti nejen druhým, ale i sobě. V této souvislosti jsem pro naše kolegy z PR v rámci propagace meziknihovních služeb vytvořila vývojový diagram.

Nakonec bych chtěla poděkovat svým dvěma kolegyním, že vydržely všechny průvany a že je práce na MVŠce i po těch letech stále baví. Také děkuji knihovnám a čtenářům, že se na nás stále s důvěrou obracejí a nadále využívají naše služby. Doufám, že je neklameme a jak mi napsaly kolegyně z Clevelandu, seženeme nesehnatelné.

Asociace knihoven vysokých škol ČR: 16 let spolupráce

Hana Landová

hanalandova@sic.czu.cz

Letos v červnu uplynulo již 16 let od založení AKVŠ: Asociace knihoven vysokých škol ČR. Její úplné počátky však sahají ještě o trochu dále. Záměr ustavit Asociaci knihoven vysokých škol ČR (*dále jen Asociace*) byl poprvé veřejně představen a projednán na Celostátní poradě vysokoškolských knihoven v roce 1999 v Ostravě. Od počátku bylo jedním z programových

cílů vytvořit společnou institucionální základnu knihoven vysokých škol, která by umožnila vystupovat v jejich zájmu takovým způsobem, v němž jim jinak brání jejich nesamostatnost (jsou součástí vysokých škol) a také různorodá organizace knihovnicko-informačních služeb na jednotlivých vysokých školách (centrální, fakultní, ústavní, katedrové aj. knihovny).

Původní návrh na založení Asociace se v průběhu následujících let poněkud pozměnil, stejně tak se měnilo i složení přípravného výboru. V roce 2001 dospěly přípravné kroky do stadia, v němž již mohly opustit úzký okruh knihovníků vysokých škol: pro myšlenku

Asociace bylo nezbytné získat vedení vysokých škol. Tento úkol se podařilo splnit, a tak se zakládajícími členy Asociace stalo 21 veřejných vysokých škol (celkem bylo v době vzniku Asociace v České republice 24 veřejných vysokých škol). Zájem o členství v Asociaci projevily i další české vysoké školy, kterým však v členství (nikoliv ve spolupráci) bránily právní důvody, neboť se nemohly sdružovat podle § 20f občanského zákoníku (zákona č. 40/1964 Sb.).

Ustavující konference Asociace, nad kterou převzal záštitu rektor Českého vysokého učení technického v Praze prof. Ing. Jiří Witzany, DrSc., se konala na ČVUT 13. června 2002. Konference schválila založení Asociace knihoven vysokých škol ČR z. s. p. o., přijala stanovy a provedla všechny potřebné kroky k zahájení činnosti Asociace. Provedla rovněž volbu členů výkonného výboru Asociace a schválila plán činnosti Asociace pro rok 2002. Na schůzce výkonného výboru Asociace byla jeho předsedkyní zvolena PhDr. Barbora Ramajzlová (ČVUT), místopředsedkyní Mgr. Iva Prochásková (Univerzita Pardubice) a jednatelem Ing. Jaroslav Šilhánek, CSc. (VŠCHT).

Mezitím Asociace ušla velký kus cesty, pod vedením čtyř různých předsedek: po již výše zmíněné PhDr. Barboře Ramajzlové nastoupila Mgr. Iva Prochásková (Univerzita Pardubice), poté PhDr. Marta Machytková (ČVUT) a v současnosti tuto pozici zastává PhDr. Hana Landová, Ph.D. (ČZU v Praze). Členských vysokých škol je v roce 2018 již 24 – všechny veřejné vysoké školy s výjimkou jedné. Díky tomu mají vysokoškolští knihovníci velmi reprezentativní a funkční platformu, v rámci níž je možné řešit zejména otázky, které jsou pro tento typ knihoven specifické.

Asociace pro každé funkční období výkonného výboru (3 roky) připravuje strategický plán, který sestává vždy z několika klíčových aktivit. Mezi stálce patří zaměření na otázky otevřeného přístupu (*open access*), zpřístupnění elektronických informačních zdrojů pro

výuku i vědu a výzkum a informační vzdělávání uživatelů. Dále bývá pozornost věnována technologickým novinkám, architektuře VŠ knihoven či statistickému zachycení knihovnických a informačních služeb. K jednotlivým klíčovým aktivitám se vztahují pracovní skupiny, komise či iniciativy – které pracují dlouhodobě. K tomu se vytvářejí ad hoc pracovní týmy, které řeší krátkodobé úkoly či projekty. Každoročně se koná několik menších pracovních seminářů i větší odborné akce. K těm pravidelným patří konference Otevřené repozitáře a Odborný seminář IVIG, spolu s hlavní konferencí určenou speciálně pro vysokoškolské knihovníky – Bibliotheca Academica.

Velmi důležitou aktivitou Asociace je Fond podpory zahraničních cest, díky němuž každý rok vyjíždějí knihovníci z knihoven členských vysokých škol na zahraniční konference či na stáže do zahraničních univerzitních knihoven. Velmi pozitivním trendem je zvyšující se podíl aktivní účasti – tedy účasti v podobě příspěvků či posterů úspěšně prezentovaných v mezinárodní konkurenci. V období 2017 – 2018 podpořila Asociace účast tří svých zástupců v evropském projektu LIBER Emerging Leaders, zaměřeného na rozvoj manažerských kompetencí. Nejen na základě zkušeností z tohoto kurzu vznikl nápad na přípravu speciálních vzdělávacích akcí zaměřených na management VŠ knihoven.

Jedním ze základních principů, na nichž Asociace funguje, je spolupráce. Spolupráce mezi členskými institucemi a jejich knihovnami, spolupráce v rámci pracovních skupin i v rámci výkonného výboru. Ale velmi důležitý je i kontext dalších knihovnických organizací a typů knihoven. Hledání společných témat, setkávání se na odborných akcích nebo např. na platformě Ústřední knihovnické rady ČR. Tak, aby knihovny v ČR – bez ohledu na své specifika – rozvíjely své silné stránky a doplňovaly jedna druhou s cílem poskytnout ty nejlepší služby. Snad budou vysokoškolské knihovny v tomto úsilí přínosem.

Odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost na vysokých školách (Komise IVIG)

Lenka Bělohoubková

lenka.belohoubkova@vse.cz

Komise IVIG vznikla v únoru 2000 a od roku 2002 je součástí Asociace vysokoškolských knihoven. U jejího zrodu stála skupina knihovníků, kteří vnímali, že v našem vysokoškolském prostředí chybí tým, který by se zabýval informační gramotností a informačním vzděláváním.

Členy byli a jsou nejen knihovníci z veřejných vysokých škol, ale i kolegové z dalších knihoven (NLK, MZK, NTK), kolegové ze soukromých vysokých škol i kolegové z ÚISK a KISK. Do budoucna mezi námi rádi uvítáme všechny zájemce o oblast informačního vzdělávání. Podmínkou je aktivní účast na práci Komise IVIG.

Ke komunikaci používáme uzavřenou **elektronickou konferenci VYCHOVA**, která funguje jako „horká linka“ k sdílení nápadů a tipů, ale především k rozdělování úkolů mezi členy v době mezi pravidelnými schůzkami. Ty se konají minimálně dvakrát do roka.

Na **webu Komise IVIG** jsou k dispozici informace o našich aktivitách a cílech. Jsou zde přístupné v licenci creative commons základní dokumenty, které vytvořili členové Komise: „Koncepce informačního vzdělávání na Vysokých školách v České republice“, „Standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta“ i model informační gramotnosti (vychází z definic CILIP z roku 2004) a další texty.

Pravidelně je pořádán **zářijový celodenní seminář** složený z kratších i delších příspěvků, sdílení dobré praxe, workshopů i panelových diskusí. Od roku 2006 jsou semináře převážně monotematické a snaží se vždy reflektovat

aktuální dění v oblasti vysokoškolského informačního vzdělávání. Tak se mezi nimi objevila témata jako boj s plagiátorstvím, nové technologie v informačním vzdělávání, hodnocení efektivity vzdělávacích akcí, vzdělávání doktorandů a začínajících vědeckých pracovníků, provádění výzkumů a průzkumů, spolupráce s centry akademického psaní a další. Na řadu z nich se podařilo získat skvělé zahraniční přednášející (Jane Secker, Harrie van den Meer, Ralph Cats, Sheilla Webber, Sonja Spiranec, Woody Horton atd.). Pozvánka na seminář je posílána do elektronických konferencí VYSKA a KNIHOVNA. Termín bývá na začátku roku zveřejněn v seznamu knihovnických akcí a několikrát byl uveden i v tištěném knihovnickém kalendáři. Účast je, v závislosti na tématu, 45 až 90 knihovníků. Prezentace jsou trvale vystaveny na stránkách Komise a snažíme se každý rok publikovat i článek v knihovnickém tisku. Letošním tématem je podpora začínajících lektorů.

Kromě tohoto celodenního semináře pořádáme od roku 2009 i **půldenní semináře a workshopy**. Letos proběhly již dva – workshop „Pedagogické vzdělávání učících knihovníků“ a seminář „Specifika výuky smyslově a pohybově handicapovaných studentů“.

V oblasti knihovnických výzkumů a průzkumů je Komise IVIG velmi aktivní již od svého vzniku. Od roku 2000 probíhá pravidelně **průzkum informačních aktivit** jednotlivých vysokoškolských knihoven (od roku 2006 každé 2 roky). Díky tomu lze sledovat změny

i dlouhodobé trendy. Výsledky průzkumů byly několikrát publikovány v Čechách i v zahraničí.

Podávalo se provést i celorepublikový průzkum informační gramotnosti vysokoškolských studentů. V letech 2004 – 5 proběhla 2 kola pilotního průzkumu a v roce 2015 pak průzkum celorepublikový. U obou průzkumů výzkumné týmy zahrnovaly knihovníky i sociology, kteří pomáhali s analýzou výsledných dat. Souhrnné výsledky byly představeny na konferencích a publikovány v zahraničním tisku.

Díky spolupráci a rozvíjejícím se kontaktům jsou členové Komise čím dál častěji zvanými přednášejícími na domácích i zahraničních konferencích a v roce 2016 proběhl velmi úspěšně 4. ročník mezinárodní konference ECIL v Praze, kde jádro organizačního týmu konference tvořili právě členové Komise.

Ve všech svých aktivitách chceme do budoucna pokračovat a doufáme, že se nám je podaří rozšířit o další mezinárodní projekty. Letošní ECIL 2018 v Oulu je proto dobré místo, kde najít inspiraci.

IVIG: let's talk information literacy in the Czech Republic

Ilona Trtíková¹, Lenka Bělohoubková²

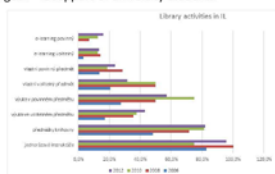
¹ Czech Technical University in Prague, Central Library; ilona.trtikova@uk.cvut.cz

² University of Economics, Prague, Center of Information and Library Services; belohoub@vse.cz

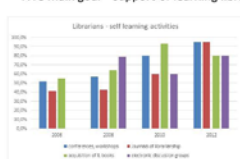

The Information Education and Information Literacy Working Group (IVIG; www.ivig.cz/en) was established in 2000 and three years later became a part of the Association of Libraries of Czech Universities (ALCU; www.akvs.cz/en). IVIG's members are academic librarians, as well as LIS schools faculty, LIS doctoral students and librarians from the special libraries (e.g. National Medical Library, Moravian Library and National Technical Library).

IVIG main goal – IL support of university students

IVIG main goal – support of learning librarians

Results of biannual questionnaire survey focusing on IL educational activities implemented and organized by academic libraries in the Czech Republic

Pilot survey project on the information literacy level of university students

Information Literacy				Ethical and legal aspects of information usage
Prose Literacy 55	Document Literacy 40	Quantitative Literacy 55	Language Literacy 59	
ICT Literacy 72				

Model of information literacy created by Working group IVIG based on the IALS/SIALS model
IL level in % - result of the student IL survey

Main goal:

- To find IL level of university students
- To discover gaps, conditions, and opportunity for change

Partial goals:

- To create and test a tool to measure IL of university students
- To prove methods of survey and comprehensible questionnaire
- To compare level of IL components
- To verify factors influencing the IL level

Starting points / Theoretical background:

- Model of IL definition
- Standards of information literacy student

Hypotheses:

- Components of IL will arrive at different levels
- IL courses attendance influences IL level
- Students' interest influences IL level
- Students should use scholarly information will get better level of IL

RESULTS

Definitions of group of respondents according to Motivation and the demands of teachers:

Group A Low motivation to use library services Low use of scholarly information Information Literacy Index 40 % 6 % of respondents	Group B High motivation to use library services High use of scholarly information Information Literacy Index 72 % 33 % of respondents	Group C High motivation to use library services Low use of scholarly information Information Literacy Index 46 % 35 % of respondents	Group D Low motivation to use library services High use of scholarly information Information Literacy Index 59 % 33 % of respondents
---	--	---	---

Findings:

- The level of information literacy is influenced by:
 - length of studies
 - attendance of information literacy courses
 - frequency of library use
 - level of ICT skills
 - subjective perception of the importance of information literacy

Language literacy is related to document literacy and prose literacy.

The field of study influences numerical literacy.

What does not correlate:

- efficiency and effectiveness vs. a preference for consulting colleagues
- efficiency and effectiveness vs. asking questions of librarians
- subjective evaluation of the importance of information literacy vs. ICT literacy, numerical literacy or language literacy

Further findings:

Poster Komise IVIG vystavený na konferenci LILAC 2014

Regionální funkce v Jihomoravském kraji v roce 2017 – realita versus očekávání

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

„Dobře pracující knihovny – to nejsou pouze regály plné nových knih, se vzorně provedenou revizí či splněným standardem VKIS. Dobře pracující knihovna je především srdcem své obce, místem, které nabízí příležitost – ke vzdělávání, společnému trávení volného času či jen k setkávání se. Je průsečíkem našich společných cest, našeho hledání na cestě životem. Dobře pracující knihovna nabízí především příležitost – zastavit se, potkat, najít podněty a inspiraci pro život.“¹

Rok 2017 byl již 13. rokem, kdy rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb podporují kraje ze svého rozpočtu prostřednictvím dotace na regionální funkce. I přes různé překážky spojené zejména s jejich finančním zajištěním je však třeba konstatovat, že bez regionálních funkcí bychom dnes v České republice neměli bohatou a rozvíjející se síť veřejných knihoven, na kterou můžeme být, jako na součást našeho kulturního dědictví, oprávněně pyšní.

V případě Jihomoravského kraje nutno ocenit, že se podpora knihoven neomezuje pouze na financování regionálních funkcí. Novou etapu v rozvoji zejména obecních knihoven zahájil rok 2016, kdy Jihomoravský kraj vyhlásil v rámci dotačního programu Program rozvoje venkova Jihomoravského kraje nový dotační titul **Obecní knihovny** na podporu modernizace interiéru a technického vybavení knihoven, a současně novou celokrajskou soutěž **Jižní Morava čte** s cílem podporovat čtenářství, čtenářskou gramotnost a rozvíjet literární a výtvarný talent u dětí a mládeže do 15 let.

Rozkvetlé knihovny v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj se tak stal prvním krajem, který začal významně podporovat knihovny v obcích do

3 000 obyvatel a tím de facto deklaroval jejich významnou úlohu jako zařízení podporujících rozvoj kulturního a společenského života. Toto následně potvrdil začátkem letošního roku ve schváleném **Programu rozvoje Jihomoravského kraje 2018-2021**, jehož součástí se stala podpora rozvoje obecních knihoven **s důrazem na zkvalitnění jejich zázemí a rozšíření knihovního fondu.**²

Za uplynulé tři roky, v letech 2016-2018, podpořil Jihomoravský kraj celkem 328 žádostí v celkové výši 12,200.000,- Kč. Mezi žadateli měli v uplynulých třech letech největší zastoupení obce o velikosti 501 až 1 000 obyvatel.

Výchozím dokumentem pro poskytování regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v roce 2017 byla **Smlouva o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v roce 2017**, která na základě Metodického pokynu Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky vymezila obsah regionálních funkcí poskytovaných Moravskou zemskou knihovnou a jí pověřenými knihovnami.

Financování regionálních funkcí

Mezi každoroční ožehavé téma krajských knihoven patří financování regionálních funkcí. Mezi

¹ https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/koncepce_rf_jmk_2015.pdf

² <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=340678&TypeId=2>

KJM-Ivanovice

Obecní knihovna Skoronice, okres Hodonín

cíle regionálních funkcí podle Metodického pokynu Ministerstva kultury ČR patří

- vyrovnaní rozdílů v úrovni poskytovaných veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům,

- odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.

Knihovny většinou hovoří o úspěchu, pokud dostanou na příští rok stejnou částku na financování regionálních funkcí jako v daném roce. Je to však úspěch pouze zdánlivý. Dochází k navyšování mzdových nákladů, finančně náročnější položkou v rozpočtu jsou knihy pro děti, rozvíjí se trend nákupu audioknih a společenských her jako součást nabídky výměnných souborů.

Přidělená částka by měla minimálně zohlednit každoroční **nárůst inflace**. Pokud jej nezohlední, dává poskytovatel o tuto inflaci knihovně de facto méně, čímž dochází k poklesu úrovně regionálních služeb a tím ve výsledku veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných uživatelům.

V některých případech mohou být přitom důsledky nevratné (např. zrušení knihovny), přičemž tento dopad je vždy na nejohroženější sociální skupiny – seniory a děti, jejichž mobilita, tedy možnost navštívit vzdálenější knihovnu, má svoje limity.

Význam regionálních funkcí pro knihovny malých obcí

Knihovny malých obcí jsou nejpočetněji zastoupenou skupinou mezi veřejnými knihovnami. Jako mnohdy jediná kulturní zařízení plní nezastupitelnou úlohu při rozvoji čtenářství, komunitního života, kultury a osvěty. V Jihomoravském kraji představují takřka 48 % všech neprofesionálních knihoven.

Význam dotace regionálních funkcí právě pro tuto skupinu knihoven dokládá, že takřka **18,5 %** provozovatelů veřejných knihoven

v Jihomoravském kraji nevynakládá **žádné finanční prostředky na nákup knihovních fondů**. Za těchto okolností je nabídka výměnných fondů právě pro tuto skupinu veřejných knihoven existenční záležitostí.

Mezi pravidelné aktivity patří **Slavnostní setkání knihoven Jihomoravského kraje** spojené s oceňováním nejlépe pracujících knihoven. Z každého okresu je oceňována jedna knihovna, která svojí činností vykazuje nadstandardní výsledky nebo další mimořádné aktivity. Kromě ocenění dobře pracujících knihoven bývá jedním z hlavních cílů slavnosti poukázat na konkrétní přínosy dotace na regionální funkce a význam metodické pomoci pověřených knihoven.

Přínosy dotace na regionální funkce

Na nákup výměnného fondu vynaložily pověřené knihovny v Jihomoravském kraji v roce 2017 celkem **3 155 647,13 Kč**. Výměnný fond umožňuje knihovně obohatit a zpestřit nabídku stálého knihovního fondu a významně se podílí na zkvalitňování veřejných knihovnických a informačních služeb zejména malých obecních knihoven.

Z celkových nákladů pro pověřené knihovny představuje tato částka **26,37 %**.

Dotáční program JMK na podporu regionálních funkcí knihoven se za roky svého působení stal mezi zřizovateli a knihovníky již neodmyslitelnou a nepostradatelnou součástí fungování zejména obecních knihoven. Finanční prostředky vynakládáné na zajištění regionálních služeb mají svoje viditelné zúročení v podobě aktuální nabídky výměnných fondů pro čtenáře, bezproblémovém zajišťování zákonných revizí knihovních fondů, pokračující automatizaci knihoven nebo nárůstu moderních a aktuálních webových stránek. Významnou metodickou pomoc ze strany pověřených knihoven na podporu kulturně výchovné a vzdělávací činnosti představují **společné regionální projekty** podporující komunitní

a vzdělávací funkce knihoven a prohlubující zájem o lokální historii a současnost. Mezi úspěšné patřil hodonínský projekt **Historické zločiny a záhady v dílech regionálních autorů**, projekt Městské knihovny Znojmo **S mou knihovnou tam a sem projdeme se pravěkem** nebo zejména již 8. ročník **projektu čtoucích rodin** regionálního oddělení Městské knihovny Boskovice spojeného s literárním putováním v rámci celostátní kampaně na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže Celé Česko čte dětem.

I v roce 2017 usilovaly pověřené knihovny o standardní poskytování regionálních služeb svým obsluhovaným knihovnám. Mezi preferované a žádané služby ze strany knihoven patřilo kromě výměnných fondů již tradičně vzdělávání. Celoživotní vzdělávání knihovníků je kromě tvorby a cirkulace výměnného

fondů jednou z hlavních činností pověřených knihoven.

Zásluhou velmi dobré spolupráce s Odborem kultury a památkové péče Jihomoravského kraje se podařilo vytvořit optimální podmínky pro brzké zajištění splátek dotace na výkon regionálních funkcí pověřených knihoven a jejich plynulé čerpání. S podporou zřizovatelů pověřených knihoven mohly být regionální služby zajišťovány již od počátku roku ve standardní kvalitě. Namalou zásluhou rovněž za pomoci celoroční kvalitní práce pracovníků regionálních oddělení.

Dotace určená na rozvoj regionálních funkcí významně napomáhá dalšímu zkvalitňování poskytovaných regionálních služeb, které patří mezi podpůrné služby napomáhající kulturnímu rozkvětu obcí, rozvoji informační a čtenářské gramotnosti.

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven spolupracuje s architekty

Martina Huječková

Martina.Hujeckova@mzk.cz

V minulém čísle DUHY jsme představili nově vzniklé Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, jeho vize a plány. Dnešní příspěvek zaměříme na spolupráci se dvěma architekty, kteří se knihovnám věnují nejen profesně, ale mají k nim i vřelý osobní vztah.

Jsou jimi Ing. arch. Petr Lešek a Ing. arch. Karel Bidlo. Oba pohlíží na knihovnu jako na otevřený prostor pro společné setkávání, které může nabízet místo všem lidem, nejenom těm, kteří si zde půjčují knihy. Oba také shodně dodávají, že je potřeba stále myslet na to, že

knihovna je prostorem veřejným, stejně jako náměstí, ulice, parky, aj., tudíž prostorem přístupným každému bez omezení.

Společně jsme přemýšleli nad tím, co architekti potřebují vědět k tomu, aby knihovna nebyla pouze krásná na pohled, ale zároveň efektivně fungovala. V první řadě musíme s architekty úzce spolupracovat – ukázat jim, jak vypadá provoz knihovny, kdo ji navštěvuje a jakou roli hraje v rámci obce. Čím více informací knihovníci či zřizovatelé architektům prozradí, tím lepší bude výsledek jejich práce.

Pro zjištění všech potřebných informací jsme stanovili šest okruhů, které poskytují komplexní informace o dané knihovně:

1. **Jak vypadá místo, ve kterém se knihovna nachází?** – základní informace o obci, půdorys knihovny s rozměry a vyznačenými prvky (dveře, okna, topení), stavebně-technický stav
2. **K čemu a pro koho bude knihovna sloužit?** – uvádíme tradiční funkce knihovny jako výpůjční či informační služby, dále sem můžeme zahrnout prostory pro děti a mládež, místo pro společnou práci či vzdělávání podle toho, co chce obec prostřednictvím knihovny svým občanům nabízet
3. **Pro kolik lidí?** – zde musíme brát v úvahu počet obyvatel obce a prostory knihovny; tyto informace jsou důležité k vytvoření konformního místa pro uživatele
4. **Kolik lidí v knihovně pracuje?** – zázemí zaměstnanců
5. **Jaké bude vybavení knihovny?** – zahrnuje typické vybavení, jako jsou regály, výpůjční pult, sedací nábytek; specifické vybavení pak zahrnuje oblíbené dětské koutky, vybavení míst pro společné setkávání, závěsné systémy pro výstavní prostory, atd.
6. **Jaký je způsob financování?** – při vymýšlení koncepce knihovny je dobré se financemi nelimitovat a vytvořit návrh

v nejlepším možném řešení (škrtnat můžete vždy); podle dostupnosti finančních prostředků pak můžete přeměnu knihovnu etapizovat. Zřizovatelé knihoven tak dostanou komplexní obraz o tom, jak by knihovna v budoucnu mohla vypadat a především budou vědět, na co přesně peníze dávají, proč a jaký má být výsledek.

Podrobnější rozpis otázek i s konkrétními příklady pro vás chystáme a věříme, že vám bude nápomocen při vytváření koncepce knihovny v rámci celkové rekonstrukce, nebo jen při úpravách interiéru. Pokud máte dotazy či připomínky, neváhejte se, prosím, na mě obrátit.

Dále bych Vás ráda pozvala na konferenci Knihovny současnosti do Olomouce, kde ve čtvrtek 13. září představíme činnost Metodického centra, další dvě konference věnované rekonstrukci knihoven pro vás chystám na podzim. První se bude konat 31. 10. v Moravské zemské knihovně v Brně, druhá 16. 11. v Městské knihovně v Praze. Můžete se těšit na odborníky z řad architektů, kteří se již knihovnám věnovali. Ukážeme vám, jak by mohla vypadat příprava na změny v knihovně v rámci rekonstrukce, a představíme vám také různé možnosti financování. Obě konference zakončí setkání ředitelů a metodiků krajských knihoven u kulatého stolu, kde bych ráda pohovořila o eventuální spolupráci a provázanosti knihoven v otázce rekonstrukcí a obnovy knihoven po celém Česku.

Bude vás zajímat, že...

... rok 2018 přináší **změny v ochraně autorských práv** děl některých českých i světových spisovatelů. 70. výročí úmrtí, lhůta pro ochranu práv autorství uplyne u děl zuřivého reportéra Egona Ervína Kische (1885 – 1948) i Jana Masaryka (1886 – 1948). Jejich knihy bude možné bezplatně šířit v klasické i elektronické podobě. V zahraničí, kde např. v USA je ochrana autorských děl pouze 50 let, se změna vztahuje na dílo Johna Steinbecka (1902 – 1968). Knihy českých klasiků, na jejichž dílo se nevztahuje ochrana autorství, najdete v největším rozsahu vystavené na webových stránkách Městské knihovny v Praze.

Bohemistický seminář 2018

Soňa Šinclová

Sona.Sinclova@mzk.cz

Ve dnech 15.–21. července 2018 proběhla tradiční akce Moravské zemské knihovny – Bohemistický seminář pro zahraniční odborníky na českou literaturu. Moravská zemská knihovna uspořádala tuto akci z pověření Ministerstva kultury České republiky již potřetí a potvrdila trvalý zájem zahraničních bohemistů, kterých opět přijelo více než padesát (a to celkem z 21 zemí světa). Mezi účastníky semináře byly taktéž letošní laureáti Ceny Susanny Roth, která je organizována ve spolupráci s Českými centry.

V letošním roce se seminář uskutečnil v Baťově Zlíně, kde se spoluorganizátorem akce stala Univerzita Tomáše Bati. Na slavnostním zahájení přivítala bohemisty děkanka Fakulty multimediálních komunikací Irena Armutidisová, na jejíž proslov navázala série přednášek a projekcí. Ve více než čtrnácti přednáškách byl účastníkům semináře představen především dobový kontext první republiky a její kultury. Mezi přednášejícími vystoupili například Michal Stehlík, přední odborník na meziválečné dějiny, Ladislava Horňáková, jež představila kontext meziválečné československé architektury, Tomáš Kubíček s tématem české moderny mezi válkami, Pavel Bednařík a Petr Novotný s tématem meziválečného filmu, úzce spojeného s československým školním filmem, Miloš Štědroň s přednáškou věnovanou Leoši Janáčkovi či Zdeněk Pokluda, přední odborník na Tomáše Baťu. Vedle meziválečného kontextu byla věnována pozornost i trendům v současné české literatuře, jež představili Petr A. Bílek (próza), Michal Jareš (poezie) a Martin Foret (komiks). Nabízené spektrum přednášek doplnil praktický workshop Ondřeje Cikána, který se zaměřil na diskusi nad problémy spojenými s překladem zvukomalebnosti na příkladu ukázek z díla Karla Hynka Máchy, Rainera Maria Rilkeho a J. H. Krchovského.

Přednáškové cykly byly doplněny kulturním programem, v jehož rámci účastníci semináře navštívili kulturní památky Zlína, Luhačovice a poutní místo na Hostýně. V rámci dvou večerů se rovněž setkali s dvěma významnými

spisovateli zlínského regionu: Antonínem Bajtou, nositelem Státní ceny za literaturu za rok 2010, a Jaroslavem Kovandou.

Významnou součástí bohemistického semináře se stalo od roku 2017 udílení Ceny Premia Bohemica, jež je určena zahraničnímu bohemistovi, který se ve své zemi zasloužil o šíření české literatury. Nositelem tohoto prestižního ocenění se stal v letošním roce britský bohemista Robert B. Pynsent, emeritní profesor Školy slovanských a východoevropských studií při University College London. Ocenění vítězi předala náměstkyňe ministra kultury Kateřina Kalistová.

Seminář byl zakončen panelovou diskuzí v palírně Rudolfa Jelínka ve Vizovicích, kde byly se zahraničními bohemisty diskutovány aktuální otázky spojené se zahraniční prezentací české literatury.

Přednáška prof. Petra Bílka

Přednáška profesora Štědrone v Luhačovicích

Úvodní slovo děkanky Fakulty multimediálních komunikací UTB Ireny Armutidisové

Přednáška docenta Michala Stehlíka

Návštěva Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně

Autorské čtení Jaroslava Kovandy

Exkurze v palírně Rudolf Jelínek

Autorské čtení s Antonínem Bajajou

Závěrečná panelová diskuze

PhDr. Ludmila Tichá

Hana Landová

hanalandova@sic.czu.cz

Mám to štěstí, že mám kolem sebe mnoho lidí, kteří svou práci dělají dobře a rádi. Mám to štěstí, že znám mnoho lidí, kteří dělají práci velmi prospěšnou a užitečnou. Mám to štěstí, že mám kolem sebe mnoho lidí, kteří jsou skvělými kolegy a mentory. Lidí, kteří dokáží motivovat a rozvíjet svůj tým. A také ty, kteří dokáží udávat směr a přicházet s novými nápady. A mnoho lidí laskavých, se kterými je příjemné trávit čas. Vzácné ale je, když někdo dokáže všechny tyto charakteristiky propojit. Nesmírně vzácné. A právě moje milá kolegyně Lída Tichá je jedním z takových lidí.

Ludmila Tichá se oboru knihovnictví věnovala již v rámci svého vysokoškolského studia. V roce 1969 nastoupila na Fakultu sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy, aby zahájila studium na Katedře knihovnictví a vědeckých informací. Když v roce 1974 studium končila, bylo to již na Filosofické fakultě – ale název katedry zůstal nezměněn. A stejně tak i motivace věnovat se nadále tomuto oboru. Ludmila Tichá svou profesní kariéru spojila a dodnes spojuje s Českým vysokým učením technickým v Praze (dále jen ČVUT). 1. dubna 1974 nastoupila do knihovny Fakulty strojní, kde zůstala až do března 2009 (od 1. září 1988 tuto fakultní knihovnu dokonce vedla), kdy se fakultní knihovna spolu s ostatními fakultními knihovnami spojila do jedné Ústřední knihovny ČVUT. V Ústřední knihovně ČVUT vede od počátku Oddělení podpory studia.

Kromě manažerských záležitostí, souvisejících se zajištěním provozu fakultní knihovny významné technické vysoké školy, se Ludmila Tichá dařilo již dávno předtím, než to začalo být standardem i na jiných českých vysokých školách, rozvíjet vzdělávací aktivity knihovny. I díky ní mělo ČVUT svou *Koncepci informační výchovy*¹. Tedy typ strategického dokumentu, který ani dnes, o 20 let později, nemá zdaleka každá vysokoškolská knihovna takto detailně

zpracovaný. Knihovny ČVUT tehdy také začaly připravovat první webové stránky představující lekce informační výchovy.

Osobní vsuvka: *Nikdy nepřestanu být vděčná Richardovi Papíkovi, který byl v té době mým učitelem na ÚISK FF UK, že mne na aktivity na ČVUT upozornil a poslal mne na pracovní schůzku, týkající se právě příprav toho zmíněného online kurzu. Nic jsem tehdy neuměla, myslím, že jsem vlastně nakonec s ničím moc nepomohla, ale byl to okamžik, který mne definitivně vrhl do náruče tohoto krásného tématu a – což považuji za ještě důležitější – znamenal začátek mé spolupráce s Lídou Tichou.*

Byla to krásná doba začátku nového tisíciletí, kdy se kolegyním z ČVUT podařilo tematiku informační výchovy či – jak dnes používáme běžněji – informačního vzdělávání vynést za hranice vlastní instituce a položit základ platformě pro spolupráci, která funguje dodnes. Nejprve *Pracovní skupina pro informační výchovu a informační gramotnost*, která se po vzniku *Asociace knihoven vysokých škol ČR*² stala *Odbornou komisí pro informační vzdělávání a informační gramotnost (IVIG)*³. Zaznamenali jste ten drobný terminologický posun? I ten je typický. Odborná komise pod vedením Ludmily Tiché již od počátku pracovala s aktuální terminologií, ke které často chy-

1 Dokument vznikl v autorském týmu: Ludmila Tichá (Fakulta strojní ČVUT) – Štěpánka Žižková (Fakulta dopravní ČVUT – Barbora Ramajzlová (Výpočetní centrum ČVUT)

2 Webové stránky: www.akvs.cz

3 Webové stránky: www.ivig.cz

běly české překlady. Proběhlo několik setkání s výměnou názorů týkajících se právě vhodné terminologie. A termín *informační vzdělávání* je toho jasnou ukázkou. Prošel si svým vývojem a dnes jej nikdo nezpochybňuje a novým generacím studentů knihovnictví připadá jako něco samozřejmého. Stojí za zmínku, že existují knihovny, které v současnosti používají zkratku „IVIG“ jako název pro své vzdělávací aktivity.

Ludmila Tichá měla vždy cit pro sestavování dobře pracujícího týmu, kde měl každý svou roli a měl možnost se rozvíjet. Právě díky ní s komisí IVIG spojili aspoň na čas svůj odborný život výrazné osobnosti nejen z oblasti knihovnictví, ale i veřejné politiky a vzdělávání. Za všechny bych chtěla jmenovat Michaelu Dombrovskou, jejíž rukopis velmi zásadně ovlivnil tehdy klíčové dokumenty, kterými byly *Standardy informační gramotnosti VŠ studenta* a zejména *Koncepce rozvoje informačního vzdělávání na vysokých školách v ČR*. Záhy po zahájení práce komise IVIG začalo i pořádání pravidelných seminářů se stejnojmenným

názvem. První ročník se konal v roce 2003 a letos v září tedy AKVŠ ve spolupráci s Ústavem informačních studií a knihovnictví FF UK pořádá již 16. ročník.

Systematická práce na tématu, sledování zahraniční dobré praxe, pořádání pravidelných průzkumů vzdělávacích aktivit ve VŠ knihovnách a také realizace pilotního průzkumu úrovně informační gramotnosti studentů, pravidelná publikační činnost – to vše byly aktivity, které začaly nést ovoce a připravily půdu pro zahraniční spolupráci. A právě navazování zahraničních kontaktů, motivace kolegů k účasti na zajímavých zahraničních akcích – to je další silná stránka Ludmily Tiché. Její zapojení do mezinárodních projektů, do sekce informační gramotnosti v rámci IFLA a pravidelné pozvánky zahraničním přednášejícím na semináře IVIG přispěly k tomu, že jsme se pevně usadili na mapě aktivity v oblasti informační gramotnosti – a to nejen evropské. Její jméno mnohým z nás na zahraničních akcích otvíralo cestu k přátelským konverzacím a domlouvání další spolupráce. A dosavadním vrcholem této spolupráce bylo pořádání *European Conference on Information Literacy 2016* v Praze.

I když již před několika lety předala předsednictví komise IVIG do rukou svých nástupkyň, pozitivní dopady její práce pocítíme dodnes. Vždy je po ruce, ochotná poradit a vnést zkušenosti, klid a rozvahu do náročných situací.

Osobní douška: *Není mnoho lidí, kteří by oboru, ve kterém třeba i celý život pracují, dokázali kromě své energie, svého času a svých vědomostí věnovat i budoucnost. Budoucnost v podobě další generace (či dvou generací) zájemců o dané téma, kteří mají možnost učit se a rozvíjet se pod dohledem zkušeného mentora. Lída Tichá tuto vzácnou roli vždy hrála a hrát nepřestává. A jsem bytostně přesvědčena, že to je v podstatě to nejvíc, co může člověk oboru, který má rád, a kterému věnoval svůj profesní život, dát.*

Oči Brna v září

Romana Macháčková

Romana.Machackova@mzk.cz

Ivo Váňa Psota – muž, který roztančil Brno

Český sólový tanečník, choreograf a baletní mistr Ivo Váňa Psota se narodil v Kyjevě 1. května 1908 rodičům Anně a Jaroslavovi Psotovým. Po otci zdědil syn Ivan filologické nadání, kterého bohatě využil při své kariéře světového tanečníka. Postupně se naučil angličtinu, francouzštinu, italštinu, němčinu, polštinu, portugalsštinu, ruštinu a španělštinu. Po matce zase získal taneční nadání. Anna Psotová měla v Přerově taneční školu, kam chodily na výuku i její děti, především Váňa a jeho sestra Ljubov. A protože matka rozpoznala výrazný talent právě u svého syna, postupně mu zprostředkovala soukromé hodiny. Tanci ho učil choreograf Achille Viscusi (Ostrava), Jaroslav Hladík (Brno) a Augustin Berger (Praha), který

Váňovi umožnil studium v baletní škole Národního divadla a nechal mu nahlédnout do tajů tradičního klasického baletu. Protože však otec trval na synově poněkud praktičtějším vzdělání, studoval Váňa vedle baletní školy ještě dvouleté studium na obchodní škole v Přerově. Baletní školu absolvoval v roce 1923, obchodní pak rok poté. V červnu 1924 nastoupil jako sborový tanečník baletu Národního divadla v Praze, v roce 1926 přijal angažmá v baletní skupině Jelizavety Nikolské, kde načerpal mnohé z ruské baletní školy. V únoru 1926 nabídl Psotovi stálé angažmá Jaroslav Hladík, baletní mistr Národního divadla v Brně.

V listopadu 1927 hostoval v Brně soubor Original Ballets Russes. Jeden z hostujících umělců, Serge Lifar, sledoval Psotu při tréninku a nabádal ho, aby se ucházel o angažmá v jeho souboru. Přestože tato nabídka mladého nadějného tanečníka velmi lákala, odmítl ji. Jednak cítil v Brně velkou podporu ředitele Františka Neumanna, zároveň se k odchodu z divadla chystal jeho šéf Jaroslav Hladík. Ivo Váňovi Psotovi se v jeho dvaceti

Ivo Váňa Psota. Carmen, Brno, 1938.

letech otevřela nečekaná příležitost, stal se baletním mistrem a uměleckým šéfem brněnského baletu. Ve všech baletech, které připravoval, sám také vystupoval jako tanečník. Po prvních, nepříliš suverénních pokusech, vzbudily pozornost kritiky jeho *Slovanské tance* (1928). V roce 1929 založil Psota v Brně svoji vlastní baletní školu. I přes finanční problémy divadla v období světové hospodářské krize se Psotovi dařilo. Avšak pouze do doby, kdy na místo ředitele divadla nastoupil Ota Zítek, který vedle dalších změn provedl především změny personální. Psota začal pracovat jako choreograf v operetě, což ho samozřejmě nemohlo příliš uspokojovat. Vzpomněl si tedy

na výzvu Sergeje Lifara a odjel na konkurz do Monte Carla, v září 1932 nastoupil do angažmá baletního souboru Original Ballets Russes. Otevřela se mu tak cesta na světová pódia. Do Brna se vrátil obohacen o množství zkušeností tanečních, ale i životních. V srpnu 1936 se stal uměleckým šéfem baletu a prvním sólovým tanečníkem Zemského divadla v Brně. Válečné události však odvedly Psotu opět z brněnských divadelních prken, tentokrát do Spojených států amerických. Bylo to v roce 1941, kdy působil jako choreograf v New Yorku. Rok na to se vrátil opět k souboru Original Ballets Russes. Svoji zemi však velmi miloval, a tak se do Brna opět vrátil. Zde také v roce 1952 zemřel.

„Nepravidelný“ náhled do historie „Husy“

Vít Závodský

zavodsky@quick.cz

NĚMEČKOVÁ, Lucie a Vladimír MORÁVEK. Překrásný příběh 1999-2019: kniha v pohybu II... Brno: Centrum experimentálního divadla, příspěvková organizace – Divadlo Husa na provázku, 2017. *ISBN 978-80-906920-0-8*.

Jubilejní 50. sezona 2017 – 2018 nebyla pro brněnské Divadlo Husa na provázku (DHNP) právě snadná. Mnoha rozličnými akcemi oslavovalo půlstoletí od svého zrodu (zahajovací premiéru textů *Panta rei* a *Výběrčí* od svého pozdějšího kmenového autora Milana Uhdeho připomnělo si na den přesně 15. března 2018 v Domě umění), ale také se vyrovnávalo – po jeho čtrnáctiletém angažmá a dvanáctiletém působení ve funkci uměleckého šéfa – s konfliktním odchodem režiséra Vladimíra Morávka. O složitém vývoji „Provázku“ (i dalších příbuzných studiových scén), případně samostatně o některých profilových inscenacích, vyšla postupně (mj. zásluhou agilního Nakladatelství JAMU) celá řada přínosných publikací. Jednou z nejnovějších je (vedle

obsáhlého konvolutu Petra Oslzlého a kol. *Let Husy z Brna až do Amsterdamu a Avignonu*) svazek s titulem kniha v pohybu II. .. Překrásný příběh 1999 – 2019, který s blíže neuvedeným kolektivem edičně připravili dramaturgyně Lucie Němečková a Vladimír Morávek.

Svým názvem, shodným velkým formátem (184 s.), ale zejména zpracovaným obdobím navazuje na zřetelně obsírnější nepaginovanou předchůdkyni Divadlo Husa na provázku 1968/71 – 1998 (kniha v pohybu I. ..), sestavenou r. 1999 s okruhem spolupracovníků Petrem Oslzlým. Základní záměr i pojetí jsou identické: usilují o zmapování jedné z vývojových etap DHNP (v našem případě posledních dvou dekád), a to s důrazem na skutečnost, že jde

o soubor, jemuž dal jeho zakladatel teatrolog Bořivoj Srba do vínku koncepci tzv. nepravidelné dramaturgie s neustálým otevíráním se mnoha různorodým uměleckým podnětům, takže i sledování těchto rozmanitých cest nejlépe odpovídá princip proměnlivé „knihy v pohybu“.

Nynější publikace, uvozená předmluvou dlouholetého ředitele Centra experimentálního divadla a současného rektora JAMU Petra Oslzlého, rovněž postupuje chronologicky a jednotlivým sezonám (od r. 2011 dostávaly speciální motta, např. ta rozmáchle rozvržená jubilejní „Řešení je vzkříšení“) věnuje přibližně stejný prostor. V porovnání s předchozím dílem přistupuje

však ke svému zadání nejen o poznání stručněji, ale též daleko uvolněněji, takřkajíc „po morávkovsku“ rozevlátě a impresivně. Zatímco v prvotním svazku byla každá sezona nejprve poměrně koncizně a sumarizačně charakterizována jako celek (místy doložené i celistvějšími ukázkami z programových materiálů DHNP) a vzápětí následoval přehledný soupis premiér na všech hracích prostorech s potřebnou základní faktografií, tentokrát ona úvodní informativní shrnutí supluje „koláž ze snů, vzpomínek a roztodivných dokumentů z novodobého provázkovského životaběhu“ (s. 164).

Méně zainteresovaný čtenář se tak zhus-ta prokousává typograficky ozvlášťňovanou mozaikou relevantních údajů, výroků tvůrců, kratičkých výňatků kritik, provozních hlášení z repríz, zápisů z letních soustředění, petičních archů atp., což pro něho tu a tam představuje menší rébus. Samotným členům ansámblu a nejbližším zasvěceným možná evokuje šéfovu obdivuhodnou tvůrčí posedlost a mnohdy hekticky vypjatou atmosféru přípravy a prezentace imponujících inscenačních projektů, monumentálních cyklů, mezinárodních

festivalů nebo protestních společenských aktivit (ulička Václava Havla, vyvěšení červených trenýrek na hradě Špilberku), libuje si však také ve stylisticky příznačném výčtu všelijakých asociačně propojených postřehů, bizarností a bohémských marginálií (à la: „Luboš Mareček

zazpívá Kaťušu, Jeništa popisuje celou nástěnku melancholickou básní o dešti a Vyorálek řekne / svému psu/ Leošovi, že ho nikdy neopustí“ – s. 46).

Barevně odlišené stránky pak nabízejí subjektivní vyznání spřízněných osobností (Pavel Švanda, Ivo Krobot, Petr Minařík, Anna Petrželková, Miloš Štědroň, Daniele Monmarte, Barbara Gregorová, Jan Budař, Břetislav Rychlík, Jiří Jelínek, Petr Jeništa). I když bereme v úvahu okolnosti nesnadné

přípravy aktuální publikace, zůstává jistým paradoxem, že s bezkonkurenčně nejdůkladnější akribií máme zpracováváno prehistorii a nejstarší pětiletí DHNP, a to zásluhou sborníku Vykročila husa a vzala člověka na procházku: Pojd! (JAMU 2010, 664 s.), jehož autora Bořivoje Srba připomněl nyní nekrologem Petr Oslzlý.

Odpovídající ladění má i vizuální podoba svazku, jak ji s využitím archivu DHNP „graficky osnoval“ Pavel Brabec. Její rovněž výrazně kolážový ráz, refrénově provázený variováním „husím“ logem nebo hravým motivem stylizovaného křepčícího opeřence, bez jakýchkoliv identifikujících popisků uplatňuje četné fotografie mnoha autorů (momentky z interiérových i plenérových inscenací, pracovní scénáře, režijní knihy, kostýmní návrhy aj.). Ve formátech od miniatur po celé dvoustrany přes snímky dokumentární či portrétní inklinují k obrazům výtvarně náladotvorným, ba až surreálným. Početná obec diváckých příznivců Divadla Husy na provázku „Překrásný příběh“ jistě ocení a uvítá též bonus v podobě připojeného CD s populárními písněmi z tamního recitálu 50× o lásce.

1918 – průkopníci veřejného knihovnictví: František Křestán

Jana Nejezchlebová

jana.nejezchlebova@mzk.cz

František Křestán

VEDOUcí KNIHOVNÍK HUSOVY VEŘEJNÉ KNIHOVNY V TŘEBÍČI – VYDAVATEL ČASOPISU ČTENÁŘ – PROPAGÁTOR ČESKÉ KNIHY MEZI MLÁDEŽÍ – PRŮKOPNÍK VOLNÉHO VÝBĚRU KNIH – INICIÁTOR PRÁCE S REGIONÁLNÍ LITERATUROU

Knihovník v Třebíči, dlouholetý ředitel Husovy veřejné (později Okresní) knihovny, redaktor, publicista. František Křestán (30. května 1907 Písek – 1. března 1985 Třebíč) absolvoval Státní knihovnickou školu v Praze a Masarykovu školu práce. Do Husovy veřejné knihovny v Třebíči nastoupil 15. ledna 1929. Spolek pro zakládání knihoven byl v Třebíči založen roku 1885 a následně 6. dubna 1885 zahájila skromné počátky i Knihovna pro lid. Spolek získával peníze na činnost knihovny z příspěvků svých členů, pořádáním koncertů a získáváním knih formou darů. V trebičských restauracích, kavárnách a vinárnách byly také instalovány pokladničky, jednotlivci často věnovali knihovně větší finanční dary. Vinárník Lorenz ve své pozůstalosti odkázal knihovně 10 000 korun. V roce 1918 byla knihovna přejmenována na Husovu veřejnou knihovnu.

Knihovnický zákon z roku 1919 (zákon ze dne 22. července 1919 o veřejných knihovnách obecních) stanovil povinnost zřizovat veřejné knihovny ve všech politických obcích a ukládal,

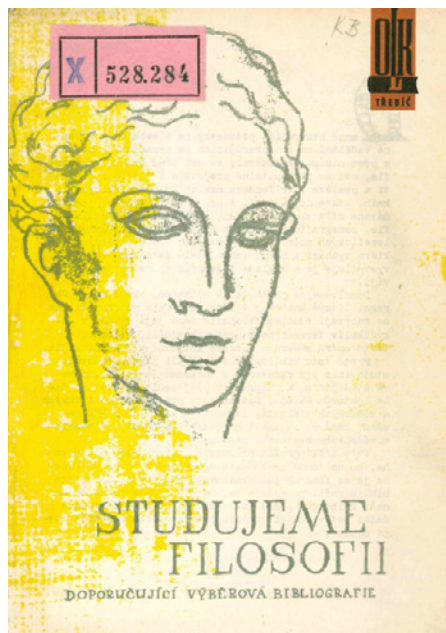
aby knihovnu v obcích nad 10 000 obyvatel vedl odborně vzdělaný knihovník a věnoval se její činnosti jako hlavnímu povolání. Město Třebíč převzalo od Spolku pro zakládání knihoven podle zákona knihovnu se závazkem vyplácet na její činnost dotaci. Husova veřejná knihovna byla pověřena obecní funkcí, stala se

majetkem obce a řídila ji knihovní rada. V roce 1926 byla zřízena čítárna a v roce 1928 získala knihovna tři místnosti. Knihovní rada však stále odsouvala obsazení funkce knihovníka. Po zásahu Ministerstva kultury a osvěty vyhlásila knihovní rada v roce 1929 konkurz na místo knihovníka a František Křestán toto místo získal. Třebíči a její knihovně zůstal věrný po celý

profesní i soukromý život. Od začátku byl zcela oddán své práci, lásku ke knihám, literatuře a především čtenářům i občanům města.

Rok 1929 byl poznamenán hospodářskou krizí. Knihovna její důsledky pocítila v roce 1931, kdy jí bylo vypláceno pouze 50 % dotace, situace trvala do roku 1936. Knihovna musela omezit svou činnost, dokonce přistoupit k přechodnému uzavření čítárny, snížil se počet výpůjček. Knihovník se snažil hledat i v této situaci cesty ke čtenářům, posílit odbornou činnost knihovny. V červnu 1931 schválila knihovní rada návrh Františka Křestána na vydávání *časopisu Čtenář*, s podtitulem Informační a propagační časopis pro čtenáře a přátele Husovy

veřejné knihovny v Třebíči. Jeden z prvních a nejdéle vycházejících knihovnických časopisů (10 čísel za školní rok) byl v roce 1941 Němci zastaven. Na časopis, který sám převážně psal, získával František Křestan peníze od dárců a z placené inzerce, čtenáři dostávali časopis zdarma. Čtenář měl za cíl pomáhat při výběru knih, obsahoval informace o literatuře, ale také o archivnictví, z místní kultury, o inscenacích Národního divadla v Praze i Zemského divadla v Brně. Měl pravidelné rubriky např. Nové knihy Husovy veřejné knihovny, Zajímavosti z knižního trhu, Z knihovny a o knihovně, O poezii, Z divadelní Třebíče, Mozaika citátů a d. Ediční činnost byla součástí práce Františka Křestana, redigoval *týdeník Nová Třebíč* (1938), jako separátní tisk vydal stať *Smích v knize. Přehled světové humoristické literatury*. Byla to informativní příručka pro čtenáře. Dále vydal knížku *Černá na bílé* (1934) s podtitulem Kapitoly o vztahu tištěného slova ke skutečnému životu, která obsahuje úvahy o četbě, a nový typ *seznamu Poezie* (1935) s charakteristikami jednotlivých básníků. Ilustroval také knihu

Jana Dokulila *Náš kraj v pověstech a lidovém vyprávění* (1936).

František Křestan dovedl knihovnu chránit před nepříznivými vlivy, kolem knihovny soustředil zájemce, donátory, obracel se k veřejnosti a vznikaly čtenářské kroužky a kluby čtenářů. S Jiřím Mahenem, knihovníkem v Brně, Stanislavem Rambouskem, knihovníkem v Jihlavě a Ladislavem Řezníčkem, knihovníkem ve Znojmě patřili k průkopníkům moderních metod práce, ovlivnili rozvoj českého knihovnictví. Odbornou událostí širšího významu byl celostátní knihovnický sjezd, který se konal v Třebíči ve dnech 1. – 2. července 1935.

Nedílnou součástí celoživotní práce vedoucího knihovníka byla snaha podněcovat čtenáře i veřejnost k dobrému vztahu ke knize, upozorňoval na českou i světovou literaturu, pořádal výstavy krásných knih, ilustrací, knižních značek – ex libris, seznamoval veřejnost s dílem předních ilustrátorů (Cyril Bouda, Karel Svoboda, Ludmila Jiřincová, Zdeněk Seydl), uspořádal i velké výstavy v Národním domě např. výstavu knižních obálek za účasti nakladatelských firem (1932), organizoval besedy, literární čtení, večery poezie. Roku 1935 oslavovala Třebíč 600 let povýšení na město a knihovna připomněla 50. výročí svého trvání na krajinské výstavě. V kulturní expozici byly vystaveny plakáty, grafiky a různé materiály dokumentující její činnost a historii. Zdálo se, že František Křestan svou knihovnu ubránil četným nepříznivým vlivům. Nadešel však rok 1939 a s ním nejtěžší období knihovny.

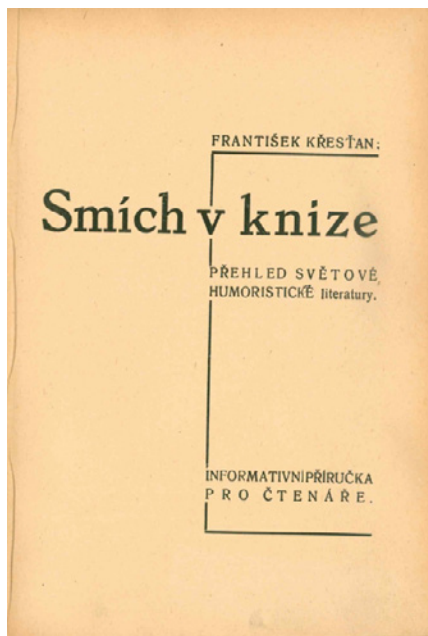
17. března 1939 vydalo Ministerstvo kultury a osvěty obězník, jímž nařizovalo vyloučit z veřejných knihoven literaturu komunistických a pokrokových, českých spisovatelů. Začala nová kapitola v historii trebičské knihovny. František Křestan činnost knihovny zaměřil především na mládež, které se snažil v době poněmčování prostřednictvím české knihy připomínat historii národa a rozvíjet českou řeč. Přesto, že oddělení pro mládež bylo chudě vybaveno, knižní fond byl zastaralý, bylo nejnavštěvovanějším místem z celé knihovny a bylo také jediným místem, kde si mladí lidé mohli půjčit české knihy. Školní knihovny

byly zavřené. Počet výpůjček stoupal rok od roku. Proti hlavnímu úpadku v roce 1938, kdy knihovna půjčila jen 37 517 svazků, vzrostl roku 1941 počet výpůjček na 59 613 svazků. Organizačně se však knihovna i přes zájem čtenářů nerozvíjela, činnost a aktivity plánovat nemohla, vyřazování a skrývání dokumentů působilo nemalé potíže v evidenci. Po desetiletém vycházení byl zastaven časopis Čtenář, který tvořil důležité pouto mezi knihovnou a čtenáři (po válce již časopis nebyl obnoven). Materiální ztráty v období okupace byly pro knihovnu minimální. Knihy se nelikvidovaly. Knihy, které musely být vyřazeny z fondu, byly ukládány v bednách na třebíčském hejtmanství. Tyto knihy (bedny) byly přesunuty a ukryty ve sklepě, kde se o ně postaral český občan – topič, který knihy zarovnal nepotřebnými věcmi a tak se na ně postupně zapomnělo. Po válce je topič vrátil všechny neporušené zpět do knihovny. Knihy autorů zemí, které byly ve válečném stavu s Říší, sice v knihovně mohly zůstat, musely však být zapečetěné a nesměly se půjčovat. Výjimku tvořili klasikové. V knihovně byla také tzv. Deutsche Bücherei, kterou dali do knihovny Němci. František Křestán po celé období okupace odvážně a s láskou k české knize pomáhal šířit českou literaturu mezi dospělé čtenáře a především mezi děti a mladé lidi. Knihovna tak naplnila své poslání. Obdobně se knihovník vypořádal se situací v 50. letech, kdy opět knihy musel vyřadit a uschovat.

Po osvobození se knihovně naskytly nové možnosti. Ředitel okresní lidové knihovny František Křestán jich plně využil. V třebíčské knihovně od svého nástupu budoval František Křestán kvalitní knižní fond, záleželo mu na jednotlivých titulech, které chtěl mít pro své čtenáře. Důraz kladl na získávání regionální literatury, zajišťoval pro knihovnu první vydání regionálních tisků, děl regionálních autorů. Jako jeden z prvních problémů byl řešen nedostatek místností, které byly nutné pro rozvíjející se práci knihovny. Na knihovníkovu žádost revoluční výbor rozhodl a za podpory kulturních činitelů města byly knihovně přiděleny další místnosti. Mohlo být zřízeno samostatné oddělení pro mládež, studovna,

čítárna a správní místnosti. V roce 1946 knihovna obdržela nové regály a vnitřní vybavení. Knihovna od roku 1928 sídlila v dvouposchodové budově v Hasskově ulici, postupně získala pro své užívání všechny její prostory.

V dosavadní historii knihovny (i ostatních knihoven v Čechách a na Moravě) si čtenáři vybírali knihy podle seznamů, knihovník pak podle objednávek šel knihy vyhledat do skladu. Byl to způsob zdoluhavý a čtenářům se knihy špatně vybíraly, často po prohlédnutí knihy „de visu“ zjistili, že kniha neodpovídá představám, je zpracována náročněji nebo se obsah zcela neshoduje s požadavkem. Čtenář byl nucen prohledávat seznam knih znovu a opět čekat na vyřízení svého požadavku. V třebíčské knihovně byli v té době pouze tři zaměstnanci, tento způsob práce vyžadoval všechen jejich čas a věnovat se individuálně čtenářům, radit s výběrem literatury apod. nebylo možné. Proto když knihovna získala roku 1946 další místnosti, přemýšlel František Křestán o reorganizaci výpůjčního systému. Získal nové regály a zpřístupnil většinu knižního fondu čtenářům. V třebíčské knihovně byl poprvé zaveden

Čtenář

Třebíč - duben 1937 - ročník VI. - číslo 8.

Informační a propagační časopis pro čtenáře a přátele Husovy veřejné knihovny v Třebíči

Zdarma! - Nevracejte! Vychází 15. každý měsíc vyjma červenec a srpen. — Vydává Knihovna rada v Třebíči. — Odpovědný redaktor Frant. Křestan. — Knihstiskem Emanuela Čapka v Třebíči. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 67228-VI. - 1931-VI. — Poštovní podací úřad Třebíč I.

F. X. Š.

V neděli dne 4. dubna t. r. zemřel Fr. X. Šalda, spisovatel, dramatik a především literární kritik. Československé písemnictví stihla tím velká a bolestná rána, neboť odchod osobnosti takového formátu, jako byl našemu kulturnímu dění F. X. Šalda, znamená nesmírné ochuzení celého současného československého života, do něhož po řadu desetiletí zasahoval pronikavým a zárodkujícím způsobem, a to nejen v oblasti literární, nýbrž nejednou i na kolbišti veřejných a politických zájmů. Jeho hluboké a neobyčejné vzdělání, svrchovaný pohled na literární dílo i životní dění, dodávaly jeho soudům, úsudkům i odsudkům takové závažnosti, že z nich zpravidla nebylo odvolání. Zrcadlem této Šaldovy osobnosti byl zvláště „Šaldův zápisník“ skvělá a nekompromisní tribuna svobodného a velikého ducha, v níž se odrážel všechny

kulturní, zvláště ovšem literární, a nejednou i politický život současných dnů. Tam ukládal Šalda téměř všechny své závažnější pozdní studie literární, posudky o knihách, a ovšem také prudké, nemilosrdné i hněvné výpady a odsudky. Odchodem Šaldovy osobnosti zaniká i tato jeho měsíční revue, jejíž klidná, modrá obálka tajila vždy pod svým povrchem tolik postřehů, tolik závažných a rozhodujících slov, krásy jazyka i síly ducha. — V tuto chvíli opadl již první příval článků, statí i slov hodnotících Šaldovu osobnost, jeho dílo literární i kritické — ale to je vše ovšem jen smutně příležitostné, skicovitě a úryvkovitě vyznání obdivu velké osobnosti Šaldově. Právě zhodnocení významu této veliké osobnosti může dát teprve budoucnost, větší odstup a kongeniální osobnost toho, kdo o Šaldovi monografii napíše.

Z knihovny a o knihovně

DARY:

Ve prospěch knihovny resp. časopisu „Čtenář“ byly odevzdány do úzávěrky t. č. tyto dary:

Peněžní dary:

První občanská záložna věnovala Hu-

4,210.60 Kč, různá vydání (pojištění, tis-kopisy, kanc. potřeby a pod. 1629 Kč. — Na rok 1937 zbývá 19.00.

Po těžkém období několika kritických let, dostala se Hus. veřej. knihovna opět do příznivějších poměrů finančních. Nejtěžší dluhy byly zaplacené, ubylo nahromaděných nevázaných knih a přibýlo množství nových knih. Vše to

Třebíči. U všech vyznačených autorů je připojena stručná charakteristika jejich básnického díla, takže „Poesie“ je nejen seznamem, nýbrž i průvodcem a příručkou v často opomíjené skupině písemnictví. S expedováním „Poesie“ čtenářům bylo již započato. Cena tohoto seznamu jest minimální — a skutečně jen režijní — 2 Kč. Nezaměstnaným a mladým čtenářům, pokud projeví o „Poesii“ zájem, bude věnována knihovnou zdarma.

Ze světa knih

Když se stěhuje básník.

Jednou se stěhoval Karel Toman. Našel si nový byt, všechno s kvartýrskou smluvil, pak vytáhl s kapsy hřebec, zubní kartáček a Kalodont, usedl na divan a kroutil si cigarety. Kvartýrská přecházela po předsíni a když už nadcházel večer, vtrhla k „panu doktorovi“:

„Pořád čekám, kdy se pan doktor nastěhuje...“

„Jak to, paní: nastěhuje...“

„No, kdy přijde posluha s kuřem!“

„Kdepak paničko — já už jsem nastěhován!“

A ukázal na své toaletní bohatství. Kvartýrská spráskla rukama a spustila celý vodopád o „čistých podnájemnicích“. Toman se urazil.

„Když vám to není vhod, tedy se zase vystěhuji!“

A sebral hřebec, kartáček a Kalodont a šel.

(E. Bass: Umělci, mecenáši a jiná čeládka. Praha, Srdece).

Josef Čapek padesátníkem.

volný výběr knih. Ve volném výběru nemohly být knihy řazeny formátově-pořadovým způsobem jako ve skladech, bylo by to nepřehledné a obsahově roztříštěné. František Křestan zvolil po několika zkušebních variantách abecední stavění fondu, podle jmen autorů nebo podle prvního slova názvu. Tento systém byl doslova převratný, v knihovnách neobvyklý a zpočátku byla k němu značná nedůvěra a obavy. František Křestan se nezalekl, nevzdal se a za podpory inspektora Sýkory se s pracovníky knihovny pustil do náročné práce. Znamenalo to přestavět celý knihovní fond, knihy zabalit (v té době do papíru a následně nalakovat) a na hřbetech popsat. Tak vnikl zcela nový přístup čtenářů k fondům, prostřednictvím volného výběru, přímého přístupu ke knihám si mohli podle svých požadavků vybrat literaturu a současně zjistit, které další tituly např. od určitého autora knihovna má. U čtenářů i u odborné veřejnosti se setkala tato významná změna s velkým ohlasem. Byl to velmi pokrokový čin, a i když se vyskytovaly hlasy nedůvěry proti volnému výběru, knihovny tento způsob práce stále více zaváděly. V politické situaci 50. let navštívila třebíčskou knihovnu delegace knihovníků z Leninovy knihovny v Moskvě. Ředitel knihovny byl touto organizací fondu nadšen a publikoval několik článků v odborných časopisech. Tím byly i některé negativní politické hlasy umlčeny. A volný výběr se stal součástí práce veřejných knihoven. Knihovna tento způsob organizace fondu stále zlepšovala, pro čtenáře vydávala dílčí seznamy s obsahovými charakteristikami. Skromný František Křestan pokračoval dál ve své práci a v odborném tisku např. v Poznámkách k volnému výběru (Čtenář, 1950, č. 1, s.15-16) připomínal knihovníkům, že volný výběr není pro jejich pohodlí, i když jim pomáhá oprostit se od žádanek a často bezvýsledného hledání, šetří jim čas, ale nezbavuje je nutnosti spolupráce se čtenářem, poskytování přímé rady a pomoci při výběru knih, klade důraz na metody práce se čtenářem.

Ředitel městské knihovny František Křestan si byl vědom, že knihovnická technika je důležitou složkou knihovnické práce, nevychrání ji však úplně. Věnoval péči propagaci knihy, četnými

výstavami upozorňoval na její estetickou stránku, prostřednictvím besed, literárních pořadů, večerů poezie, setkáváním se spisovateli a ilustrátory se snažil u lidí vytvářet dobrý vztah ke knize, učil je vnímat knihu jako umělecký předmět. Knihovna za svou práci, a bylo to ocenění dlouholeté systematické práce jejího ředitele, získala v roce 1951 titul Vzorná lidová knihovna. František Křestan se zabýval činností nejen vlastní knihovny, snažil se o zkvalitnění práce obecních knihoven. V článku Slovo o administrativě malých knihoven nepřináší pouze kritiku stavu, ale konkrétní návrhy: vydat příručku pro správu malých knihoven, zpracovat jednotné rámcové směrnice pro administrativní a technické vedení lidových knihoven a také požadavek dobudování okresních lidových knihoven tak, aby mohly sloužit jako metodické poradny (Čtenář, 1954, č. 12, s.350 – 352).

V roce 1959 byl uveden v platnost Zákon o jednotné soustavě knihoven ze dne 9. července 1959 a Okresní lidová knihovna převzala střediskovou funkci a metodicky pečovala o neprofesionální knihovny v regionu.

V osobním životě byl osud k Františku Křestanovi tvrdý, ale v profesním životě byla jeho odměnou spokojenost čtenářů i vážnost mezi kolegy knihovníky. Snažil se pít, vlastním příkladem, nenápadně, ale s odbornou erudicí a zaujetím působit na své spolupracovníky i nováčky v knihovně. I po svém odchodu do důchodu 1. června 1967 sledoval činnost knihovny, vždy se na chvíli zastavil a popovídal si o práci s mladými zaměstnanci.

František Křestan od počátku své práce chápal knihovnu jako vzdělávací instituci, která působí na čtenáře všech věkových kategorií, vytváří dobrý vztah ke knize, k její obsahové i estetické stránce a podporuje čtení. Těch 38 let pilné, nesobecké práce, ve složitých podmínkách realizovaných zásadních změn, které v organizaci knihovního fondu i v práci se čtenáři vnesl do činnosti třebíčské knihovny, bylo základem, na kterém mohla dále knihovna rozvíjet své aktivity a stát se moderní vzdělávací institucí, jakou je v současnosti.

Alexandrijská knihovna sedm let od počátku arabského jara II.

Denisa Šimíčková

denisa.simickova@seznam.cz

Další krok v úspěšném budování značky Alexandrijské knihovny

Jak jistě víme, úspěšná knihovna má jasně vymezenou vlastní ideu a identitu, kterou se prezentuje svému okolí. Přesně ví, kdo je její cílovou skupinou a co chce svým uživatelům nabízet na základě jejich potřeb a požadavků. Úspěšná knihovna má vymezeny své konkrétní cíle, vize a poslání, prosazuje myšlenky a hodnoty, kterých hrdě dosahuje, a v neposlední řadě je v očích veřejnosti identifikovatelná jednotným vizuálním stylem, logem či výrazným sloganem. Neméně důležité jsou i ambasadoři, kteří knihovnu podporují a všemožně propagují. Všechny tyto parametry zastává Alexandrijská knihovna naprosto bezkonkurenčně. Jediné, co ještě do minulého roku postrádala, byl tzv. „cool ceo“, tedy hrdina! Tím se stal symbol tzv. „alexandrijský Prometheus“. Knihovna si od něj slibuje stejné podvědomé propojení, jaké se lidem vybaví například, když uvidí nebo uslyší o Soše svobody stojící na Ostrově svobody¹ u New Yorku nebo Eiffelově věži v Paříži. Jestli se však podaří Promethea do podvědomí lidí vštípit tak hluboko, ukáže jen čas a nezbytná pečlivě naplánovaná marketingová propagace. Socha Promethea stojí před konferenčním centrem knihovny. Centrum leží na nábřeží naproti východnímu přístavu a s budovou knihovny je propojeno podzemním průchodem vedoucím pod *Plaza of Civilization*.

Velkou změnou prošly i webové stránky

Kompletní rekonstrukcí prošly webové stránky Alexandrijské knihovny. Ty v současné době vyhlížejí velice moderně a intuitivně. O tom, že

bylo nutné optimalizovat grafické uživatelské rozhraní webových stránek a zvýšit tak jejich uživatelskou přívětivost, mluví jejich návštěvnost – denně je zaznamenáno více než 2 miliony rozkliknutí. Předchozí uživatelské rozhraní bylo sice plně funkční, ale postrádalo to nejdůležitější – intuitivnost, jednoduché ovládání, moderní vzhled a dobře rozvržený layout. Současné rozhraní toto všechno splňuje do nejmenších detailů. Webové stránky jsou dostupné ve třech jazycích – arabštině, angličtině a francouzštině. Nechybí zde dnes již samozřejmé přímé propojení se sociálními sítěmi jako je Facebook, Instagram, Twitter či LinkedIn a také odkaz na YouTube kanál, kde nalezneme překrásnou úvodní prezentaci o knihovně, kterou si tak můžeme virtuálně prohlédnout. Sledovat zde lze také záznamy z nejrůznějších akcí, které se v knihovně pořádaly.

Socha alexandrijského Promethea

¹ Anglický název „Liberty Island“

Bibliotheca Alexandrina nezahálí, aneb krátce o nových atraktivních projektech

K již známým projektům, které jsem se snažila čtenářům přiblížit v předešlém článku (*Bibliotheca Alexandrina a situace po Arabském jaru*, 2014, roč. 28, č. 3), byly spuštěny zcela nové.

Alexandrijská knihovna spolupracuje spolu s organizací CEDEJ² na tvorbě archivu veškerého egyptského tisku. Momentálně je dostupných přes 800 tisíc článků z celkového počtu 24 deníků a týdeníků. 13 z nich vychází v tištěné podobě, 11 v online formě. Digitalizují se jak arabsky psané noviny, tak i anglické a francouzské, které na území Egypta pravidelně vychází. Sbírka prozatím obsahuje seriály publikované v letech 1970 až 2010. Články jsou na základě jejich obsahu rozděleny do 15 kategorií a každá kategorie je dále členěna na podkategorie. V katalogu můžeme vyhledávat pomocí klíčových slov nebo přímo v rejstříku autorů, který obsahuje více než 17 tisíc jmen, dále ze 170 vydavatelů, na základě předmětu/obsahu (ekonomika, politika atd.) či podle časového rozmezí.

Dalším unikátním počinem je webová stránka BAIFA³, která poskytuje informační servis primárně rozvojovým africkým zemím. Bibliotheca Alexandrina se tak snaží v těchto zemích podporovat výzkum a zlepšovat informační infrastrukturu. BAIFA zahrnuje neomezený přístup do dvou databází firmy Elsevier, jmenovitě do *ScienceDirect* a *Scopus*, a to těm vědeckým a výzkumným institucím, které nemají nebo si nemohou dovolit předplatit kvalitní licencované elektronické zdroje. Mimo to nabízí BAIFA přístup i k velkému počtu elektronických zdrojů rozličných témat

a oborů. Tento informační servis taktéž poskytuje online vzdělávací programy zaměřující se na zvyšování informační gramotnosti knihovníků nejen v rozvojových zemích Afriky.

Alexandrijská knihovna, o jejíž vzdělávací roli vůči egyptské společnosti není žádných pochyb, si sama uvědomuje svou povinnost působit nejen na regionální úrovni, ale rovněž jako jakýsi „mezinárodní uzel“ pro akademické a výzkumné instituce a organizace v celé Africe. Jejím cílem je propojit současné i budoucí generace učitelů a výzkumných pracovníků v jedné síti (network). Proto se rozhodla spustit projekt, jenž nese název *African Networks*, ve kterém chce propojit Afriku v oblastech zemědělství, životního prostředí, zdravotnictví, ICT a výzkumných metod. Každá tato oblast má své vlastní webové rozhraní⁴, které je však přidruženo k jedné společné „síti“. Každé webové rozhraní obsahuje velké množství užitečných článků a rad zaměřených na danou problematiku.

Institut odborného vzdělávání PTI⁵ se věnuje posílení úlohy knihovny pro místní komunitu. Cílem institutu je stát se regionálním centrem excelence, které nabízí komplexní programy odborného rozvoje zájemcům z řad veřejnosti, kterým poskytuje odbornou přípravu v rozličných oblastech a specializacích prostřednictvím vzdělávacích kurzů a přednášek nabízených různými odděleními knihovny. Snaží se pomoci uplatnit se vysokoškolákům a absolventům na trhu práce. Na odborném vzdělávání knihovna spolupracuje s dalšími kulturními institucemi.

2 Francouzská zkratka pro „Centre for Economic, Legal, and Social Study and Documentation“

3 „Bibliotheca Alexandrina Information for Africa“

4 Jedná se o tyto rozhraní: Environment Network, Global Health Network, Agriculture Network, ICT Network a Research Methods Network

5 Professional Training Institute

Kurzy mohou zájemci vybírat buďto přímo z nabídky podle obsahu přednášek, nebo podle zaměření – nabízeny jsou kurzy pro děti, studenty středních a vysokých škol, profesionály nebo pro zdravotně znevýhodněné osoby. Co se týká obsahu přednášek, nabídka je opravdu pestrá – přes 60 různých odborných témat od jazykových, historických, kulturních a společenských, až po ty opravdu vědecky zaměřené.

Závěrem

Alexandrijská knihovna zastává zcela ojedinělé místo mezi nejprestižnějšími knihovnami světa a v arabském světě dosud nemá konkurenci. Spojené arabské emiráty se pokouší její postavení „ohrozit“ již delší dobu plánovanou výstavbou nové knihovny v Dubaji, která má být absolutní senzací, avšak osobně nezastávám názor, že by překonala natolik výjimečnou instituci, jakou je právě Bibliotheca Alexandrina. Už jen z toho důvodu, že žádný z ostatních arabských států nemá tak rozsáhlou historickou základnu v písemném kulturním dědictví, jakou má právě Egypt. Bibliotheca Alexandrina má navíc naprosto unikátní podporu nejrozličnějších světových osobností, a dokonce i Evropské unie a USA. V knihovně pravidelně přednáší renomovaní odborníci, pořádají se konference, kterých se účastní vědci a osobnosti z celého světa. Dubajská knihovna šejka Mohammeda bin Rashida, jak se má knihovna jmenovat, překoná tu Alexandrijskou pouze svou rozlohou (mluví se až o 66 tisících m²), případně nejmodernějším technologickým vybavením.

Za 16 let svého působení si Bibliotheca Alexandrina vytvořila nebývale dobré jméno. V očích egyptské veřejnosti je unikátem

a unikátem zůstává i pro zbytek světa. Pojdme si shrnout ty nejzákladnější parametry marketingové koncepce, které dělají knihovnu právě tou jedinečnou kulturní institucí.

Zcela nepochybně knihovna přispívá ke kvalitnímu životu alexandrijské komunity. Svými rozsáhlými fondy uspokojuje informační potřeby všech generací a především tu mladou „formuje“ do podoby „človíčka, který prahne po vědomostech“. Žáci a studenti základních, středních a vysokých škol zde nalézají pestrou škálu vzdělávacích programů, pochvalují si je také učitelé a akademická obec. Alexandrijská knihovna dává nadějným studentům jedinečnou příležitost prezentovat své znalosti, rozvíjet další dovednosti a navíc, v rámci soutěží se mnozí z nich mohou podívat i za hranice Egypta a nastartovat tak pro sebe lepší budoucnost. Knihovna prezentuje významnou část písemného kulturního dědictví prostřednictvím digitalizace – jde o jedinou instituci v Egyptě, která se této oblasti věnuje, jelikož jako jediná na to má technické vybavení a dostatek finančních prostředků (především ze sponzorských darů a grantů). V neposlední řadě se podílí na zvyšování informační gramotnosti egyptské společnosti. Pro uživatele je nebývale atraktivní pro své různorodé aktivity, přednášky, konference, které jsou často přístupné zcela zdarma či za mimořádně symbolické vstupné.

Shrnutí

Hlavním cílem Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015 včetně internetizace knihoven bylo naplnění věty klienta, který říká: „*V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně*

Grafické znázornění efektivní marketingové koncepce Alexandrijské knihovny

spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám bezplatně požadovanou kvalitní službu." Dovoluji si tvrdit, že toto všechno do puntíku Alexandrijská knihovna splňuje. Pojdme se tedy alespoň některými jejími kroky inspirovat...

Literatura:

Annual report. In: *Bibliotheca Alexandrina* [online]. 2015-2016 [cit. 2018-03-29].

Dostupný na: http://www.bibalex.org/Publications/BA_AnnualReports_EN.aspx

BA African Networks [online]. ©

Bibliotheca Alexandrina, 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupný na: <http://afn.bibalex.org/GeneralPortal.aspx>

Egyptian Press Archive of CEDEJ: presented Online by the Bibliotheca Alexandrina [online], 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupný na: <http://cedej.bibalex.org/>

ILLÍKOVÁ, Denisa. Vznik starověké Alexandrijské knihovny. *Duha* [online]. 2012, roč. 26, č. 1 [cit. 2018-03-14]. Dostupný na: <https://duha.mzk.cz/clanky/vznik-staroveke-alexandrijske-knihovny>. ISSN 1804-4255.

ILLÍKOVÁ, Denisa. Bibliotheca Alexandrina a situace po Arabském jaru. *Duha* [online]. 2014, roč. 28, č. 3 [cit. 2018-03-08]. Dostupný na: <https://duha.mzk.cz/clanky/bibliotheca-alexandrina-situace-po-arabskem-jaru>. ISSN 1804-4255.

Professional Training Institute [online]. © Bibliotheca Alexandrina, 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupný na: <https://www.bibalex.org/pti/en/Home/Home.aspx>

PSC; *planetarium Science Center: science for All* © Bibliotheca Alexandrina, 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupný na: <https://www.bibalex.org/psc/en/Home/Index.aspx>

Studijní cesta SDRUK 2018 – Saské knihovny

Martin Ďurkáč, Věra Adámková
durkac@kfbz.cz, adamkova@kfbz.cz

25. – 27. dubna uspořádalo Sdružení knihoven ČR – SDRUK studijní cestu po knihovnách německých spolkových zemí Sasko a Sasko-Anhaltsko. V rámci studijní cesty jsme navštívili celkem 7 knihoven ve čtyřech německých městech, a to v Drážďanech, Lipsku, Halle a Chemnitz.

Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden

První knihovnou, kterou jsme v rámci cesty navštívili, byla Saská

SLUB
Wir führen Wissen.

zemská a univerzitní knihovna v Drážďanech.

Jedná se o jednu z největších knihoven v Německu, která vznikla v roce 1996 sloučením Saské zemské knihovny a Univerzitní knihovny v Drážďanech. V roce 2002 byla přestěhována do nové budovy. Nové sídlo knihovny se skládá ze dvou budov, které jsou spojeny podzemním prostorem. Jedna část „stropu“ tohoto podzemního prostoru je prosklená a slouží knihovně jako zdroj denního světla, druhá část „stropu“ je travnatá a bývá za příznivého počasí využívána uživateli knihovny k relaxaci a studiu.

V knihovně je uživatelům fyzicky k dispozici více než 5 milionů titulů, z nichž se ale pouze cca 10 % nachází ve volném výběru. Kromě toho knihovna vydává řadu publikací, mezi které patří například recenzovaný čtvrtletník BIS, který informuje své čtenáře o nových službách knihovny. Součástí knihovny je muzeum knihy, kde se nachází mimo jiné i vzácný Mayský kodex (Codex Dresdensis) ze 13. století.

Städtische
Bibliotheken
Dresden

Zentralbibliothek im Kulturpalast Dresden

Naším druhým cílem ve městě Drážďany byla městská knihovna. Ta je zajímavě umístěna

v obvodu paláce kultury. Uprostřed této budovy sídlí filharmonie. Budova z roku 1969 prošla v minulých letech pod dohledem památkářů rozsáhlou rekonstrukcí, přesto jí byl ponechán původní vzhled východoněmeckých Drážďan 60. let minulého století. Knihovna zde sídlí od roku 2017 a může se pochlubit tím, že se jí po přestěhování dvojnásobně zvýšil počet návštěvníků.

Rozsáhlé prostory budovy umožňují knihovně mít veškerý svůj fond ve volném výběru. Skupiny uživatelů mohou využít rodné registrace a děti a mládež do 17 let neplatí žádné poplatky. Mezi zajímavosti patří, že knihovna chová na střeše budovy vlastní včelstva. Získaným medem knihovna obdaruává účinkující na akcích, které pořádá, anebo jej prodává návštěvníkům.

Druhý den jsme navštívili Lipsko, město, které je považováno za město knih. V tomto knihám, knihovnám i čtenářům nakloněném městě jsme navštívili 3 knihovny.

Bibliotheka ALBERTINA

UNIVERSITÄTS
BIBLIOTHEK
ubl LEIPZIG

Knihovna univerzity v Lipsku vznikla už v roce 1543 a je jednou z nejstarších univerzitních knihoven v Lipsku. V současné době je budova po rekonstrukci a kloubí se v ní krásná architektura s funkcí moderně zrekonstruované budovy. Dokladem toho je využití původního dvora jako studijního prostoru a účelové uspořádání skladových prostor.

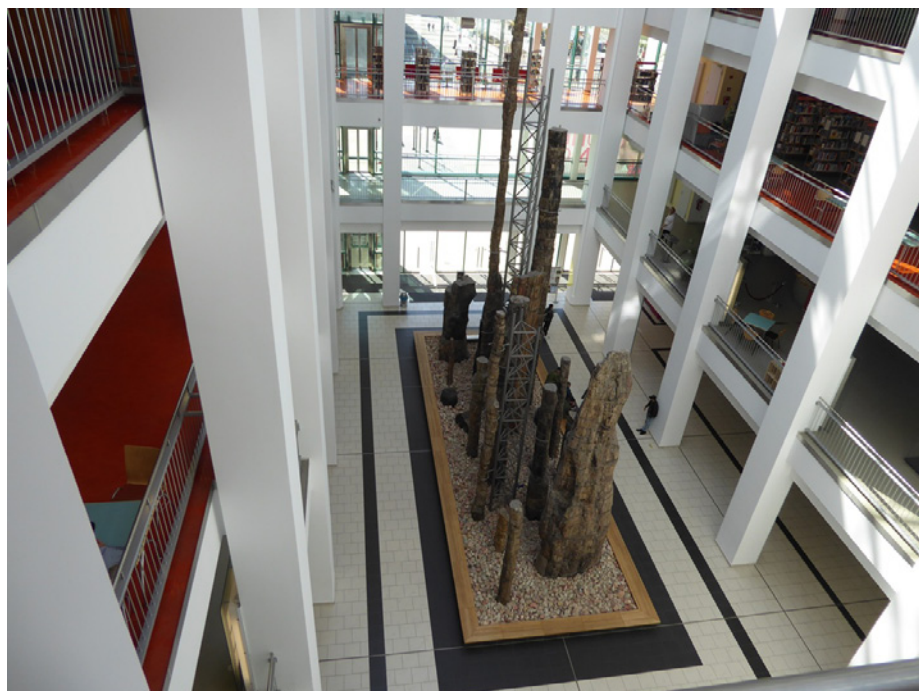
Bibliotheka ALBERTINA nabízí fond z oblasti humanitních a sociálních věd. Poskytuje

Drážďany SLUB

Lipsko NK

Chemnitz

Halle

Lipso MěK

Lipso Bibliotheka Albertina

Drážďany StK

studentům 850 studijních míst, samoobslužné terminály, individuální studovny i služby pro zrakově postižené studenty. I přesto, že se knihovna potýká se stále se snižujícím počtem výpůjček, její návštěvnost se stále zvyšuje. Studenti zde tráví opravdu hodně času a využívají toho, že je pro ně knihovna otevřena nonstop. Knihovna má 16 poboček, v každé z nich mohou uživatelé vracet knihy půjčené v kterékoliv jiné, o svoz a rozvoz knih na místo určení je postaráno.

Leipziger Städtische Bibliotheken

Druhou knihovnou, kterou jsme zde navštívili, byla **Městská knihovna v Lipsku**. Nachází se v historické budově ze 17. století. Ústřední knihovna má 15 poboček a od roku 2012 i mobilní knihovnu.

Ve svém fondu má přibližně jeden milion knihovních jednotek. Knihovna nabízí zajímavé služby pro milovníky hudby. Její součástí je totiž kromě koncertního sálu i druhá největší hudební knihovna v Německu se sbírkou hudebního vydavatelství Peters, která je uživatelům dostupná prostřednictvím obrazovky s bezdotykovým displejem nebo pomocí vzdáleného přístupu.

Deutsche Nationalbibliothek

Německá národní knihovna je centrální archivní knihovnou a národním bibliografickým centrem Německa. Nachází se v Lipsku a ve Frankfurtu nad Mohanem. Třetím sídlem národní knihovny je Berlín, kde se nachází hudební archiv.

Národní knihovna jako celek má za úkol shromažďovat německé a německy psané publikace od roku 1913. Nachází se zde například Německé muzeum knih, jehož součástí je depozitář starých tiskařských strojů. V roce 2017 fond obsahoval 32,7 milionů knihovních jednotek. Zajímavostí je výstava vynálezů T. A. Edisona.

Do studoven a prostor pro veřejnost jsme měli bohužel možnost nahlédnout pouze přes prosklené dveře a okna, naše prohlídka tak vlastně probíhala jen ve vstupní hale a na chodbách.

Universitäts – und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt (ULB) Halle

Je největší vědeckou knihovnou v Sasku-Anhaltsku s více než 300letou historií. Tvoří ji ústřední knihovna a 13 poboček. Ústřední knihovna nabízí svým uživatelům více než 300 studijních míst. Výpůjčky dosahují přes 1 100 000 jednotek ročně, vrácení půjčených dokumentů lze provést na kterékoliv pobočce. Fond knihovny obsahuje nejen nejnovější odborné publikace, ale rovněž i vzácné odborné knihy pocházející z 16. a 17. století.

Studenti si svá studijní místa dopředu rezervují a mohou využít na stole položeného ciferníku, na kterém si mohou nastavit nezbytnou dobu, po kterou mohou své místo opustit, aniž by o něj (nebo o věci, které tam ponechají) přišli.

Stadtbibliothek Chemnitz

Tato městská knihovna se nachází v budově bývalého obchodního centra TIETR, jehož historie sahá až do roku 1913. Dnes v něm sídlí kromě knihovny také galerie, muzeum přírodních věd, archiv a kanceláře kulturního centra. Knihovna disponuje rozsáhlým historickým fondem, který obsahuje i Bibli ze 13. století, která byla získána ze zrušeného kláštera. Město Chemnitz má 39 městských částí, z nichž 15 obsluhuje bibliobus. Kromě stálých zaměstnanců s knihovnou spolupracuje 76 dobrovolníků, kteří jsou zapojeni do různých projektů sloužících knihovně i komunitě (výuka němčiny pro cizince, předčítání, zařazování knih). Zajímavostí je, že se zde bestsellery půjčují za poplatek 2 eura pouze na 14 dní, čímž se docílí větší cirkulace více žádaných knih.

Závěrem

Není snadné stručně shrnout dojmy ze saských knihoven. Velmi nás zaujala oddělení pro děti, a to nejen svou příjemnou barevností a nápaditým interiérem, ale i členěním fondu. Například v Městské knihovně v Lipsku byly knihy pro nejmenší děti rozloženy tak, aby byla vidět obálka, u které se předpokládá, že děti zaujme více, než hřbet knihy. V městské knihovně v Drážďanech nabízí školám balíčky „doporučené literatury“, kde jsou jednotlivé tituly připraveny v desítkách exemplářů. Jedná se o projekt, který se začíná rozvíjet i v dalších knihovnách Německa.

Kromě podpory čtenářství u dětí a mládeže byla v knihovnách, které jsme v Německu navštívili, patrná podpora celoživotního vzdělávání a snaha o zajištění rovného přístupu k informacím i službám knihovny pro všechny bez ohledu na věk nebo sociální zázemí.

Zaujalo nás také velké množství hudebních CD, DVD s filmy i s hudebním materiálem a audioknih. Co se týče hudebních oddělení, bylo pro nás překvapující, jak rozsáhlá jsou. Náš údiv sdíleli i němečtí kolegové, kteří nám potvrdili, že jsou sami překvapeni, kolik uživatelů si v dnešní době, kdy jsou zvukové i audiovizuální dokumenty snadno přístupné v online prostředí, CD a DVD nosiče půjčuje. Knihovny jsou proto k tomuto účelu vybaveny velkým počtem míst, kde si tyto nosiče můžete přehrát a s často velmi pěkným výhledem na město relaxovat při poslechu hudby nebo mluveného slova. K tomuto účelu mohou uživatelé využívat i audio křesla – Sonic Chair. Také nás překvapilo začlenění audio knih ve volném výběru společně s tištěnými knihami, které používala například knihovna v Chemnitz.

Self checky jsou často napojené na automatizované dopravní systémy vracených knih, které knihy třídí podle jednotlivých oddělení a například v knihovně SLUB tyto

systémy dopravují knihy až na konkrétní oddělení. V saských knihovnách funguje systém „samoobslužných“ rezervací, kdy si čtenáři sami vyzvedávali jimi rezervované knihy. Exempláře byly označeny osobním číslem uživatele, který si knihu rezervoval.

Přestože knihovny, které jsme navštívili, často sídlí v historických budovách, jsou díky citlivým rekonstrukcím i v těchto starších objektech poskytovány kvalitní a moderní knihovnické a informační služby. Zajímavé je využívání denního světla prostřednictvím velkých oken a často i prosklených střeš. Výsledkem propojení příjemného prostředí, účelného vybavení knihoven a profesionálního přístupu knihovníků je vysoká návštěvnost knihoven, o které jsme se sami přesvědčili.

Literatura:

Deutsche Nationalbibliothek: Leipzig Frankfurt am Main [online], ©2018. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html

Leipziger städtische Bibliotheken [online], ©2018. Leipzig [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://stadtbibliothek.leipzig.de/>

Sächsische Landesbibliothek — Staats- und Universitätsbibliothek Dresden: SLUB [online], ©2018. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://www.slub-dresden.de/startseite/>

Stadtbibliothek Chemnitz [online], [2018]. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <http://www.stadtbibliothek-chemnitz.de/>

Städtische Bibliotheken Dresden: Kulturpalast Dresden [online], [2018]. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://www.kulturpalast-dresden.de/zentralbibliothek.html>

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt: Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg [online], 2018. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://bibliothek.uni-halle.de/>

Universitätsbibliothek Leipzig: Bibliotheca Albertina [online], [2018]. [cit. 2018-08-06]. Dostupné z: <https://www.ub.uni-leipzig.de/standorte/bibliotheca-albertina/>

Tapetují až nakonec – rozhovor s komiksářem a knižním ilustrátorem Jiřím Grusem

Radim Kopáč

radimkopac@volny.cz

Kreslíř, malíř, ilustrátor a scenárista Jiří Grus je už víc než dekádu zřejmě nejdůležitější postavou českého komiksu. Narodil se v roce 1978 v Trutnově. Absolvoval klasickou malbu na pražské Akademii výtvarných umění. Knižně vydal: Nitro těžkne glycerinem (2006, scénář Štěpán Kopřiva), Voleman 1–4 (2007–2010), Volemanovy příhody (2010), Ve stínu šumavských hvozdů (2012, 2. vydání 2018, scénář Džian Baban & Vojtěch Mašek) a Drak nikdy nespí (2015, scénář D. Baban & V. Mašek). Jako ilustrátor spolupracuje s nakladatelstvím Karolinum na řadě Modern Czech Classics (obálky plus ilustrace anglických vydání knih E. Basse, J. Čepa, J. Durycha, V. Dyka, L. Fukse, J. Haška, B. Hrabala, J. Jedličky, J. R. Picka, K. Poláčka a V. Vančury). Podílel se na projektu Brutto I (2009; s Lelou Geislerovou a D. Babanem & V. Maškem). Je laureátem komiksových cen Muriel za roky 2016, 2012, 2009, 2008 a 2007. Představuje se na stránce <http://jirigrus.blogspot.com>.

Nedávno vyšlo podruhé album *Ve stínu šumavských hvozdů*, které jste realizoval se scenáristy Vojtěchem Maškem a Džianem Babanem. První vydání je z roku 2011. Měníl byste na své tehdejší kresbě dneska něco?

Vytvořit komiks je složité: člověk neustále řeší, co tam vložit, kde ubrat, jak to celé komponovat. Je to mravenčí práce náchylná k neustálému opravování, překreslování. Dříve jsem k tomu měl sklony. U *Hvozďů* jsem se poprvé oprostil od zbytečného pedantství a spíš vnímal rytmus děje – jak se na něj naladit bez zbytečných pochybností. To se, doufám, podařilo: kreslil jsem přímočaře a živelně. Myslím, že album funguje. Byla to radostná práce, což je stav, který bych už těžko znovu navodil. Takže i když mě napadá, že by tu a tam chtělo něco překreslit nebo opravit, pro celek by to nemělo význam. Neměnil bych nic.

Jak to album vznikalo? Přišli scenáristé za Vámi s hotovou věcí, nebo se příběh rodil stránku po stránce ve třech?

Podkladem pro *Hvozdy* byl fragment fiktivní mayovky, který se vyskytuje v knize Stanislava Komárka *Mandaríni*. Scenáristé si text půjčili a roze-psali do podoby komiksového příběhu. Scházeli jsme se: Džian s Vojtou nahazují možnosti, kombinují, hledají nosnou linii, téma, význam a nejrůznější propojení. Já poslouchám nebo skicuji, občas reaguji. Následuje textový scénář, můj storyboard, na který oni reaguji dialogy. Mezitím už skicuji reálie, postavy, rozkresluji kompozice detailněji. Nad kresbami se scházíme a dále vrstvíme, zdokonalujeme. V určité fázi, kdy je už všechno jasné, se odpojím a pracuji na finálním provedení. Vytvořili jsme si tak systém a principy, které jsme dál rozvíjeli v komiksu *Drak* nikdy nespí.

Jak kreslíte? Jde to někdy z jedné vody načisto, nebo vždycky přes skici, různé verze, varianty, slepé uličky?

U komiksů je potřebná důkladná příprava. Řeším vzhled postav, lokace, atmosféru příběhu, výtvarné pojetí, stylizaci, rytmus děje, přehlednost, nejrůznější problémy, jako vyznění detailu na stránce a jeho význam pro celkový děj. Album vzniká krok za krokem, od pevných základů, jako když se staví dům. Tapetuji až nakonec. V případě komiksu *Drak nikdy nespí* vzniklo sto šedesát originálních stránek formátu A dvě; mám je v poměrně velké bedně. Skic bylo dvakrát tolik. Slepé uličky nebo úkroky stranou mají určitě svůj význam, pomáhají při ohledávání terénu, slouží k lepšímu pochopení námětu a světa, který musím kresbou vystavět.

Pomáhá Vám někdy s kresbou počítač?

Ano, ale jde spíš o korekce, typu vyčištění okrajů skenů, nebo postprodukce ve smyslu dotvoření bublin s texty, zvýraznění kontrastu a jemná úprava barevných tónů. U některých ilustrací pro nakladatelství Karolinum používám efekt prolnutí dvou nebo více kreseb, což by naživo bylo technicky těžko proveditelné, těžkopádné. V tomto ohledu je počítač bravurní pomocník. Základem je ale vždycky ruční, živá práce na papíře.

Baví Vás ještě černobílá, jako za časů *Volemana*, nebo všechno už jen v barvách?

Baví. Práce s barvou je mi ale asi bližší, je emocionálnější. Černobílé provedení má své kouzlo, strohost, oprostěnost, která v některých případech umožňuje větší soustředění na téma. Mám rád umělecké vidění režiséra Bély Tarra, který s černobílou pracuje krásně.

Už deset let ilustrujete knihy pro řadu *Modern Czech Classics*, která běží v nakladatelství Karolinum. Čím je česká klasika, jako Hrabal, Hašek, Fuks, Vančura, Poláček nebo Bass, tak inspirativní?

Náměty a zpracováním. Autenticitou výpovědi, oproštěním se od podružností. Jsou

to všechno výrazné osobnosti. Líbí se mi, že své pocity a myšlenky nedyzajnují za účelem prodeje a výdělku. Jsou to často hraniční, krajní výpovědi autorů, jako byli Jan Čep nebo Jaroslav Durych, kteří psali v době poznamenané válkami, událostmi, kdy z nevědomí národů vyvěly ty nejhorší věci. Žít v tom a tvořit je dnes těžko představitelné, nicméně mohu si u jejich textů uvědomit, co je podstané: vracejí mě k základním věcem bytí – k silným vizím a obrazům světa, kde lidé, častokrát z okraje, řeší otázky přežití. To je vždycky nosné, silné, zajímavé.

Nestálo by za to, převést nějakou z těch knih do komiksu?

Skvělý nápad. Samotného mě to napadlo u knihy *Myši Natálie Mooshabrové*, která je zvláště žánrově nevyhraněná a velmi atmosférická.

Vzpomenete si někdy při práci na svá studia na pražské AVU u Zdenka Berana? Dala Vám ta škola něco, co byste bez ní v sobě nenašel?

Ano, vzpomenu si často. Potkal jsem tam nesmírně talentované kolegy, bez nichž bych na spoustu věcí nepřišel. Profesor Beran měl v sobě velkou sílu. Měl schopnost uvést mladého člověka do složitého světa umění, do jeho souvislostí i úskalí. Díky němu jsem si uvědomil, že pokud v tom chci nějakým způsobem přežít, budu muset mnohé investovat. On sám byl velkorysý a odvážný. Byl schopen nadhledu, který mě inspiroval. Studium na AVU, která nabízí po šest let ideální podmínky k celistvému rozvoji, bylo pro mne zásadní životní zkušeností.

Jste rodák z Trutnova. Městu jste vzdal hold albem *Drak nikdy nespí*. To byla zakázka, nebo Váš nápad?

Draky kreslím od dětství a městský znak ze zeleným netvorem jako ústředním motivem mě vždycky fascinoval. Ve městě funguje nadšenecký spolek Trutnov – město draka, který vznik komiksu inicioval a zaplatil. Každoročně podnikají nejrůznější akce, hlavní jsou květnové Dračí slavnosti, kdy se město na dva dny promění ve středověkou pevnost. Je to krásné a znamená to, že ve městě je energie, lidé tu žijí rádi a mají ochotu a vůli proměňovat vize, které obyvatele přirozeně propojují. Chtěl jsem toho být po svém součástí.

Berete pro své komiksy a ilustrace z reality, kreslíte skutečné tváře, figury, krajinu, anebo to máte všechno v hlavě?

Spoustu věcí jsem schopen nakreslit z paměti, ale základem je ověření této schopnosti, těchto představ pozorováním reality, života. Takže u každého projektu, ať jde o knihu, komiks nebo sérii obrazů, vždycky nejdřív kreslím podle živých modelů, kamarádů, známých. Skicuji prostředí, fotím, točím krátká videa, čerpám fotopodklady z internetu nebo filmů. Jak jsem žánrově široce rozkročený, je to i nutné. Hrabalovo Kersko, středověk, Divoký západ – to vše vyžaduje studium a přípravu. Někdy kreslím z paměti a pak na to ty poznatky roubuji. Je to území mezi jednoduchou kresbou a propracovanou malbou, kde se snoubí důkladná příprava s volnějším přístupem. Je tam ale prostor i pro náhodu a experiment. Od určité fáze začne dílo autorovi jako by odpovídat, jde vám naproti jako informace, kterou nelze předvídat. Snažím se udržet záměr. Koncentrace se přitom setkává s uvolněností.

Co chystáte?

Věnuji se olejomalbě a v blízké době mě čeká intenzivní práce na ilustracích pro *Záhadu hlavolamu* Jaroslava Foglara, kterou vydá nakladatelství Albatros.

Život s knihou

Alena Mornštajnová

mornstajnova@centrum.cz

Párkrát mě napadlo, jak by můj život vypadal bez knih. Vlastně si na dny bez potišťených stránek vůbec nepamatuju. Provází mě od prvních let. Vzpomínám si na prohlížení obrázkových knih s babičkou, maminčiny příběhy před usnutím, rozbalování pohádkových knih při oslavě narozenin a pod vánočním stromečkem. Vybavuji si okamžik, kdy jsem si uvědomila, že už umím číst a nejsem odkázaná na předčítání ostatních.

Od chvíle, kdy jsem se naučila číst, jsem se ani na chvíli nenudila. Naopak – začalo se mi nedostávat času na přečtení všech těch báječných příběhů, které se v knihách ukrývají. Čtení se stalo mou vášní a mnohdy ubíralo čas věcem, kterým po právu patřil. Roky, kdy jsem četla tolik, že jsem sama zapomínala žít, se střídaly s léty, kdy jsem si chvíle na knihy musela střídat a na každou minutu strávenou s knihou jsem se těšila a užívala si ji jako malý svátek.

Když jsem začala knihy sama psát, můj pohled na ně se proměnil. Stále se dokážu ponořit do příběhu a nechat se strhnout dějem, ale občas se přistihnu, že zkoumám stavbu příběhu, způsob, jakým autor přibližuje čtenáři postavy a popisuje prostředí. Stala jsem se poučenou čtenářkou a částečně jsem tím narušila kouzlo, kterým kniha dokáže čitatele ovládnout. Poodhalila jsem roušku tajemství a nahlédla

na knihy z té druhé, méně romantické strany, protože teď už vím, jaké úsilí a nesnáze se za zdánlivě lehce plynoucím příběhem skrývají, jakým úskalím se musí autor vyhýbat a s jakými těžkostmi se potýká.

Přemýšlím nad tím, jestli pisatel stejně jako já každé ráno sedal ke klávesnici počítače, trápil se nad stránkami textu, přepisoval a upravoval, aby druhý den zjistil, že výsledek není takový, jaký ho chtěl mít. Jestli po napsání kapitoly začal znovu, protože věřil, že to dokáže lépe, ale nakonec se vrátil k původní verzi. A jestli po dvou letech práce s napětím čekal na odezvu svých čtenářů, aby se přesvědčil, že čas prosezený u počítače nebyl ztracený a že ho přece jenom neměl raději strávit s lidmi, které má rád, nebo s knihou, kterou už někdo napsal, aby jiným lidem poskytl pár hodin radosti.

Knihy jsou součástí mého života, přinesly mi do něj hodně dobrého, a proto jsem ochotna příběhu odpustit, když se mi text při psaní vzpouzí a dělá mi těžkou hlavu, a jen doufám, že i já výsledkem své práce někoho potěším.

Skládání slov do vět a vytváření příběhů někdy není jednoduché, ale je to život, který jsem si vybrala. Život s knihou.

*Alena Mornštajnová (nar. 1963)
je spisovatelkou a překladatelkou.*

Bude vás zajímat, že...

... Ve dnech **30. a 31. října 2018** se v Plzni uskuteční **konference Bibliotheca Academica**. Tuto odbornou akci každoročně pořádá Asociace knihoven vysokých škol ČR, tentokrát ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni.

**NENAŠLI JSTE DOKUMENT,
KTERÝ POTŘEBUJETE?
POMŮŽEME VÁM HO ZÍSKAT
POMOCÍ MEZIKNÍHOVNÍ
VÝPŮJČNÍ
SLUŽBY!**

